Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș

Studii literare

Vol. 2

Teologie pentru azi
București
2016

Sfânta Icoană a
Sfântului Antim Ivireanul
de pe coperta primă
am preluat-o din locația de aici[1].

---

[1] A se vedea:
http://www.doxologia.ro/sites/default/files/styles/autor/public/imagine/2015/06/sf_antim_ivireanul.png?itok=R_8yJmZH.

Teologie și poezie la Sfântul Antim Ivireanul și Dimitrie Cantemir

Cuvinte cheie: Antim Ivireanul, Dimitrie Cantemir, proză poetică, teologie, *Didahii*, *Divanul*, *Istoria Ieroglifică*, Sfântul Augustin, Sfântul Vasile cel Mare.

În articolul de față am prezentat descoperirea unor noi surse teologice și stilistice, ale Sfântului Antim Ivireanul și, respectiv, ale lui Dimitrie Cantemir, care nu au fost relevate în trecut (unele) sau pe care le-am inserat anterior în studiile mele (altele). Astfel, am infirmat reticențele lui Dragoș Moldovanu și am arătat că Sfântul Augustin (ca și Sfântul Ieronim, de altfel) a constituit un izvor teologico-stilistic pentru Didahiile *Sfântului Antim.*

În cazul lui Cantemir, am dovedit că, deși îl citează pe Sfântul Augustin în Divan *de mai multe ori, iar, dintre Sfinții Părinți răsăriteni, doar o dată pe Sfântul Grigorie Teologul, cu toate acestea, un izvor semnificativ l-a constituit și* Hexaimeronul *Sfântului Vasile cel mare. Mai precis paginile despre crearea luminătorilor cerești, care îl vor inspira, nu mult după aceea, și pe Eminescu. Acest izvor a fost utilizat atât în* Divan, *cât și în* Istoria ieroglifică.

Iar ambii autori avuți în vedere, Sfântul Antim și Cantemir, au apelat, de asemenea, și la surse stilistice autohtone (românești), care i-au îndemnat spre a concepe o proză poetică, ritmată și rimată: Neagoe Basarab, Dosoftei, Biblia de la 1688, *etc.*

Astfel, cu ambii ne situăm între Răsărit și Apus/ Orient și Occident. Și ambii au fost, așa cum spuneam și altădată, primii noștri poeți ai frumuseții siderale: ai cerului luminat de aștri. Stilistică celestă pe care amândoi o interpretează teologic.

Comunicarea de față[2] își propune să facă observații cu privire la *sursele stilistico-teologice* ale celor doi autori. Ea pleacă de la sesizările lui Eugen Negrici și Dragoș Moldovanu. Astfel, E. Negrici observa: „Cantemir ni se arată creator, ca și Antim, în aceeași vreme, al perioadei ritmate, inițiator al stilului savant muzical”[3]. Iar „*Didahiile* lui Antim Ivireanul au [...] o remarcabilă poliritmie, un joc neprevăzut al cadențelor”[4].

D. Moldovanu spune că, pe la anul 1700, scriitorii români promovau o *proză poetică ritmată și rimată*. Și el constată această preferință la Dimitrie Cantemir, Teodosie Veștemeanul[5] și la Sfântul Antim Ivireanul[6].

---

[2] A fost susținută în cadrul Conferinței internaționale în Studii culturale și Științe ale Comunicării *Teritorii, granițe, comunități. Reconfigurări identitare într-o lume (dis)continuă*, Universitatea din București, Facultatea de Litere, București, 4-5 noiembrie 2016.

[3] Eugen Negrici, *Imanența literaturii*, Ed. Cartea Românească, București, 2009, p. 179.

[4] Idem, *Antim Ivireanul. Logos și personalitate*, Ed. Du Style, București, 1997, p. 27.

[5] Pe acesta, în urma lui N. A. Ursu, îl consideră autorul *Istoriei Țării Românești*, atribuită de Iorga lui Constantin Cantacuzino.

Însă Teodosie Veștemeanul a fost mitropolit al Ungrovlahiei înaintea Sfântului Antim Ivireanul și el a lăsat *prin testament* ca Antim să îi urmeze în scaun. Dacă această opinie ar fi adevărată, în legătură cu Mitropolitul Teodosie, atunci cu atât mai mult se explică *iubirea și înțelegerea sa* față de Antim, precum și atașamentul acestuia din urmă față de Teodosie, pe care l-a trecut pe pomelnicul său personal, cel atât de *restrictiv*.

[6] *Cf.* Dragoș Moldovanu, *Dimitrie Cantemir. Între Orient și Occident*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1997, p. 95.

Moldovanu a încercat, în studiul său, să determine sursele stilistice ale lui Cantemir. Pentru aceasta, a făcut o istorie a fenomenului în literatura europeană, până la perioada barocă. Între surse, el indică omiletica patristică[7], dar și pe Ilie Miniat. În opinia sa, „predicile lui Ilie Miniat, realizate în maniera lui Segneri”[8] ar fi fost un model atât pentru Cantemir, cât și pentru Antim. În teza mea doctorală, am arătat faptul că Sfântul Antim nu s-a inspirat din predicile lui Ilie Miniat. Decât, poate, într-o foarte mică măsură[9]. Dar, în niciun caz, nu așa cum credeau Episcopul Melhisedec, Iorga sau Călinescu. După publicarea tezei mele online, o cercetătoare de la Iași, Cristina Crețu, a plagiat demonstrația mea în teza ei despre Miniat[10].

Despre scriitura Sfântului Antim, Moldovanu spune că este „străbătută de un puternic fior liric” și că predica lui „include adesea fragmente ritmate, de dimensiuni variabile, care angajează uneori pasaje întregi”[11]. Însă el consideră că, *sintactic*, fraza

---

[7] „Așa-zisa *proză bisericească* latină sau bizantină”, *cf.* Idem, op. cit., p. 54.

[8] Idem, p. 95.

[9] A se vedea Gianina Picioruș, *Antim Ivireanul: avangarda literară a Paradisului. Viața și opera*, Teologie pentru azi, București, 2010, cap. *Antim Ivireanul și Ilie Miniat*, p. 508-518, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/03/10/antim-ivireanul-avangarda-literara-a-paradisului-viata-si-opera-2010/.

[10] A se vedea:

http://www.teologiepentruazi.ro/tag/cristina-cretu-plagiat/.

[11] Dragoș Moldovanu, op. cit., p. 94.

Despre caracterul mistico-poetic al didahiilor am discutat foarte mult în teza mea doctorală. A se vedea Gianina Picioruș, op. cit., p. 264-450.

lui Antim e îndatorată numai lui Miniat și modelelor grecești contemporane[12]. Aici merge cumva pe urmele lui Iorga, care îl considera tributar ba lui Miniat, ba lui Hrisant Nottaras. Mie, Antim mi s-a părut a avea un cu totul *alt tip de expresivitate* decât Miniat[13]. Un tipar stilistic *original*, care ține cont de epoca lui, dar fără *afinități deosebite* cu Miniat.

Nu exclud definitiv o posibilă influență, la nivel stilistic, din partea omiliei grecești contemporane. N-am făcut o cercetare extinsă pe acest subiect. Însă, în același timp, cred că nu trebuie să excludem nici izvoarele patristice citate de Antim însuși. În *Didahii* sunt amintiți Sfinți Părinți și scriitori bisericești dintre secolele I-XII. Adică: Sfântul Dionisie Areopagitul, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Atanasie cel Mare, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Teofilact al Bulgariei, Sinesiu de Cyrene și Eusebiu de Cezareea[14]. Acești Sfinți Părinți și alții, necitați, puteau oferi *modele stilistice* pentru *proza poetică* a Sfântului Antim.

---

[12] Dragoș Moldovanu, op. cit., p. 93.

[13] Am făcut câteva observații în privința diferențelor stilistice între cei doi în teza mea și nu intenționez *să detaliez* în prezentarea de față. Cu precădere *ritmul* predicilor e cu totul altul la Antim decât la Miniat.

Antim *tinde*, în mod neașteptat, spre o *maximă concentrare* metaforică și poetică (ideatic și frazeologic), pe când Miniat e mai lax în exprimare, cu *prelungiri* explicative și *pauze largi* reflexive.

Predica lui Antim e *dictată* de un *ritm interior* foarte alert și e scrisă/ rostită cu un *suflu poetic* inconfundabil. Cred că D. Moldovanu a făcut *aproximări*, fără a studia problema în amănunt.

[14] A se vedea și Gianina Picioruș, op. cit., p. 498 și urm.

Sunt de părere, deci, că modelele lui, teologic, dar și stilistic, se află mai mult la Părinții amintiți. Chiar dacă, în privința structurii metrice, nu s-ar putea descoperi asemănări foarte mari (sau nu întotdeauna).

Dar trebuie să ținem cont și de faptul că Antim e un predicator care vorbește pentru un public creștin de secol XVIII. În consecință, el și-a modelat *expresivitatea* pentru epoca sa.

Menționez, de la bun început, că mă voi referi la *modele stilistice* atât în sensul utilizat de Moldovanu, cât și într-un sens mai cuprinzător. Pentru că el a purtat discuția numai în jurul unor tipare metrice.

În opinia acestuia, un model important al *prozei ritmate și rimate* este predica Sfântului Augustin. Și el consideră că l-a influențat pe Cantemir, dar nu și pe Antim[15].

În *Didahii*, Sfântul Antim nu menționează niciun Părinte ortodox al Apusului. Și aceasta din cauza uniației pe care o promova romano-catolicismul[16]. În cronograful său, însă, a făcut trimitere la Sfântul Ieronim Mărturisitorul, la Sfântul Augustin de Hippo și la Sfântul Cuvios Beda al Angliei[17]. În teza mea doctorală, am indicat drept posibile izvoare patristice, pentru didahii, și pe Sfântul Fotie cel Mare și Sfântul Irineu de Lyon. De

---

[15] *Cf.* Dragoș Moldovanu, op. cit., p. 54, 93.

[16] Contextul era foarte periculos și mulții lui dușmani ar fi putut interpreta împotriva lui enunțarea unor Sfinți Părinți din Occident.

[17] Acest cronograf, cu titlul *Chipurile Vechiului și Noului Testament*, a fost scris de Sfântul Antim pentru Constantin Brâncoveanu. De aceea, aici, el nu s-a temut că apelul său la Sfinți Părinți din aria occidentală ar putea fi înțeles greșit.

asemenea, am identificat o interpretare, tot în *Didahii*, pe care am considerat-o că urmează unui comentariu augustinian[18].

Voi întări, cu noi exemple, părerea mea că Sfântul Augustin a constituit *un izvor* pentru Antim, teologic și stilistic. Într-o predică *in Natali Domini*, acesta spune:

„Laudem Domini loquetur os meum: Ejus Domini, per Quem facta sunt omnia, et Qui factus est inter omnia; [...] Filius Dei de Patre sine mater, filius hominis de Matre sine patre; [...] cuncta saecula ordinans de sinu Patris, hodiernum diem consecrans de utero Matris; [...] Effector caeli et terrae, sub coelo exortus in terra; ineffabiliter Sapiens, sapienter Infans]; mundum implens, in praesepio jacens; sidera regens, ubera lambens [...]. Neque, enim, quando membra humana suscepit, operea divina deseruit, nec attingere a fine usque ad finem fortiter, et disponere omnia suaviter destitit (Înț. lui Sal. 8, 1)”...[19].

În traducerea mea:

„Lauda Domnului va grăi gura mea, Lui, Domnului, prin Care toate s-au făcut și Care S-a făcut [om] între toate [creaturile]; Fiul lui Dumnezeu din Tată fără mamă, fiul omului din Mamă fără tată; rânduind toate veacurile din sânul Tatălui, sfințind ziua de azi din pântecele Mamei; Făcător al cerului și al pământului, sub cer născându-Se pe pământ; [fiind] Înțelepciunea de negrăit, [este] în mod înțelept Prunc; lumea umplând, în iesle zăcând; stelele/ furtunile cârmuind, sânii sugând. Căci nici nu a părăsit lucrările dum-

[18] A se vedea Gianina Picioruș, op. cit., p. 500-504.

[19] Sermo CLXXXVII [187]. *In Natali Domini*, în PL 38, col. 1001.

nezeiești, atunci când a asumat mădulare omenești, nici nu a încetat de a ajunge cu putere de la [o] margine până la [cealaltă] margine [a universului] și de a rândui toate în mod armonios".

E o *poezie* grandioasă. Și cred că a fost *prelucrată* de Sfântul Antim[20] într-o didahie care are un puternic caracter poetic[21]. E vorba tot despre o predică la Nașterea Domnului[22] (și precizăm că la Miniat nu am aflat predici pentru acest praznic, pe când Sfântul Augustin are foarte multe).

Și el scrie:

„Că Pruncul acesta, Carele să vârgulește în iasle, de ne vom rădica ochii credinții noastre [la ceruri], Îl vom cunoaște [că este și Dumnezeu,] făcând tunete și fulgere în nori și pre cer umbletul

---

[20] Nu știu dacă Sfântul Antim citea cursiv în latină sau dacă i-a citit pe Sfinții Părinți apuseni amintiți într-o traducere grecească. Cunoscând, însă, darul poliglosiei pe care îl avea într-un mod uimitor, nu ar fi de mirare să fi citit în latină – de altfel, avea și litere latine în tipografia sa. Pe de altă parte, chiar dacă ar fi apelat numai la traduceri grecești (ceea ce eu nu cred), caracterul poetic al scrierilor augustiniene s-ar fi putut perpetua și el tot ar fi putut să fie influențat de acesta.

Însă, dacă acceptăm că el cunoștea limba latină, acest lucru ar fi putut fi un factor care să îl ajute să își însușească limba română atât de repede și bine. Poate că ar trebui să luăm în considerare și faptul că a venit în Moldova într-un secol în care *elitele* (și mă gândesc, în primul rând, la Ureche, Miron Costin și Dosoftei), prin scrierile și traducerile lor, arătau că „de la Râm de tragem".

[21] În teza mea doctorală i-am dedicat un capitol aparte, intitulat *Cuvânt la Nașterea Domnului sau cascadele poeziei*. A se vedea: Gianina Picioruș, op. cit., p. 331-351.

[22] Titlul exact al didahiei este: *Cuvânt de învățătură în 25 a lunii dechemvrie, la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos*.

stelelor rânduind, soarele și luna de raze împlându-le[23] și mișcarea ceriului îndreptând și toată greimea lumii acest Prunc înfășat o cârmuiește (s. n.)”[24].

Observăm că Antim *nu a tradus* acest pasaj patristic, ci l-a transformat într-o *poezie originală*. Pe de o parte a concentrat, iar pe de alta a lărgit enunțul augustinian.

El a dezvoltat sintagma „sidera regens” într-o parafrază largă: „făcând tunete și fulgere în nori și pre cer umbletul stelelor rânduind, soarele și luna de raze împlându-le”. Pentru că a speculat faptul că *sidera* se poate traduce și prin *stele*, dar și prin *furtuni*. Dar a concentrat discursul teologic[25] pentru un public de secol XVIII.

---

[23] În text: *împlându-se*.

[24] Antim Ivireanul, *Opere*, ediție critică de Gabriel Ștrempel, Ed. Minerva, București, 1972, p. 199.

De asemenea, într-o altă didahie la Nașterea Domnului (*Cuvânt de învățătură la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos*), Sfântul Antim amintește cum „S-au născut [din veci] Fiiul lui Dumnezeu din Tată făr’ de mumă și cum S-au întrupat [sub vremi] din Mumă făr’ de tată” (Idem, p. 125-126).

Sau, cum spune Sfântul Augustin: „Filius Dei de Patre sine mater, filius hominis de Matre sine patre/ Fiul lui Dumnezeu [S-a născut din veci] din Tată fără de mamă, fiul omului [S-a întrupat sub vremi] din Mamă fără tată”. Această idee dogmatică se repetă, de foarte multe ori, în predicile augustiniene la Nașterea Domnului.

Ea apare și la Sfântul Grigorie Teologul (într-o omilie la *Arătarea sau Nașterea Domnului*), însă exprimată puțin altfel. A se vedea PG 36, col. 313. Și predica Sfântului Grigorie este foarte poetică.

[25] În seria de enunțuri alternative care formează o construcție paradoxală, Sfântul Augustin a plecat de la a pune alături evenimentul nașterii Domnului de unele versete vechitestamentare, cum ar fi: Fac. 1, 1 [„In principio creavit Deus caelum et terram” (VUL)], Înț. lui Sal. 8, 1

Din felul cum a prelucrat pasajul augustinian, se vede *sensibilitatea poetică* a Sfântului Antim față de frumusețea cosmică[26]. Să nu uităm că el este cel care, „înaintea de Eminescu...a numit luna *stăpâna mării*”[27].

Trebuie să remarcăm, la ambii Sfinți Părinți, *cadențarea* frazei. Se observă construcția *ritmată și rimată* a Sfântului Augustin:

„Laudem Domini loquetur os meum:
Ejus Domini, per Quem facta sunt omnia,
et Qui factus est inter omnia /.../
cuncta saecula ordinans
de sinu Patris,
hodiernum diem consecrans
de utero matris; /.../
Effector coeli et terrae,
sub coelo exortus in terra;

[„adtingit enim a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suaviter” (VUL)] sau Ier. 23, 24 [„caelum et terram Ego impleo” (VUL)].

De aceea, textul Sfântului Augustin e destul de greu de înțeles, din punct de vedere teologic, pentru cineva care nu cunoaște bine *Scriptura* și învățătura dogmatică a Bisericii. Acesta, cred eu, este motivul pentru care Sfântul Antim a preferat *să traducă* într-o altă formulă mesajul augustinian, mai accesibilă pentru creștinii secolului al XVIII-lea.

[26] Dar, totodată, a urmărit și scopuri pedagogice bine determinate. Despre importanța *bibliei cosmice* (despre care eu am vorbit foarte mult, în cărțile mele) a se vedea, spre exemplu, Cuviosul Nicodim Aghioritul, *Paza celor cinci simțuri*, diortosire a traducerii românești din 1826, Ed. Anastasia, 1999, p. 230-239. Un autor și o operă accesate și de Eminescu.

[27] Al. Piru, *Literatura română veche*, EPL, București, 1961, p. 305.

ineffabiliter Sapiens,
sapienter Infans;
mundum implens,
in praesepio jacens;
sidera regens,
ubera lambens. /.../
Neque enim quando membra humana suscepit,
operea divina deseruit,
nec attingere a fine usque ad finem fortiter,
et disponere omnia suaviter
destitit".

La Sfântul Antim, fraza e *ritmată*, dar are și o puternică *tendință spre rimare*:

„Că Pruncul acesta,
Carele să vârgulește în iasle,
de ne vom rădica ochii credinții noastre,
Îl vom cunoaște făcând
tunete și fulgere în nori
și pre cer umbletul stelelor rânduind,
soarele și luna de raze împlându-le
și mișcarea ceriului îndreptând
și toată greimea lumii
acest Prunc înfășat o cârmuiește".

Ideea aceasta, că Cel ce S-a născut în iesle este Cel ce a creat și susține tot universul, reapare și în alte predici augustiniene la Nașterea Domnului[28].

---

[28] Și alte câteva secvențe din predicile augustiniene suportă comparație cu pasaje din predica antimiană. Astfel, Augustin spune: „Agnoscamus diem, et simus dies. Nox enim eramus, cum infideliter vivebamus [Să cunoaștem ziua și să fim zi. Căci noapte eram, când în necredință

Avertizam, în teza mea doctorală, asupra faptului că „nu trebuie...să[-l] vedem aici pe Antim ca fiind un poet *naiv* sau ca pe un povestitor de *basme*, ci ca pe un teolog”[29]. Iar avertismentul meu de atunci se dovedește foarte întemeiat. Din păcate, Eugen Negrici[30] a asimilat substanța unor fragmente din opera sa cu basmul, iar George Ivașcu l-a numit chiar „un Ispirescu al teologiei ortodoxe”[31]. Ceea ce este cum nu se poate mai fals.

Un pasaj întrucâtva asemănător, având aceeași pecete poetică, am aflat și la Sfântul Amfilohie de Iconium. Tot într-o predică la Nașterea Domnului, dar în limba greacă (apelăm de la bun început la așezarea sub formă de versuri, pentru a scoate în evidență *ritmul* și *rima*):

„Ὢ τοῦ θαύματος;
Ἐπὶ φάτνης ὡς παιδίον ηὐλίζετο,
ὁ ὑπὸ τῶν οὐρανῶν μὴ περιγραφόμενος·
καὶ γυναικείαις ἀγκάλαις ἐθάλπετο,
ὁ λόγῳ βραχεῖ τὰ πάντα συστησάμενος·
καὶ ἐγαλουχεῖτο ὑπὸ τῶν ἀμιάντων
τῆς ά Ἁγίας Παρθένου μαστῶν,

---

trăiam]”, *cf.* Sermo CXC [190]. *In Natali Domini*, în PL 38, col. 1007.

Iar Sfântul Antim: „Însă eu mai bine voiu numi zioa acéia a fi noapte[,] întru caré omul cel dintâi, Adam, au pohtit a fi asémenea lui Dumnezeu. Și noaptea aceasta, întru caré au strălucit Lumina cea cerească în lume, noul Adam, o voiu numi zio”, *cf.* Antim Ivireanul, *Opere*, ed. cit., p. 196-197.

29 Gianina Picioruș, op. cit., p. 357.

30 A se vedea *Antim Ivireanul. Logos și personalitate*, op. cit., p. 34-36.

31 George Ivașcu, *Istoria literaturii române*, vol. I, Ed. Științifică, București, 1969, p. 231.

ὁ πάσαις ταῖς ὑπερκοσμίαις Δυνάμεσι
τὸ εἶναι κεχαρισμένος”[32].

În traducere:

„O, minune!
Ca prunc a înnoptat în iesle,
Cel care nu este mărginit de către ceruri;
și [în] brațe femeiești a fost încălzit
Cel care pe toate le-a unit [cu] un scurt cuvânt;
și Se hrănea de către cei fără de pată
sâni ai Sfintei Fecioare,
Cel care tuturor Puterilor celor mai presus de lume
le-a dat să existe”[33].

Întreaga omilie a Sfântului Amfilohie, ca și cea a Sfântului Augustin, are un foarte puternic caracter poetic, atât ca lirism lăuntric, cât și din punct de vedere prozodic. Însă, din perspectiva *imaginilor teologico-poetice* folosite, Sfântul Antim e mult mai aproape de Sfântul Augustin decât de Sfântul Amfilohie (mă refer la textele comparate de mine).

Iar dacă cineva s-ar îndoi că Antim s-a inspirat de la Sfântul Augustin, menționăm că a apelat și la Sfântul Ieronim. Chiar în aceeași predică, atunci când spune:

„«Și au născut pre Fiiul Său Cel întâi născut și L-au înfășat pe Dânsul și L-au pus în iasle, pentru că nu avea ei loc în casă». Că ce iaste mai minunat decât *a zăcea în iasle* Domnul tuturor? Și nu fu Lui alt loc în lume? Ce iaste mai minunat decât o mă-

---

[32] ΛΟΓΟΣ Α΄, Εἰς τὰ γενέθλια τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, în PG 39, col. 36.

[33] Traducere a Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș.

rire ca aceasta, *să fie aruncat la locul dobitoacelor*? Și pentru căci văd Îngerii pe Domnul ceriurilor *aruncat în gunoaie*, cântă: mărire lui Dumnezeu, Celui din nălțime! (s. n.)”[34].

Pasajul poate să figureze între exemplele cele mai frumoase de *proză poetică*, chiar dacă nu este *rimat*.

Sfântul Ieronim a făcut, anterior, acest comentariu:

„«Quia non erat eis locus in diversorio». [...] Non invenit locum in sancta sanctorum, quae auro, gemmis, serico et argento fulgebat: et tamen non nascitur inter aurum et divitias, *sed in stercore nascitur*, hoc est, *in stabulo (ubicumque enim stabulum, ibi et stercus est)*, ubi erant spurcitiora peccata nostra. Propterea *in stercore nascitur*, ut eos qui sunt de stercore sublevet”[35] (s. n.).

În traducerea mea: „«Pentru că nu era lor loc în casa de oaspeți». [...] Nu află loc în sfânta sfintelor, care strălucea de aur, de bijuterii/ pietre prețioase, de mătase și de argint/ bani. Și totuși nu Se naște printre aur și bogății, ci *în gunoi Se naște*, adică *în staul (căci oriunde [este] staul, acolo este și gunoi/ bălegar)*, unde erau păcatele noastre mai spurcate. De aceea *în gunoi Se naște*, pentru ca pe aceia care sunt [în grajdul păcatelor] să-i ridice din gunoi”.

Un alt fragment *poetic*, din didahiile lui Antim, se referă la răstignirea Domnului pentru *logodnica* Sa, Biserica:

---

[34] Antim Ivireanul, *Opere*, ed. cit., p. 195.

[35] *Homilia de Nativitate Domini*, în volumul: Sancti Hieronymi Presbyteri, *Tractatus sive homiliae in Psalmos, in Marci Evangelium aliaque varia argumenta*, 1897, p. 393, *cf.* https://archive.org/details/p3tractatussiveh03jero.

„Că atâta doriia
de păharul acesta a-l bea,
cât acea puțină vréme ce mai era
să treacă până a-l bea,
îi părea
că sunt mii de ani.
Căci cu sétia acestui păhar să lucra
mântuirea sufletelor omenești /.../.
Și atâta să bucura
de acéstia
cât în locul bucuriei ce era
înaintea Lui,
răbda crucea de-L munciia
și bătăile de-L căzniia
și spinii de-L încrunta
și durorile sufletului de-L chinuia,
de care chinuri asuda
sudorile céle crunte,
negândind nimica de rușine.
Că de au părut lui Iacov puțin 7 ani
a sluji pentru Rahila,
logodnica lui, de dragostea ce avea
către dânsa,
dară unui iubitoriu mare ca Acesta,
cum nu I-ar fi părut puține
muncile și caznele,
cu care iubita Lui logodnică o răscumpăra
și o curățiia pre dânsa
cu scăldarea neprețuitului Său sânge
și foarte frumoasă,
făr'de nicio hulă și întinăciune
o făcea"[36].

---

[36] Antim Ivireanul, *Opere*, ed. cit., p. 13-14.

Pasajul acesta este dintr-o omilie la *Schimbarea la față* și i-a stârnit entuziasmul și lui Dragoș Moldovanu[37]. Dar și la Sfântul Augustin găsim ceva asemănător, într-o predică la *Înălțarea Domnului*:

„...Tu apprehense,
ligate,
flagellate,
spinis coronate,
in ligno suspense,
lancea percusse,
Tu mortue,
Tu sepulte /.../
Exaltare super caelos, Deus,
et super omnem terram gloria Tua (Ps. 56, 12). /.../
Qui est enim, *Et super omnem terram gloria Tua?*
nisi, super omnem terram Ecclesia Tua,
super omnem terram matrona Tua,
super omnem terram sponsa Tua,
dilecta Tua,
columba Tua,
conjux Tua.
Ipsa est gloria Tua...”[38].

În traducerea noastră: „Tu, cel prins, legat, flagelat/ biciuit, cu spini încoronat, pe lemn atârnat, cu lancea străpuns, Tu cel mort, Tu îngropat [...] *înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pământul slava Ta!* Ce înseamnă, deci: *și peste tot pământul slava Ta*? Decât numai: peste tot pământul Biserica Ta, peste tot pământul soția Ta,

---

[37] *Cf.* Dragoș Moldovanu, op. cit., p. 94-95.

[38] Sermo CCLXII [262], *In die Ascensionis Domini*, în PL 38, col. 1208-1209.

peste tot pământul mireasa Ta, iubita Ta, porumbița Ta, logodnica Ta. Aceasta este slava Ta...”.

Putem chiar să găsim, la Antim, exprimată poetic, o idee care n-a generat *poezie* la Sfântul Augustin. Acesta scrie: „Ut ergo noveritis antiquos Sanctos et Justos optasse videre, quod concessum est huic seni Simeoni; Dominus noster Jesus Christus ad Discipulos loquens ait: «Multi Justi et Prophetae voluerunt videre quae vos videtis, et non viderunt; et audite quae auditis, et non audierunt» (Mt. 13, 17)”[39].

Adică: „Deci, ca să știți că Sfinții și Drepții cei vechi au dorit să vadă ceea ce i s-a îngăduit acestui bătrân Simeon, [de aceea] Domnul nostru Iisus Hristos, către Ucenici grăind, a zis: «Mulți Drepți și Profeți au vrut să vadă ceea ce voi vedeți, și nu au văzut, și să audă ce auziți, și nu au auzit»”.

Sfântul Antim construiește, pe această idee, o întreagă secvență *poetică*:

„Văzut-au Sfinții, strămoșii noștri,
minuni mari și fără de număr;
că Marea Roșie, desfăcându-se în doao
le-au făcut cale;
focul, ca un stâlp luminându-le noaptea,
le-au slujit;
norul, de arșița și zăduful zilii i-au umbrit;
ceriul, hrană îngerească le-au dat;
piatra cea vârtoasă, păhar dulce li-au deschis;
Iordanul, curgerile sale céle repede,
spre fugă li-au întors;
zidurile céle tari ale vrăjmașilor,
de glasul trâmbițelor au căzut;

---

[39] Sermo CCCLXX [370], *De Nativitate Domini*, în PL 39, col. 1658.

soarele, pre ceriu zăbovind cu călătoriia,
au mărit zioa pentru izbânda.
Iar minune ca aceasta
nu s-au văzut niciodată,
nici s-au auzit,
ca Cela ce iaste unul născut
[al] Celui Preaînalt [...]
a Să arăta pre Sine, cu trup, oamenilor"...[40].

E posibil ca *poezia* să-i fi fost inspirată din altă parte (de Sfântul Amfilohie, spre exemplu, deși, la acela, ideea cunoaște o altă dezvoltare[41]). Dar e posibil și ca *stilistica generală* a predicilor augustiniene să-i fi sugerat un text *cu valențe poetice* acolo unde sursa nu le învedera[42].

Cred, însă, că *stilistica poetică* augustiniană l-a sedus pe Antim, chiar dacă nu a reprodus-o întocmai, din punct de vedere metric. Ca și cea a altor Sfinți Părinți. Dar pentru mine e clar că Sfântul Antim nu și-a construit predicile *compilând*. A făcut și trimiteri precise, dar mai mult își actualiza *mental* lecturile, în timp ce scria. Și își exprima poetic entuziasmul credinței, în conformitate cu epoca sa.

---

[40] Antim Ivireanul, *Opere*, ed. cit., p. 195-196.

Plecând de la aceeași idee teologică, Mitropolitul a creat o *poezie* mult mai amplă, întinsă pe mai bine de două pagini, într-o predică la Florii. A se vedea Idem, p. 110-112.

[41] A se vedea PG 39, col. 37.

Stilistic, predica Sfântului Antim este foarte apropiată de a Sfântului Amfilohie.

[42] Putem spune și că e un reflex specific timpului său. Cantemir procedează la fel, în *Istoria ieroglifică*, dezvoltând nuclee biblice (din Vechiul sau Noul Testament) în *poezii luxuriante*, în care cu greu se mai poate recunoaște sursa.

Pe lângă omilii, eu adaug însă, în mod neapărat, ca *modele stilistice*, și textele poetice ale *Scripturii* înseși, dar și imnele Sfinților Părinți (Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Roman Melodul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Simeon Noul Teolog etc.) și imnografia liturgică[43]. Fără să ne așteptăm ca *„partitura" prozodică* să fie imitată întocmai.

La rândul său, Cantemir citează în mod repetat, în *Divan*, din opera predicatorială a Sfântului Augustin.

Dintre Părinții răsăriteni, el nu-l pomenește, însă, decât pe Sfântul Grigorie de Nazianz (Teologul). Dar am aflat, totuși, câteva pasaje în care e clară influența Sfântului Vasile cel Mare. Cum este acesta:

„când lumina soarelui cu nuori
sau cu neguri să acopere,
dzici că vrémea iaste *melanholică sau tristă*
și cu vrémea și a ta voie să strică;
și încă[,] lipsind luna noaptea, călătoriu,
câtă a primejdii frică porți
și câtă veselie și bucurie [nu] ai avea
macar cevași de s-ari lumina,

---

[43] Sfântul Antim citează, în *Didahii*, din teologia transpusă poetic în imne (*Mineie* etc.).

Altădată am făcut apropieri de imnele unor Sfinți Părinți: Sfântul Roman Melodul și Sfântul Efrem Sirul. A se vedea teza mea de doctorat, *Antim Ivireanul: avangarda literară a Paradisului*, op. cit., p. 277-280, precum și articolul meu, *Sfântul Antim Ivireanul: imnul în proză*, inclus în cartea mea, *Studii literare*, vol. I, Teologie pentru azi, București, 2014, p. 104-114, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/29/studii-literare-vol-1/.

ca [astfel] calea ta a cunoaște să poți?”[44].

Considerăm că este un exemplu semnificativ, întrucât avem aici un adevărat peisaj *romantic*, avant la lettre[45]. El face parte dintr-un discurs cantemirean despre *stilistica* și *semantica* aștrilor[46]. *Inspiratorul* este, cum spuneam, Sfântul Vasile cel Mare. În *Hexaimeron*, acesta spune:

„Aceste semne ale luminătorilor sunt de neapărată trebuință pentru viața omenească. [...] Despre unul din *semnele* date de soare ne-a vorbit și Domnul, spunând că *va fi furtună, pentru că cerul era posomorât și roșu* (s. n.). [...] Cine nu știe cât folos nu aduc aceste semne vieții omenești? Dau putință corăbierului să stea cu corabia în port, pentru că vede mai dinainte primejdia vânturilor; *dau putință călătorului* să îndepărteze de la el cu multe zile înainte necazurile unei călătorii, pentru că *posomorârea văzduhului îl face să se aștepte la o schimbare a vremii* (s. n.)”[47].

---

[44] Dimitrie Cantemir, *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul,* text stabilit, traducerea versiunii grecești, comentarii și glosar de Virgil Cândea, postfață și bibliografie de Alexandru Duțu, Ed. Minerva, București, 1990, p. 23.

[45] Elvira Sorohan și Edgar Papu au văzut în Cantemir un *preromantic*.

[46] Am comentat acest aspect cu altă ocazie. A se vedea cartea mea, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 1, ediția a doua, Teologie pentru azi, București, 2014, p. 344-347, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/01/11/epilog-la-lumea-veche-i-1-editia-a-doua/.

[47] Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron. Omilii la Psalmi. Omilii și cuvântări*, traducere, introducere, note și indici de Pr. D.[umitru] Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1986, p. 135-136.

Ceea ce Cantemir a numit *vreme melanholică sau tristă*, în greacă este desemnat prin: „στυγνότητος τοῦ ἀέρος”. Iar în traducerea latină: „coeli tristitia aeris”[48]. La Sfântul Vasile, pasajul face parte dintr-un comentariu cu un profund caracter poetic, intrinsec, despre crearea aștrilor, în ziua a patra. Din acest comentariu se va inspira și Eminescu, fiindcă *Hexaimeronul* Sfântului Vasile va fi tradus în română și tipărit la București în 1826[49].

Cantemir a inserat pasajul citat de mine în discursul *Lumii*.

Aceasta încerca să-l ispitească pe *Înțelept* ca să admire estetica universală *nudă*, fără semnificații teologice. Ceea ce *Înțeleptul* refuză:

„Dumnădzău Atotputérnicul
nu numai acéste lumini au făcut [aștrii],
ce și alta.
Ce acéste doaă [soarele și luna] li-au făcut[,]
ca deasupra capului omului să luminédze,
iară cea a treia [lumina rațiunii],
înlontrul capului.
Deci céle pre dinafară [...]
spre luminarea ochilor miei,
ca vădzându-le, pre Cel ce li-au făcut să cunosc,
și, cunoscându-L, să nu-L uit,

Am oferit direct traducerea, fără textul în limba greacă, pentru că nu este *foarte relevant* din punct de vedere prozodic.

[48] *Cf.* PG 29, col. 125-126.

[49] A se vedea cartea mea, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 2, ediția a doua, Teologie pentru azi, București, 2015, p. 138-139, 262-270, 313, 357-358, 395-397, 465 *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2015/05/16/epilog-la-lumea-veche-i-2-editia-a-doua/.

și precum acéstea [astrele] totdianuna
îm[i] luminiadză ochiul,
așé El de la mine
nepărăsit să [Se] proslăvească. [...]

Iară cea dinlontrul capului lumină
iaste socotiala [rațiunea] minții méle,
cu carea de lumini dătătoriul Dumnădzău
m-au luminat[,]
ca a socoti [a cugeta] să poci.
[Și anume:] de vréme ce faptele [creațiile]
Cuvântului Său
sint așé de frumoase,
așé de ghizdave [minunate],
așé de luminoase,
cu cât Cel mai frumos
[decât toată creația, Creatorul],
mai ghizdav, mai luminos
va fi?!”[50].

Cantemir a preluat discursul acesta, cu tot cu *poezia* sa, din *Hexaimeron*:

„Dacă cele trecătoare sunt așa, cum vor fi cele veșnice? Dacă cele văzute sunt atât de frumoase, cât de frumoase vor fi cele nevăzute? Dacă măreția cerului depășește măsura minții omenești, ce minte omenească va putea descoperi natura celor veșnice?

Dacă soarele, care este supus stricăciunii, este atât de frumos și atât de mare, dacă este iute în mișcare și-și face cu atâta regularitate mișcările sale de revoluție, dacă are o mărime cu dreaptă măsură în univers, încât nu depășește măsura față de întregul univers, *iar prin frumusețea lui este ca*

[50] Dimitrie Cantemir, *Divanul*, op. cit., p. 24.

un ochi strălucitor așa cum se cuvine creației, dacă nu te mai poți sătura de a-l privi, *cât de strălucitor în frumusețe trebuie să fie Soarele dreptății* [Hristos]?” (s. n.)[51].

Cantemir a reținut, de aici, și ideea că soarele este o *măsură a armoniei* în univers. El a considerat că mișcările sale de revoluție, efectuate „cu atâta regularitate”, pot constitui *o paradigmă* în univers.

În *Istoria ieroglifică*, deci, plecând de la același fragment vasilian, Cantemir a creat, din nou, *poezie teologică* (textul e *ritmat* și *rimat*):

„Soarele, luna, ceriul și alalte
trupuri cerești toate,
din-ceput năpărăsit și cu mare răpăgiune aleargă,
însă nu cu acéia socoteală [scop, rațiune],
ca doară
vreodinioară
la doritul ténchiu [scop] și sfârșit agiungând,
să să odihnească /.../

fără numai cândailea Clătitoriul firii
(Cel ce în clătire nehotărâtă și neodihnită
o ține [lumea, creația Sa]),
după a Sa slobodă și putérnică voie
vreodată a o clăti
ar părăsi.

Așédară, toate lucrurile firești,
cu una și singură *a soarelui paradigmă*,
precum să cade
a să înțélege se pot.

[51] Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron...*, op. cit., p. 132.

Că precum soarele de la punctul Racului
pănă la punctul Capricornului
să suie
și să pogoară /…/
într-acesta chip și cursul a toată fapta [creatura]
nepărăsit atomurile schimbându-și,
toate céle din-ceput chipuri nebetejite
și nepierdute
păzéște.

De unde aievea [adevărat] ieste că ţénchiul
sfârșitului
nu în socoteala fireștilor [a lucrurilor firești],
ce într-a Izvoditoriului
și Pricinuitorului firii
ieste. /…/

Cu acesta mijloc
mare lumină [a minții] celor ce cu înțelegere
[rațiune] să slujesc
a lumina poate
și ascuțită sabie împotriva celora
ce pre Ziditorul tuturor a tăgădui
nebunéște îndrăznesc,
în mână să ia,
de vréme cé deosăbirea zidirii și a Ziditoriului
dintr-acesta chiar a să cunoaște
poate. /…/

Și aceasta macar
că nu din fireasca sa vrednicie,
ce oarecum împotrivă și peste fire,
o înțélegere mai mult decât firească
și dumnedzăiesc
și ceresc

oarece (căruia suflet înțălegătoriu [rațional]
îi zicem),
în sine strălumineadză,
carile, preste céle firești hotară
râdicându-l [pe om]
la cele metafizicéști,
ithicéști [etice]
și theologhicești cunoștințe
îl povățuiește”[52].

De asemenea, întâlnim *reflexe stilistice* asemănătoare, din *Hexaimeron*, la Cantemir și Antim. Spre exemplu, în felul în care luminătorii sunt considerați *ochi* ai cerului. Sfântul Vasile spusese, cum am văzut mai sus, că soarele „prin frumusețea lui este ca un ochi strălucitor”. Și adăuga: „[cerul] a fost împodobit și cu perechea celor doi *luminători*, care, ca niște *ochi* gemeni, se uită spre pământ”[53].

În *Istoria ieroglifică*, noaptea se lasă „după ce părintele planetelor și *ochiul lumii* radzele supt ipoghei [orizont] își sloboade și lumina supt pământ își ascunde”[54]. Sau: „după ce *ochiul cerului* să închidea și perdeaua nopții peste fața pământului să trăgea, [candelele] toate să aprindea”[55]. Sau: „*ochiul cel de obște* genele orizontului peste lumini își sloboade, [și] la locul orânduit să coborî”[56].

---

[52] Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*, ediție îngrijită de P. P. Panaitescu și I. Verdeș, studiu introductiv de Adriana Babeți, Ed. Minerva, București, 1997, p. 326-327.

[53] Sfântul Vasile cel Mare, op. cit., p. 147.

[54] Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*, ed. cit, p. 76.

[55] Idem, p. 131.

[56] Idem, p. 288.

La Sfântul Antim, întunericul nopții stăpânește „când ceriul, de osteneală, au fost închis spre somn toț[i] *ochii* lui, atâta cât nici luna nu priveghiia, niciuna din stelele cele mai mici avea deșchise *tâmplele lor cele de argint*”[57].

Dar, atât pentru Antim, cât și pentru Cantemir, Dumnezeu este *Ochiul* atotștiutor, Care privește spre umanitate: „Dumnezeu, fiind tot ochiu, le véde toate și le cunoaște și...să uită la adâncul inimii”[58]; „Însă Ochiul ceresc toate vede și cumpăna nevădzută toate în dreptate și fără filoprosopie cumpănește”[59]; „Ochiul[,] cel ce ascunsele inimii și dzilele veacului privéște[,] după faptă...să le răsplătească”[60].

Din *Hexaimeronul* vasilian, Cantemir a reținut și metafora „τορευταὶ λέξεων/ ciopliturі ale cuvintelor”[61], pe care a *tradus*-o prin: „cuvinte cioplite”[62]. Însemnând, pentru ambii autori: măiestrie retorică.

De aceea, în cuvântul către cititor, descrie astfel această îndeletnicire: „spre deprinderea ritoricească nevoindu-mă, la simcea [ascuțiș/ daltă] groasă ca aceasta, prea aspră piatră, multă și îndelungată ascuțitură să fie trebuit am socotit”[63].

Sfântul Vasile i-a sugerat, deci, comparația între *retorica poetică* și *sculptura în piatră*.

---

[57] Antim Ivireanul, *Opere*, ed. cit., p. 52.

[58] Idem, p. 92.

[59] Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*, ed. cit., p. 175.

[60] Idem, p. 289.

[61] *Cf.* PG 29, col. 121. Tot în capitolul despre facerea luminătorilor cerești.

[62] *Istoria ieroglifică*, ed. cit., p. 54.

[63] Idem, p. 3-4.

În discuția despre *modele stilistice* nu ar trebui, cum am mai spus, să avem în vedere numai asumarea unor paradigme prozodice. Însă Dragoș Moldovanu insistă, în mod exagerat, în opinia mea, pe importanța unor structuri metrice. Aceasta îl face să nege o tradiție internă a *prozei poetice*, mai ales pe teren bisericesc[64]. Deși oferă, la un moment dat, exemple de proză poetică din *Liturghierul* lui Dosoftei și din *Psaltirea slavo-română* (1680)[65].

Însă, chiar în lirica noastră, de la Heliade și Bolintineanu până la Nichita Stănescu, marii poeți nu au considerat prozodia un semn *infailibil* al poeziei. La fel, construcția *rimată* (sau ce respectă *strict* o schemă metrică) nu garantează *poezia* prozei poetice.

Am arătat, în cărțile mele, că, în *Istoria ieroglifică*, Cantemir a avut modele stilistice și în *Biblia de la 1688* sau în *Viețile Sfinților* a lui Dosoftei[66]. Din demonstrațiile pe care le-am făcut anterior, rețin aici câteva exemple:

---

[64] A se vedea Dragoș Moldovanu, op. cit., p. 90-91.

Putem fi de acord cu părerea lui, aceea că structurile metrice, chiar dacă au existat în originalele bizantine, nu s-au mai păstrat după traducerile omiliilor în slavonă și (apoi) în română (*cf.* Idem, p. 91). Dar *caracterul poetic*, cred eu, nu stă numai în construcțiile ritmice. Dimpotrivă, acestea au constituit doar un *suport* retoric folosit pentru a face mai evident *mesajul*. Suportul retorico-poetic *se mlădiază*, însă, după epocă, iar modificările pe care le suferă nu afectează *poezia tainică, lăuntrică*.

De asemenea, el nu vede o „înaintare organică" în tradiția noastră literară decât în evoluția cronicilor (Idem, p. 101 ș. u.). Eu am altă opinie, pe care am căutat să o fundamentez în studiile mele...

[65] A se vedea idem, p. 92-93.

[66] A se vedea cărțile mele: *Creatori de limbă și de viziune poetică în literatura română. Dimitrie Cantemir,*

„Deci, după ce părintele planetelor și ochiul lumii
radzele supt ipoghei își sloboade
și lumina supt pământ își ascunde /.../
lupii împreună spre locul știut să coborâră.

Deci unul cu înceată câlcare
și cu furească îmblare,
pre pântece furișindu-să,
supt gardul dinafară bine aproape să lipi,
și acolea ca mortul să trânti.

Acesta așé alcătuindu-să
și mulcomiș la pământ ascundzindu-să,
celalalt cât ce putea
ciritéiele [tufișurile] scutura

---

vol. 2. 1, Teologie pentru azi, București, 2015, p. 71-77, 94-117, 128-133, 218-219 etc., *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/01/08/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-vol-2-1/;

Studiu despre „Viața Sfântului Macarie Romanul”, Teologie pentru azi, București, 2014, p. 43-47, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/10/31/studiu-despre-viata-sfantului-macarie-romanul/.

Menționez că sesizările la care mă refer au fost publicate anterior la nivel online, în articole, după cum urmează:

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/09/01/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-in-literatura-romana-dimitrie-cantemir-13/

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/09/13/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-in-literatura-romana-dimitrie-cantemir-18/

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/10/19/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-in-literatura-romana-dimitrie-cantemir-25/

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/10/30/viata-sfantului-macarie-romanul-4/.

și cu picioarele uscate frundze tropșind,
stropșind,
le suna,
încă și un feliu de scânciitură ca acela da,
cât dulăul deșteptat să să stârnească,
iară omului adormit simțirea audzului să nu
lovască.

Ce nu multă a frundzelor sunare
și *a pădurii răzsunare*
la ascuțită și deșteptată
simțirea dulăului pururea străjuitoriu
trebuia... /.../
apoi îndată
și *lină tăcerea* urmând"...[67].

Fragmentul acesta, din punct de vedere *stilistic*, îi putea fi inspirat de un pasaj din *Biblia de la 1688*. Pe lângă *ritm* și *rimă*, remarcăm faptul că și acesta insistă tot pe *muzica sunetelor* naturii:

„Ori duh șuierând,
au glasul păsărilor cel cu bun viersu
de pre ramurile ceale dease,
sau repeziș de apă mergând
cu silă [putere],
sau lovitură cumplită de pietri surpate,
cea nevăzută alergare
a dobitoacelor celor ce saltă,
au glasul cumplitelor hiară celor ce răcnesc
i-au făcut de au leșinat
au ceaea ce spre sine să frânge den vale

[67] Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*, ed. cit., p. 76-77.

a munților răsunare,
deznodată de frică.

Pentru că toată lumea
cu luminată lumină lumina
și cu neîmpiedecate lucruri să ținea,
și numai la aceia să întinse noapte grea,
chipul întunearecului celui ce va
să-i priimească pe ei
și lor îș[i] era
mai grei decât întunearecul. /.../

Pentru că *lina tăcere* cuprinzând
toate
și noaptea și cu a ei sârguială mijlocind,
Atotputernicul Tău cuvânt
den ceriu, den scaunele împărătești,
cumplit războinic
la mijlocul celui pierdut pământ
au sărit,
sabie ascuțită, nefățarnica Ta poruncă
purtând".

(Înț. lui Sol. 17, 19-21; 18, 14-16, *Biblia 1688*)[68].

Două sintagme apar, în textul lui Cantemir, aproape identic ca în *Biblia 1688*: „a pădurii răzsunare" (Cantemir)/ „a munților răsunare" (*Biblia 1688*) și „lină tăcerea" (Cantemir)/ „lina tăcere" (*Biblia 1688*). Acestea ne întăresc convingerea unei *filiații stilistice* a textelor.

---

68 *Cf. Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură*, București, 1688, reeditare la Ed. IBMBOR, București, 1988. A se vedea: http://archive.org/details/Biblia1688.

De asemenea, am arătat[69] că ipostaza de sihastru a Inorogului urmează relatările *poetice* ale Sfântului Dosoftei:

„Inorogul, în primejdiia ce să află vădzind
și încă câte îl așteaptă socotind,
deodată în simceaoa [pe creasta]
a *unui munte așé de înalt* să sui. /.../

Iară *în vârvul muntelui* locul în chipul unii poiene
câtva în lung și în lat să lățiia
și să deșchidea,
unde ape dulci și răci curătoare,
ierbi și pășuni în fél de fél crescătoare
și pomi cu livedzi de toată poama roditoare
și grădini cu flori în tot chipul de frumoase
și de tot mirosul mângăios purtătoare
era /.../

Inorogul preste toată dzua
supt deasă umbra pomilor aciuându-să
și la un loc neclătit aședzindu-să,
noaptea numai la locurile pășunii ducându-să
și câteodată și la prundiș
din munte în șes coborându-să,
până în dzuă iarăși
la locul aciuârii sale să afla.
Într-acesta chip, Inorogul câtăva vreme
strâmtă și pustnică viață ducând. /.../

[Hameleonul] într-un *munte prea înalt și loc prea aspru*
și fără suiș [fără cale de acces] aflându-l, i să părea

---

[69] În *Studiu despre „Viața Sfântului Macarie Romanul”*, după cum am specificat în nota 64.

că pre o *stâncă înaltă* în simceoa muntelui șeade,
iară *din toate părțile prăpăști,*
hărtoape și păhârnituri graoznice era,
atâta cât căutării amețală aducea”[70].

*

„Acesta dintru Svinți
Părintele nostru Fostirie,
ca soarele răsărind
despre Răsărite,
au străluminat părțâle Scăpătatului.
Că, suindu-sâ la *un munte nalt*
și *tăcut*,
rugându-sâ curat
și fără tinâ lui Dumnădzău, /.../
să feace de-adevărat luminători”[71].

„Acesta născut,
crescut era
din cetatea cea mare
Nisiva,
și *pustiiasca*
și săhăstreasca viață
îndrăgind,
la naltele vărvuri a munțâlor au sosât
și a pustiei nevoi bărbătează răbdând,
vara pălit,
iarna de răceală și de ger căznit”[72].

---

[70] Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*, ed. cit., p. 201-202, 249.

[71] [Sfântul] Dosoftei, *Viața și petreacerea Svinților*, Iași, 1682-1686, B.A.R., CRV 73, f. 250[r] – *Viața Sfântului Fostirie*, 5 ianuarie. *Cf.* http://digibuc.ro/.

[72] Idem, f. 257[v] – *Viața Sfântului Ierarh Iacov de Nisiva* [Nisibe], 13 ianuare.

„Acesta Svânt Nichita,
dorind verguriia și țânearea,
să sălășlui în munți
la mijlocul sosând
a tuturor bunătățâlor,
și să hrăni în *cetățâle liniștii*,
și suind d-imbe părți
sosî la *cereasca petreacere*”[73].

Consider că asemenea situații nu sunt superflue și că ele au constituit *cel puțin* un *imbold* foarte puternic pentru proza poetică a lui Cantemir.

Antim Ivireanul, la rândul său, trebuie să fi avut neapărat *repere stilistice* românești. Cu atât mai mult cu cât era străin.

Între acestea, pe lângă *Cazanii* (pe care eu nu le-aș ignora), se pot indica *Învățăturile lui Neagoe Basarab* și *Istoria Țării Românești* de care a pomenit Moldovanu, traducerile liturgice și opera poetică a lui Dosoftei, precum și *Biblia de la București*.

---

[73] Idem, f. 431r – *Viața Sfântului Nichita prezviterul și egumenul Michidiei*, 4 mai.

Pentru a întări ideea unei lecturi atente, din partea lui Cantemir, a cărții Sfântului Dosoftei, sesizăm și un aspect lingvistic. Astfel, Cantemir folosește verbul *a oglindi* cu sensul (poetic) de *a privi*. Ca în exemplul: „Căci avea Lupul la un loc înalt în vârvul unui deal însămnat, de unde în toate dzilele *oglindiia* [privea] încotro hergheliia îmbla” (*Istoria ieroglifică*, p. 78-79).

Acest sens se regăsește la Dosoftei: „Atunce întrâ tremurând diaconul *de oglindi* [de privi]. [...] Și iarăș[i] îi dzâsâ acel îngeresc om: «întrâ *de oglindeaște* [de privește] și în strana cea mare». Și mearse de aflâ și-l cunoscu” (*Viața și petreacerea Svinților*, f. 13r).

Eugen Negrici avea dreptate atunci când spunea că Sfântul Antim „avea la îndemână un ghid excelent, *Biblia*, care echivalează cu o întreagă literatură”[74]. *Biblie* care a reprezentat, de asemenea, „un model esențial pentru *Istoria ieroglifică*”[75].

Dar să luăm și un scurt exemplu din *Învățăturile lui Neagoe Basarab*:

„Dar deaca nu fu cu trup,
Maria Fecioara ce purta în pântecile ei
și pre cine vesti Gavriil, Arhanghelul,
că-i zise că iaste Dumnezeu?
Deaca nu fu om, în iasle cine zăcu
și fu înfășat în scutece?
Și deaca nu fu Dumnezeu,
păstorii cui să închinară?
Deaca nu fu om,
Iosif pre cine obrezui?
Și deaca nu fu Dumnezeu,
pentru a cui cinste
mergea steaoa ceriului către Dânsul?
Deaca nu fu om,
Maria pre cine aplecă?
Și de nu fu Dumnezeu,
vrăjitorii [magii] cui aduseră daruri?” [76] etc.

La Sfântul Antim:

---

[74] Eugen Negrici, *Antim Ivireanul. Logos și personalitate*, op. cit., p. 45.

[75] Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș, *Creatori de limbă și de viziune poetică în literatura română. Dimitrie Cantemir*, vol. 2. 1, op. cit., p. 77.

[76] *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*, text ales și stabilit de Florica Moisil și Dan Zamfirescu, Ed. Minerva, București, 1970, p. 221.

„Cine este Acela așa mic și așa mare,
așa smerit și așa înalt,
cât în iasle zăcând,
în ceriu cu glasuri îngerești să măréște?
Că ce iaste mai mic și mai smerit
decât a să naște în iasle,
care loc nu iaste al oamenilor, ci al dobitoacelor?
Și ce iaste mai mare și mai înalt
decât /.../ pământul cu mare lumină a străluci
și mulțimea Oștilor îngerești a cânta
și cetele Îngerilor a să veseli /.../? /.../

Născut iaste Cela ce simte apusul;
dat iaste Cela ce n-are început;
născut iaste Cel ce iaste mai tânăr decât mulți;
dat iaste [Cel] decât carele
nu iaste nici Părintele mai vechiu;
născut iaste Cel ce va să moară;
dat iaste Acela dintru carele viața să naște”...[77].

Ceea ce m-a frapat, însă, a fost să înțeleg că Sfântul Antim, ca și Cantemir, *împrumută* imagini, formule poetice sau idei, pe care ambii le includ în propriul discurs retorico-poetic, într-un mod care îi va fi specific lui Eminescu, nu după multă vreme.

Spre exemplu, Sfântul Dosoftei spune, despre idoli, versificând psalmul 141:

„Gură au și nu pot să grăiască,
Cu ochi sunt și nu pot să zărească,
Urechi au și nu pot să auză,
Nice abur [suflet] *nu le este-n buză*”.

---

[77] Antim Ivireanul, *Opere*, ed. cit., p. 199-200.

(Ps. 141, 39-44)[78]

Sfântul Antim, la rândul său, vorbește despre faptul că pot să intre în Rai, prin ușile pocăinței, și

„cei bătrâni, al cărora le iaste sângele réce
și albiciunea zăpezii o țin în barbă; /.../
și /.../ cei ce sunt la sfârșitul vieții
și au amândoao picioarele în groapă
și *sufletul în buze*”[79]...

Antim a făcut mai mult decât a urmări anumite modele stilistice. A dus rafinamentul literar până la performanța uluitoare de a vorbi limba „poate cea mai frumoasă dintre a tuturor cărturarilor țării”[80].

De fapt, ambii autori, Antim și Cantemir, au făcut *performanță* lingvistică și literară. Numai că primul, fiind rafinat teolog și *poet*[81], se adresa unui auditoriu pentru care trebuia să se păstreze *inteligibil*. Pe când celălalt scria pentru el însuși sau pentru un public restrâns de boieri. Într-un cadru, adică, în care își permitea luxul să învie, în mod ex-

---

[78] *Cf.* Dosoftei, *Opere. 1. Versuri*, ediție critică de N. A. Ursu, studiu introductiv de Al. Andriescu, Ed. Minerva, București, 1978.

[79] Antim Ivireanul, *Opere*, ed. cit., p. 220.

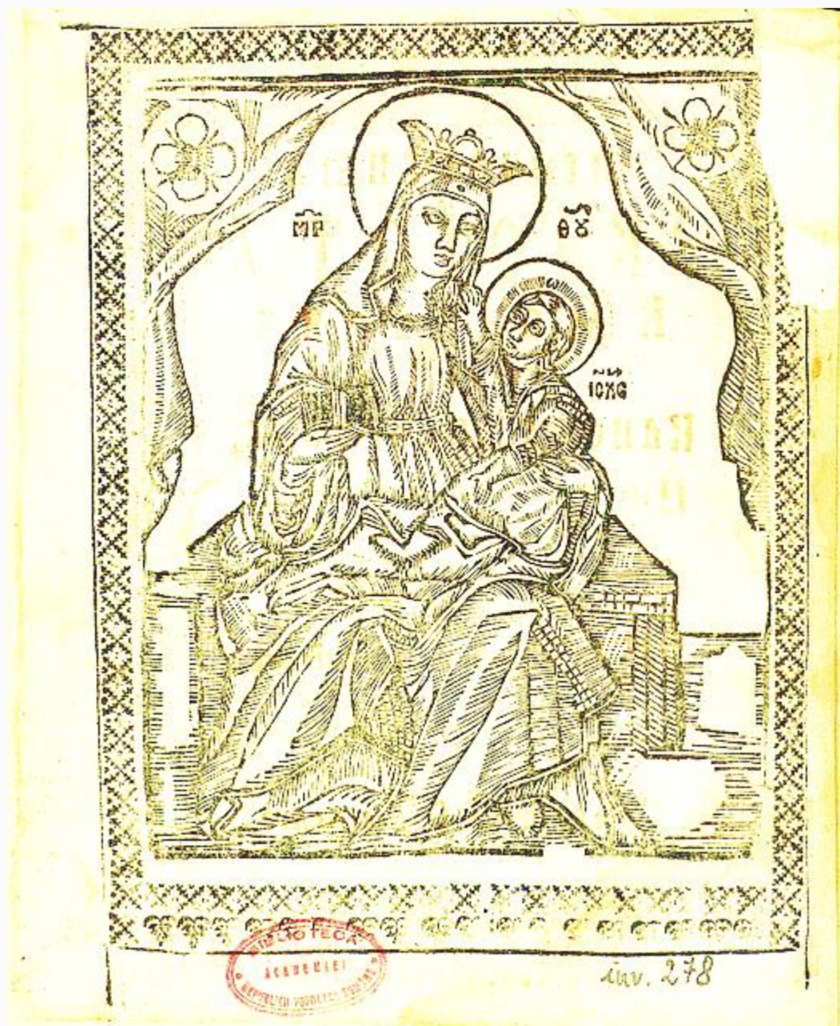
[80] Mihail Sadoveanu, *Limba povestirilor istorice*, comunicare făcută la Academia R.P.R., publicată în rev. *Contemporanul*, nr. 6/ 346 din 11 febr. 1955, p. 3.

[81] Spun aceasta pentru că Sfântul Antim este și autorul unei pareneze în versuri, în limba greacă (dedicată lui Ștefan Cantacuzino), și manifestă puternice înclinații poetice (după cum reiese și din cercetarea de față), ca și Dosoftei, înaintea lui.

tins, un tip de *stilistică prozodică* de o considerabilă vechime.

Tradiția *prozei poetice* s-a perpetuat în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și în secolul al XIX-lea. Și mă gândesc atât la prefețele *Mineielor* editate la Râmnic de Chesarie și Filaret ori la textele unor oameni ai Bisericii (Iacob Putneanul, Gherasim Putneanul, Gherasim Clipa, Eufrosin Poteca), cât și la *meditațiile în proză* ale poeților prepașoptiști și pașoptiști. Mihai Zamfir preciza că meditațiile (pre)romantice s-au întemeiat pe tradiția veacului anterior, a oratoriei religioase. Fapt care merită o altă cercetare amănunțită.

Acatistul Născătoarei de Dumnezeu (transliterare)[82]

[82] Am realizat această transliterare și am publicat-o online, pe episoade, între 28 martie 2015 și 1 mai 2015. Primul articol publicat este aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/03/28/acatistul-nascatoarei-de-dumnezeu-1/.

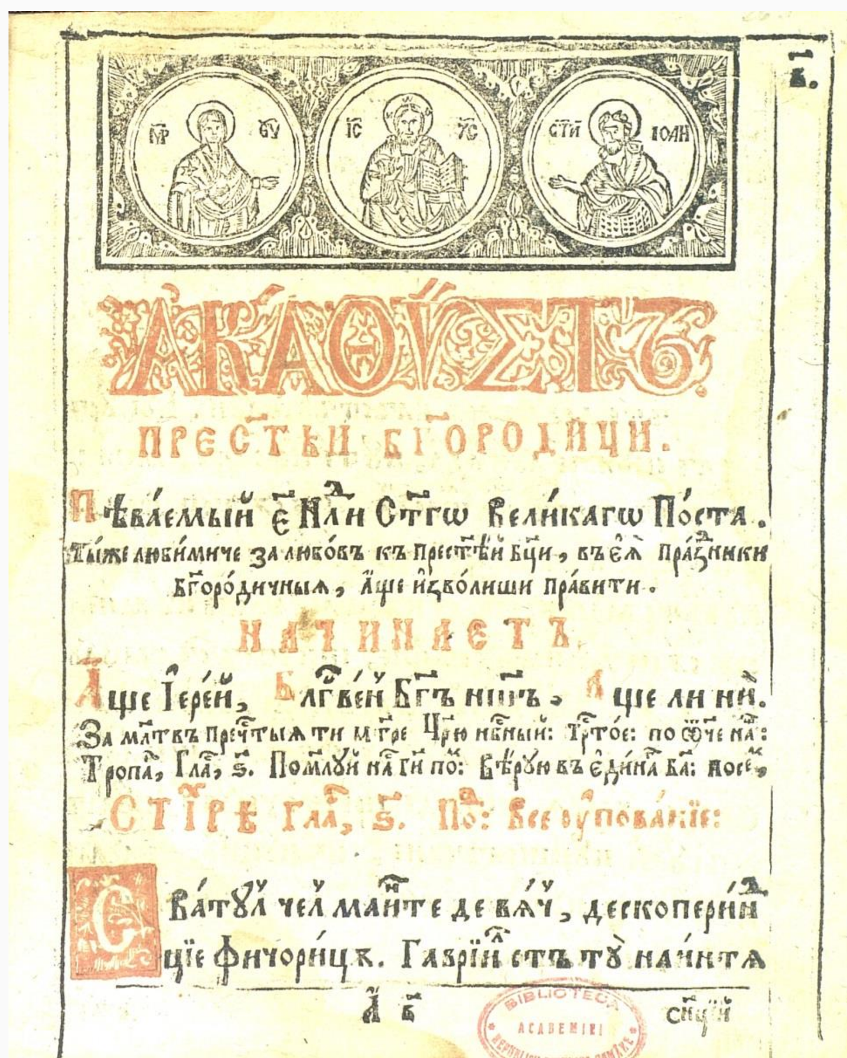
Iar ultimul aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/05/01/acatistul-nascatoarei-de-dumnezeu-13/.

Toate:

http://www.teologiepentruazi.ro/tag/acatistul-nascatoarei-de-dumnezeu/.

Sfântul Dosoftei al Moldovei a tipărit (prima dată în românește) *Acatistul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu* la Uniev, în 1673, odată cu *Psaltirea în versuri*. Redăm mai jos Slujba Acatistului, în traducerea Sfântului Dosoftei (*cf.* BAR, CRV 66, f. 2^{r}-21^{r}):

АКАѲЇСТЪ
ПРЕСТЫИ БГОРОДИЦИ.
Пѣваемый є Нлн Стгѡ Великагѡ Поста.
Тыиже любимичє за любовъ къ пресветѣй Бци, въ єж праздники
Бгородичным, аще изволиши правити.
НАЧИНАЄТЪ
Аще Ієрей, Блгвен Бгъ нашъ. Аще ли ни.
За млтвъ пречтыж ти мтре Црю нбныи: Трсто: по Очє наш:
Тропа, Гла, ѕ. Помлѹй ны Гн по: Вѣрѹю въ єдина Ба: посе.
СТІХЕ Гла, ѕ. По: Все ѹпованїє:
Сватѹл чел маинте де вѣчь, дескоперин
ціє фичорицъ. Гавріил стътѹ наинта
а в
стцїи

Svatul cel mainte de veaci, descoperind Ție, Fecioriță, Gavriil stătu naintea Svinții tale închinându-ți-să și grăind: Bucură-te, pământ nesămănat! Bucură-te, rug nears! Bucură-te, adânc nelesne văzdut! Bucură-te, podul cela ce treci către

ceriuri și scara cea înălțatâ, [pe] carea Iacov au vădzut! Bucură-te, dumnezăiascâ năstrapâ de manâ! Bucură-te, dezlegarea blăstămului! Bucură-te, sculare lui Adam, cu tine iaste Domnul!

Aratâ-mi-te ca omul, zăsă neputreda Fecioarâ cătră Arhistratigul. Și cum grăești cuvinte mai presus decât omul? Că [anume] cu mine dzâsâș[i] Dumnedzău să fie și să să sălășluiască în zgăul [pântecele] mieu. Dară cum mă voi face, ian spune-m[i], sălaș desfătat și loc de svinție, Celuia ce șade preste heruvim[i]? Nu mă măguli cu-nșelăciune, că nu știu de lume, de nuntâ nu m-am atins, darâ fatâ [fiind], cum voi naște?

Dumnădzău, unde va [vrea], să biruiaște rândul firii, dzâsâ cel fără de trup [, Arhanghelul], și celea ce sânt mai presus omului să lucriadzâ, acestor a meale să credzi adevărate cuvinte, [ceea ce ești] cu totul Preasvântâ, cu totul fără prihanâ! Iară ea strigâ: fie mie după cuvântul tău și voi naște pre Cel fără de trup, trup dintru mine Ce-Și înprumuteadzâ, pentru ca să sue pre omul, ca un putearnic ce iaste, la destoiniciia dintăiu, prin mestecătura[83] aceasta.

Nu ne lăsa pre paza omeneascâ, Preacuratâ Despuitoare [Despină/ Doamnă/ Stăpână], ce priimeaște rugâciunile șerbilor tăi, că scârbele ne cuprind. A răbda nu putem de sâgetăturile drăcești, acoperământ nu ne-am agonisit nicăiar[i] de scăpare, de patime pururea luptaț[i], mângâiare n-

[83] Se referă la asumarea de către Fiul lui Dumnezeu, în ipostasul Său, a firii omenești, însă fără de amestecare și fără de schimbare.

avem fără de Svinția ta, Despuitoarea lumii, nedeajdea și folosâtoarea credincioșilor, nu treace rugămintea nostrâ, ce fâ Svinția ta folosul deplin!

Taina aceia din veaci să descoapere astădz[i] și Fiiul lui Dumnădzău și fiiul omului să face, ca luând de [din] cel mai de gios, să-m[i] dea de [din] cel mai de sus. Amăgitu-s-au pre-atunce Adam, de pothi [pohti/ pofti] să să facâ Dumnădzău și nu să feace, [de aceea] om să face Dumnădzău, ca să facâ pre Adam dumnădzău. Bucură-te, lumea, și firea să salte, că Arhanghelul înnainte de Ficioarâ cu sâialâ dvoreaște [cu sfială grăiește] și bucuriia îi aduce, carea să pune înprotiva măhniciunii. [Cel] Carele Te feceș[i] om pentru mila inemii, Dumnădzăul nostru, slava Ție!

De la cămările cerului, Gavriil zburâ gios, în Nazaret stătu cătră Ficiorâ Mariia, strigând ei: bucură-te, [căci] zemisli-vei Fiiu [mai mare] decât Adam mai demult, pre Tvorețul veacilor și Izbăvitor celora ce strigâ ție: bucură-te, Preacuratâ!

Gavriil Ficioarei veastea cea bune [bună] din ceriu deaca adusâ, striga: bucură-te, îngreca-vei în pântecele tău pre Cela ce-i din [de] tine încăput și tuturor ne-ncăput! Și Născătoare te vei arăta Celui [ce este] din Pârintele răsărit mainte de Lucea-fărrul.

Cuvântul cela ce-i de pururea, fiind a Părintelui, [al] Celuia ce-i mainte de toate nence-peturile [neînceputurile], ne-mpărțându-Sâ [ne-despărțindu-Se] de cei de sus, acmu veni la cei de gios, pentru covrășitoare milâ de bunâ inemâ,

meserâtate [nenorocirea/ amărăciunea] luând [a] alunicării noastre și mișelința [ticăloșia/ sărăcia] lui Adam rădicând, Să-nchipui întru cel strein [luă chipul celui străin, al omului/ al firii omenești].

Cel de pururea fiind din Părinte, și din Maica cu anul [în timp][84], arătându-Sâ la lume, Cel mai presus cu ființa Cuvânt, chip de slugă priimeaște și Să face trup, nemutându-Sâ din Dumnădzăire, și pre Adam l-înnoiaște în cântece [de Înger, în fața] căriea [celei care] fără sămânțâ L-au îngrecat [pe Domnul].

Bune veaste aduce Gavriil ceii dăruite astăzi: bucură-te, nenevestitâ Maicâ și neatinsâ de nunte! Nu te mira de streinâ vedearea mea, nice te s[f]ii, că Arhanghel sânt. Șarpele oarecând au amăgit pre Evva, iar acmu îți spuiu veastea cea bunâ de bucurie, că vei rămânea neputredâ și vei naște pre Domnul, Precuratâ.

Porunca datâ cu tainâ luând în minte, în casa lui Iosif stătu de pripâ cel fără de trup [Îngerul], grăind cei [celei] necercate de nuntâ: Cela carele plecâ cu pogorârea ceriurile încape neschimbat tot întru tine. Pre Carele și vădzând în zgăul tău că luâ chip de șerb, mă sâesc a striga ție: bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

Agiutătoarei voievodului, cealea ce-s de biruire, ca ceaea ce [ne] izbăviș[i] din nevoi, de mulțămire scriem ție, [noi,] robii tăi, Născătoarea lui Dumnădzău, însâ precum îț[i] ai putearea

---

[84] Hristos este din veci din Părintele ceresc, iar sub vremi S-a născut din Maica Fecioară.

nebiruitâ, de la toate primejdile mă slobodz[ește]. Ca să strig ție: bucură-te, nevastâ nenevestitâ [mireasă nenuntită]!

Înger de nainte de Dvoreț, din cer trimis fu să spue Născătoarii lui Dumnădzău bucuriia. Și [odată] cu [cel] fără de trup glas [al lui] întrupându-Te vădzând, Doamne, să înspeima și sta strigând cătră însâ [dânsa] [unele] ca aceastea:

Bucură-te, din carea bucuriia va străluci!
Bucură-te, prin carea blăstămul să va stânge!
Bucură-te, cădzutului Adam sculare [din morți/ înviere]!
Bucură-te, lacrămilor Evei izbăvire!
Bucură-te, nălțâme nelesne suitâ de cugete omenești!
Bucură-te, adâncime nelesne vădzutâ și de ochii îngerești!
Bucură-te, că tu ești Împăratului scaun!
Bucurăte, că tu porț[i] pre [Cel] care țâne toate!
Bucură-te, steaoa ce-nvești [îmbraci] pre Soarele [Dumnezeu]!
Bucură-te, pântece întruperii dumnedzăești!
Bucură-te, prin carea să înnoiaște lumea!
Bucură-te, prin care ne-nchinăm Dvorețului [Ziditorului]!
Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

Vădzându-sâ S[f]inta pre sine-n curățâe, dzâsâ lui Gavriil cu-ndrăznire: slăvitul glasului tău nelesne priimit sufletului s-aratâ. Că-ngrecării fără sămânțâ, naștere cum grăiești, de strigi: Alilui[a]!

Cunoștințâ necunoscute, să cunoascâ Ficioara cercând, strigâ cătră slujitoriu: din zgăul curat, fiiu cum iaste [cu] putințâ a să naște, spune-mi. Cătră carea el dzâsâ cu fricâ, însâ strigând așea:

Bucură-te, sfatului celui nespus tainâ!
Bucură-te, credința tăcerii rugătorilor!
Bucură-te, izvodul ciudeaselor [minunilor] lui Hristos!
Bucură-te, a poruncilor Lui cap!
Bucură-te, scarâ cereascâ prea carea s-au pogorit Dumnădzău!
Bucură-te, pod ce treci pre cei de gios cătră cer!
Bucură-te, Îngerilor de multâ voroavă minune!
Bucură-te, dracilor de multe plângere ranâ!
Bucură-te, Lumina negrăit ce o născuș[i]!
Bucură-te, și [în] ce chip [s-a petrecut] pre nime nu-mvățaș[i]!
Bucură-te, carea-ntreci mintea înțălepțâlor!
Bucură-te, carea luminedzi mintea credincioșilor!
Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

Putearea Celui de sus au umbrit atunce cătră îmgrecarea ceii neatinse de nunte. Și pre acel bun roditor a ei pântece, ca o țarinâ îl arătâ dulce tuturor celora ce vor vrea să-ș[i] seacere spăsenie, când vor cânta așea: Alliluiia!

Având de Dumnădzău priimitoare găoace [pântece] Ficioara, alergâ cătră Elisaveta, iară pruncul ace[le]iia, atunceș sâmțând [a] aceștiia

sărutare, să bucura și cu giucările ca [și] cu neşte cânteri striga cătră Născătoarea lui Dumnădzău:

Bucură-te, Vlăstariului celui nevești vițâ!
Bucură-te, de roadâ neputredâ agonisitâ!
Bucură-te, că Lucrătoriu lucredz[i] [pe] I[u]bitori[ul] de oameni!
Bucură-te, că [pe] Ultuitoriul [Altoitorul] vieții noastre ultuești[i] [altoiești]!
Bucură-te, arăturâ, carea crești[i] bișug de [i]e[f]tineațe!
Bucură-te, masâ, carea porți[i] sațâul [sațiul] [i]ertăciunilor!
Bucură-te, că Raiul cel de hranâ l-înflorești[i]!
Bucură-te, că vad [liman] bun sufletelor îl gătedz[i]!
Bucură-te, tămâia cea priimite [primită] de rugâ!
Bucură-te, a toatâ lumea milostivire!
Bucură-te, a lui Dumnădzău cătră cei muritori bunâ vreare!
Bucură-te, muritorilor cătră Dumnădzău îndrăznire!
Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

Volburâ din lontru [lăuntru] având, de cugete-ndoite, curatul Iosif să turburâ cătră tine, cătră cea nenuntitâ căotând. Și cu nunta furatâ te cugeta pre tine, pre cea nevinovatâ. Iară deaca știu dingrecarea ta, că-ii [de la] Duhul Sfânt, dzâsâ: Alliluia!

Audzârâ păcurarii [păstorii] pre Îngerii cântând [cea] cu trupul a lui Hristos venire și alergând ca cătră un Păstoriu, Îl prăviea ca pre un

Mielușel fără de prihanâ, în păntecele Mariei păscut, pre carea lăudând, dzâsără:

Bucură-te, [a] Mielușelului și Păstoriului Maicâ!
Bucură-te, ogradâ oilor cuvântătoare!
Bucură-te, nevădzuțâlor vrăjmaș[i] muncâ!
Bucură-te, porțâlor Raiului deșchidere!
Bucură-te, că ceale cereșt[i] să bucurâ cu pământul!
Bucură-te, că ceale pământeșt[i] fac hoarbâ [horă] cu ceriurile!
Bucură-te, a Apostolilor netăcut rost!
Bucură-te, a Mâcenicilor nebiruite cutedzare!
Bucură-te, dereptariul credinței cel vărtos!
Bucură-te, luminatâ [a] darului cunoștințâ!
Bucură-te, prin carea s-au golit iadul!
Bucură-te, prin carea ne-am îmbrăcat în slavâ!
Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

De Dumnedzău îmblatâ stea deaca vădzurâ vlăhovnicii [regii magi], după zarea ei urmarâ și ca de un luminătoriu ținându-sâ de dânsâ, cu dânsâ cerca [căutau] pre Putearnicul Împărat. Și deaca agiunsârâ pre Cel neagiuns, să bucurarâ, Lui strigând: Alliluia!

Vădzurâ otrocii [fiii] haldeilor pre mânule de Ficioarâ pre Cela ce-au zidit cu mâna pre oamenii și Domnitoriu [Stăpân] cugetându-L, săvai că [cu toate că] și de șerb luâ chip, nevoirâ cu dariurile să-I placâ și să strige cei [celei] blagoslovite:

Bucură-te, stealii nescăpătate Maicâ!
Bucură-te, zare cugetatei dzâle!

Bucură-te, că a-nșelăciunii cuptoriu l-ai stânsu-l!

Bucură-te, că a Svintei Troițe tăinuitor luminedz[i]!

Bucură-te, că pre muncitoiul cel fără de omenie l-ai scos din boerie!

Bucură-te, că Domn iubitoriu de oameni ai ivit pre Hristos!

Bucură-te, că scoț[i] [pe oameni] din leage păgânească!

Bucură-te, că curețâșt[i] [ne curățești] de lucrurile tinii!

Bucură-te, c-ai oprit închinăciunea de [la] foc [a vechilor magi]!

Bucură-te, c-ai schimbat fierbinteala cea de chin!

Bucură-te, credincioșilor povață de curățâe!

Bucură-te, tuturor rudelor [popoarelor] bucurie!

Bucură-te, nevaste nenevestită!

Strigător[i] [mărturisitori], de Dumnădzău purtător[i] deaca să feaceră vâlhovnicii, sănturnară la Vavilon, deaca Ț[i]-au împlutu-Ț[i] ursătura [prorocia] și deaca Te strigară Hristos cătră toț[i], lăsând pre Irod ca pre un mincinos, ce nu știa să cânte: Alliluia!

Luminaș[i] în Eghipet lumina dereptățâi, gonit-ai întunearecul minciunilor, că idolii lui, Doamne, nesuferind puterii Tale, cădzură, iar ceștia, ce să de dânș[ii] mântuiră, acmu striga cătră Născătoarea lui Dumnădzău:

Bucură-te, rădicarea oamenilor!

Bucură-te, cădearea dracilor!

Bucură-te, c-ai călcat, înșelăciunea amăgiturii!

Bucură-te, c-ai vădit vicleșugul idolilor!

Bucură-te, marea ce-ai necat pre faraonul cel cugetat [spiritual]!

Bucură-te, piatra ce-ai adăpat pre cei sătoș[i] de viață!

Bucură-te, stâlp de foc, povață celor dintunearec!

Bucură-te, acoperemântul lumii, mai lat decât nuorul!

Bucură-te, hrană de mannă [mană] dătătoare!

Bucură-te, desfătării ceii svinte slujitoare!

Bucură-te, țară giuruită [țară făgăduită]!

Bucură-te, din carea cură mieare și lapte!

Bucură-te, nevaste nenevestită!

Vrând Simeon dintr-aces[t] veac înleșătoriu să să mute, Te dedeș[i] lui ca un prunc, însă îi fuseș[i] cunoscut și Dumnădzău deplin. De care lucru să minună de-a Ta-nțălepciune negrăită, strigând: Alliluia!

Tânără [nou] arătă facere, ivindu-Să Făcătoriul lumii, noă [nouă, celor] ce sântem făcuț[i] de Svinția Sa, din nesămenat răsărind pântece [răsărind din pântece nesemănat] și ferindu-l cumu-ș[i] au fost [cum și a fost] nestricat, ca minunea vădzând, să o cântem [cântăm] pre Svinția Sa, strigând:

Bucură-te, floarea nestricării!

Bucură-te, vrătute de țăneare [virtutea înfrânării]!

Bucură-te, c-ai străluminat chipul învierii!

Bucură-te, c-ai arătat petreacerea cu Îngerii!

Bucură-te, pom vederos de poame, din carele mulț[i] să hrănesc!

Bucură-te, copac cu bunâ umbrâ frundzos, sub carele să umbresc mulț[i]!

Bucură-te, că dobândiș[i] Făt, [care este] povațâ a [celor] rătăciț[i]!

Bucură-te, c-ai născut Izbăvito[r]iu de robiț[i]!

Bucură-te, a Giudețului dirept [a Judecătorului celui drept] rugătoare!

Bucură-te, a păcatelor multâ [i]ertătoare!

Bucură-te, hainâ golilor de-ndrăznire!

Bucură-te, dragoste carea învinci tot rodul [neamul]!

Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

Streinâ naștere vădzând, să ne streinâm de lume, mintea cătră ceriu mutând, că pentr-aceasta [Î]naltul Dumnădzău pre pământ Să arătâ plecat om, vrând să tragâ cătră [î]nălțâme pre ceia ce-I strigă: Alliluia!

Tot era întră [între] cești de gios și de cei de sus nice liac [nici leac/ deloc] nu S-au depărtat nescrisul Cuvânt, că pogorâciunea dumnădzăiascâ nu fu mutare de loc, și [ci] naștere din Ficioarâ de Dumnădzău luâtoare [primitoare], ce aude aceastea:

Bucură-te, a [lui] Dumnădzău neîncăput[ă] încăpăturâ!

Bucură-te, a cinstitâ tainâ ușe!

Bucură-te, [a] necredincioșilor nepricepută audzâre!

Bucură-te, [a] celor credincioș[i] ne-ndoitâ laudâ!

Bucură-te, carâtâ [caretă/ caleașcă] prea svintâ [sfântă] Celui de pre Heruvim[i]!

Bucură-te, sălaș prea cinstit Celui de pre Serafim[i]!

Bucură-te, că [pe] ceale învrăjbite le-ai adus la pace!

Bucură-te, carea ficiorie și naștere ai înpreunat!

Bucură-te, prin carea s-au dezlegat neascultarea!

Bucură-te, prin carea s-au descuiat Raiul!

Bucură-te, a-mpărățâei lui Hristos cheae [cheie]!

Bucură-te, nedeajdea binelui veacinic!

Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

Toatâ firea de Înger[i] s-au mirat pentru mare omenirei Tale lucru [marele lucru al întrupării Tale], că pre Dumnădzăul cel neapropiat, Îl vedea tuturor apropiat om și cu noi împreunâ petrecătoriu și audzâtoriu de la toț[i] așea: Alliluia!

Ciumilitorii [ghicitorii] cei cu multe răspunsur[i] vedemu-i ca peștii muț[i] de[spre] tine, [cea care ești] lui Dumnădzău Născătoare, că nu pot gâci a dzâce cum rămâi Ficioarâ și biruiș[i] a naște. Iară noi de această tainâ mirându-ne, cu credințâ îți strigâm [strigăm]:

Bucură-te, a-nțălepciunii lui Dumnădzău priimitoare!

Bucură-te, a sfatului Lui vistiariu [vistier/ păstrător]!

Bucură-te, că pre filosof[i] nemă[i]estri i-arătaș[i]!

Bucură-te, că pre cei meșter[i] de cuvinte, necuvântător[i] i-ai vădit!

Bucură-te, că să buiguirâ cumpliții cercător[i]!

Bucură-te, că să veștedzârâ a basnelor [minciunilor/ miturilor] scornitor[i]!

Bucură-te, că împletiturile atineilor [atenienilor] destram[i]!

Bucură-te, că mrejile păscarilor le împli!

Bucură-te, că dintr-adâncul neștiinței scoț[i]!

Bucură-te, că pre mulț[i] în știință luminedz[i]!

Bucură-te, corabie [celor] cărora vor să să spăsască [să se mântuiască]!

Bucură-te, liniște [a] înnotărilor lumeșt[i]!

Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

Să mântuiascâ vrând lumea, a tuturor Înfrâmșe[ță]toriul, cătră dânsâ, de Sine sângur făgăduit, au venit. Și Păstoriu fiind, ca un Dumnădzău, pentru noi S-au ivit după noi om, ca cu aseamene [asemănarea] pre cel de-aseamenea chemând, ca un Dumnădzău ș-aude [și aude] de la toț[i]: Alliluia!

Pârâte [perete/ zid] ești ficioarelor, Născătoarea lui Dumnădzău, Ficioarâ, și tuturor [celor] ce cătră Svinția ta năzuesc, că a ceriului și a pământului Tvoreț [Creator] te-a i[n]tocmit [întocmit], Preacuratâ, sălășluind[u-Se] în zgăul tău, și pre toț[i] să-ț[i] strige învățând:

Bucură-te, turnul cel de ficiorie!
Bucură-te, ușe de mântuire!
Bucură-te-ncepătoarea cugetatei înnoir[i]!
Bucură-te, dătătoarea dumnădzăeștii bunătăț[i]!
Bucură-te, că Svinția Ta de iznoavâ [din nou] ai născut pre cei plămădiț[i] grozav[85]!
Bucură-te, că Svinția Ta ai dojenit pre cei prădaț[i] de minte!
Bucură-te, carea răsâpești pre stricătoriul minței!
Bucură-te, carea născuș[i] [pe] Sămănătoriul curățâei!
Bucură-te, cămarea a fără sămănăturâ măritus [măritiș/ nuntă]!
Bucură-te, carea însoțăș[ti] credincioșii [îi cununi pe credincioși] cu Domnul!
Bucură-te, bunâ din cuconie [pruncie] hranâ ficiorițelor!
Bucură-te, a svinte de nuntâ podoabâ Svinților [a Sfinților podoabă sfântă de nuntă]!
Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

Cântecul tot să-nvince, care va să să-ntindzâ, cu mulțămea multelor [i]e[f]tineațelor tale, că aseamenea cu numărul [fără de număr] cântăr[i] și cântece de-ț[i] și aducem, Împărate Svinte, nemicâ nu săvărșim vreadnic binelui ce ne-ai dat, cărora [celor care] Îț[i] strigâm: Alliluia!

De luminâ priimitoare făclie, celor [de] lantunearec ivitâ, vedem pre Svânta Ficioarâ că Lumina ceaea ce nu-i din lucru [din materie] aprindzând, îndereptеadzâ către cunoștința dum-

[85] Născuți în păcat.

nădzăiascâ pre toț[i], cu zarea mintea luminând, iară cu strigarea [este] cinstitâ cu aceastea:

Bucură-te, radzâ cugetatului Soare!
Bucură-te, lucoare nescăpătatei lumini!
Bucură-te, fulgerule, ce luminedzi sufletele!
Bucură-te, tunul [tunetul] ce îngrozăști pizmașii!
Bucură-te, că răsari strălucoarea cea cu multâ luminâ!
Bucură-te, că izvorești părăul cel mult curătoriu [curgător]!
Bucură-te, că zugrăvești [închipuiești] chipul scăldătoarei [botezului]!
Bucură-te, că tai necurățâia păcatului!
Bucură-te, feredeu [baie] care speli [con]știința!
Bucură-te, păharul ce [a]measteci desfătare!
Bucură-te, mirosul de mireazmâ lui Hristos!
Bucură-te, de viața cea ascunsâ-ndulcire!
Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

Darul cel bun vrând să dea datoriilor de demult, Dezlegătorul datoriilor a tuturor oamenilor venit-au cu Sine [El însuși] cătră cei depărtaț[i] de la darul Svinții Sale și, rumpând zapisul, aude de la toț[i] așea: Alliluia!

Cântând [pe] Născutul Svinții tale, te lăudăm toț[i] ca [pe] o besearicâ însufletatâ [însuflețită/vie], Născătoarea lui Dumnădzău, că-ntr-a Svinții tale pântece S-au sălășluit Cela ce țâne toate în mânâ, Domnul, [Care] te-au svințit, te-au proslăvit [și] au învățat să-ț[i] strige toț[i]:

Bucură-te, cortul lui Dumnădzău și Cuvântului!

Bucură-te, decât svânta svintelor mai mare!

Bucură-te, raclâ poleit[ă] cu Duhul Svânt!

Bucură-te, visteariu de viață nedeșertat!

Bucură-te, cinstită diadâmâ [diademă] ampărați[ilor] blagocestiv[i]!

Bucură-te, lauda cea de cinstite a preuț[ilor] cu bunâ stidințâ [sfială]!

Bucură-te, a Besâricii turnul cel neclătit [neclătinat]!

Bucură-te, a-mpărațâei zidiul cel ne[d]oborât!

Bucură-te, că pentru Svinția ta să rădicâ biruințele!

Bucură-te, că pentru Svinția ta pizmașii să omoarâ!

Bucură-te, a trupului mieu sănătate!

Bucură-te, a sufletului mieu spăsenie!

Bucură-te, nevastâ nenevestitâ!

O, cu totul cântatâ Maicâ, ce-ai născut decât toț[i] Svinții Cuvântul mai Svânt, priimindu-ne acest pominoc [dar] de acmu, de toate primejdile ne izbâvească pre toț[i]. Și de munca ce iaste să fie să ne răscumper[i] pre carii strigâm ție: Alliluia!

Deșchide-voi rostul mieu și s-a împlea de Duhul cel Svânt și cuvânt voi izbucni Maicei Împăratului și m-oi arăta cu luminâ prăznuind și voi cânta bucurând[u-mă] de minunile ei.

A lui Hristos cartea cea-i [ceea ce e] svântatâ [sfințită], pecetluitâ ce ești cu Duhul Svânt, marele Arhanghel, Curatâ, vădzând, striga ție: Bucură-te,

de bucurie priimitoare, prin carea a strămoașei blăstăm să va dezlega.

A lui Adam sculare, bucură-te, Ficioară Mireasâ dumnedzăiascâ! [A] iadului omorâre, bucură-te, cu totul fără prihanâ, casa a sângur Împăratul[ui]! Bucură-te, scaun de foc a toate Puternicul[ui] [al Atotputernicului]!

Rujea cea neveaștedâ [trandafirul cel neveștejit], bucură-te, sângurâ ce-ai crescut mirul cel de bun miros! Bucură-te, [ceea] ce L-ai născut [pe] mirosul cel bun a-mpăratului tuturor! Bucură-te, neispititâ de mărituș și lumii mântuințâ!

Vistiarul curățâei, bucură-te, prin carea din cădearea noastrâ ne-am sculat! Bucură-te, dulce mirosâtoriu crin, credincioșii ce mirezmești [care înmiresmezi pe credincioși], tămâe cu bun miros și mirosul cel de mult preț!

Spicul mare [pe care] l-ai crescut, cel dumnedzăesc, ca o țarinâ nearatâ eavea [îl iveai]: bucură-te, însufletatâ [însuflețită] masâ, pâinea vieții ce-ai născut [care ai năcut Pâinea vieții]! Bucură-te, de apâ vie izvor nedeșertat, Despuitoare!

Văcuța vițălușul ce-ai născut, pre Cel fără prihanâ, bucură-te, credincioșilor, bucură-te mielușea ce-ai născut Mielușelul lui Dumnădzău, care rădicâ greșalele a toatâ lumea! Bucură-te, caldâ milostivire!

Mânecușul cel luminat, bucură-te, carea sângurâ pre Soarele porț[i], pre Hristos, [ceea ce

ești] Luminii locaș, bucură-te c-ai destremat întunearecul și pre-ntunecațâi draci cu totul i-ai izgonit!

Bucură-te ușe sângurâ prin care Cuvântul au trecut Sângur, carea răteadzele [încuietorile] și ușile iadului, Despuitoare, cu nașterea ta ai zdrobit! Bucură-te, dumnădzăiascâ întrare a spăsâțâlor [mântuiților], cu totul cântatâ!

În glasur[i] de cântece credincioșii ție cântăm, întru tot lăudatâ: bucură-te munte gras și închegat în Duhul Svânt! Bucură-te, sveașnic și năstrapâ de mannâ care porț[i] [năstrapă care porți mana], ce-ndulceaște sâmțârile credincioșilor, rugătoarea lumii! Bucură-te, curatâ Despuitoare! Bucură-te, scarâ de la pământ pre toț[i] ce-ai nălțat cu darul! Bucură-te, pod, cu adevărat ce muț[i] de la moarte pre toț[i] cătră viațâ, pre ceia [aceia] ce te cântâ!

Decât ceriul mai înnalt, bucură-te, Temeiul pământului într-al tău păntece, Curatâ, fără trudâ ce L-ai purtat! Bucură-te, scoicâ de mare ce-ai mohorâțât [înroșit] plașca [mantia/ hlamida] cea dumnădzăiascâ în svânt sângele tău, a-mpăratului puterilor!

Dătătoriul legii ce-ai născut adevărat, bucură-te, Despuitoare, care fărălegile tuturor în dar le curățeaști, neștiutâ adâncime, nălțâme negrăitâ, neispititâ de nuntâ, prin carea ne-am [în]dumnădzăit.

Pre tine, ce-ai împletit ne de mân[i] împletitâ cununâ, cu cântare cuvântăm bucură-te ție, Fi-

cioarâ, strigând [ție, ceea ce ești] ferință tuturor și îngrăditurâ și tărie și svântâ năzuințâ!

Minunarâ-sâ toate de dumnădzăiascâ slava ta, că Svinția ta, neatinsâ de nuntâ Ficioarâ, ai luat în zgău pre Cela ce iaste Dumnădzău preste toate și ai născut pre Fiiul cel fără de a[n]i, ce dăruiaște pace tuturor cărora [celor care] te cântâ.

Calea ce-ai născut a vieții [ceea ce ai născut Calea vieții], bucură-te, în tot [întru totul] fără prihanâ, de potopul păcatelor ce-ai mântuit lumea [ceea ce ai mântuit lumea de potopul păcatelor]! Bucură-te, dumnădzăiascâ Mireasâ, audzâre și grăire strașnicâ! Bucură-te, vasul Despuitoriului [Stăpânului] lumii!

Puteare și tărie oamenilor, bucură-te Curatâ, locul cel de svinție slăvii [lui Dumnezeu], omorâciunea iadului, cămarâ de nuntâ cu totul luminatâ! Bucură-te, Îngerilor veselie, bucură-te agiutoriul cu credință celora ce ți sâ roagâ!

De foc închipuitâ carâtâ [caleașcă în chip de foc] a Cuvântului, bucură-te, Despuitoare, însufletatul [însuflețitule] Rai, pomul în mijloc având pre Domnul, a Căruia îndulcire face viațâ, cu credință cărora să priceștuiesc [se împărtășesc], ce sânt supt putregiune căzuț[i].

Întăriț[i] cu putearea ta, cu credințâ strigâm ție: bucură-te, cetate a tuturor Împăratului slăvite și vreadnice de audzât, de carea s-au grăit la vedeare, muntele netăiat! Bucură-te adâncime nemăsuratâ!

Desfătat sălaș Cuvântului, bucură-te Curatâ, scoicâ dumnădzăescului Mărgăritar ce ai scos! Bucură-te întru tot[ul] minunatâ, tuturor spre Dumnădzău împăcare, celora ce te fericesc, Născătoare lui Dumnădzău[, pe care te cunoaștem] purureа!

Dumnădzăiasca aceasta și-ntru tot cinstita săvărșind sărbătoare cugetătorii de Dumnădzău, a Maicii lui Dumnădzău, să sâltâm [să înălțăm] pre Cela ce S-au născut dintru dânsa, cu credințâ slăvindu-L!

Cămarâ Cuvântului ne-ntinatâ, prilejiul tuturor de dumnădzăire, bucură-te, întru tot[ul] Preacuratâ, Prorocilor răsunare! Bucură-te, Apostolilor cinstitâ cuvântare!

De la tine cădzu roa, aprinsătura de dumnedzăi mulț[i] ce-au stâns [roua care a stins aprinderea multor zei], pentr-aceaea strigâm ție: bucură-te, lânâ ruoratâ, carea Ghedeon, Ficiorâ, de mainte te-au vădzut.

Iată, ție bucură-te strigâm, liniște nefiind îmblătorilor pre mare și [fiind totdeauna] pornealâ din luciul scrăbelor ș[i]-a smintealelor tuturor, a pizmașilui [fiind tuturor tulburare/ furtună a pizmașului din marea scârbelor și a smintelilor].

Bucură-te, prilejul [bucuriei], bucurâ a nostru cuget, [ca] să strigâm ție: bucură-te, nearsâ tufâ de ruj [rug nears], nuor cu totul luminat, carele pre credincioșii [tăi] nepărăsit umbredz[i].

Nu să închinarâ zidirei, decât Ziditoriului, cugetătorii de Dumnădzău. De îngrozâtura focului [pe care] bărbătează o călcarâ, să bucura cântând. Preacântatule a Părinților Doamne și Dumnădzăule, blagoslovit ești!

Cântămu-te, strigând bucură-te, carâta [căruța/ caleașca] Soarelui cugetat, viia cea adevăratâ, Strugurul copt ce-ai lucrat, de curâ [cură/ curge] vinul ce veselează suflete[le] cu credințâ ce te slăvăsc.

Vraciul oamenilor ce-ai născut [cea care L-ai născut pe Doctorul oamenilor], bucură-te, dumnădzăiascâ Mireasâ, toiagul cel de tainâ, floarea cea neveaștedâ ce-ai [carei ai] înflorit, bucură-te Despuitoare [Despină], prin carea de bucurie nemplem [ne umplem] și viațâ ocinâm [moștenim]!

Măiastrâ, nu poate limbă, Despuitoare, în cântare să te cuvinteadze, că decât serafimii te-ai nălțat [mai sus], născând pre-mpăratul Hristos. Pre Svinția Sa să-L rogi de toatâ [grija/ suferința] să-i izbăveascâ pre carii cu credințâ ți să-nchinâ!

Te laudâ fericind marginile [pământului] și cu dragoste strigâ ție: bucură-te, svitoace [pergament/ carte], în carele cu dâgetul [degetul] [lui Dumnezeu] s-au scris a Părintelui Cuvântul [s-a scris Cuvântul Tatălui], Curatâ, Căruia te roagâ [ca] în cartea vieții să scrie pre șerbii tăi, Născătoarea lui Dumnădzău!

Ne rugâm, [noi,] șerbii tăi, și plecâm genunchile inemii noastre, pleacâ ureachea ta, Curatâ, și

ne mântuiaște din sc[â]rbe ce [în care] ne-afundăm pururea și ne păzeaște de toată prada pizmașilor orașul tău, Născătoarea lui Dumnădzău!

Cuconii cei cu bunâ credințâ din cuptoriu, Născutul Născătoarei lui Dumnădzău îi mântuî, atunce-nchipuindu-sâ iară acum lucrându-sâ, lumea toatâ au învitat să cânte: pre Domnul cântațî-L toatâ [toate] fapte[le] [creaturile] și-L rădicaț[i] preste toț[i] veacii!

În zgăul [tău] pre Cuvântul L-ai priimit, pre Cela ce țâne toate L-ai țânut, cu lapte L-ai hrănit, cu amelițarea [arătarea] ce hrăneaște lumea toatâ, Curatâ, Căru-Îi cântăm: pre Domnul cântaț[i] faptele [lucrurile/ creaturile], și-L înălțaț[i] preste toț[i] veacii!

Moisei au socotit în tufa rugului minunea cea mare a Născutului tău, cuconii [tinerii] au închipuit mai chiar [clar], în mijlocul de foc [în mijlocul focului] stând și neardzându-sâ, neputredâ Curatâ Ficioarâ, pentr-aceaea te cântăm preste toț[i] veacii.

[Noi,] carii dintăi cu-nșelăciune ne-am gonit, în podoabâ de neputregiune ne-am îmbrăcat pentru Născutul tău, și carii ședeam la-ntunearecul păcatelor luminâ vădzum, [ceea ce ești] Luminii locaș, Ficioarâ, pentr-aceaea te cântăm preste toț[i] veacii.

Morțâi [morții] pentru tine să învie, că viața cea statnicâ [nepieritoare] ai născut. Muțâi [muții] de demult [cei ce erau de multă vreme muți] acmu

gră[i]esc bine, pricăjițâi [leproșii] să curățâsc, neputințele să gonesc, a duhurilor vădzduhului mulțăme [mulțimea duhurilor din văzduh] să învince, Ficioară, [ceea ce ești] oamenilor spăsenie.

Carea [ai] născut oamenilor spăsè[nia] [Cea care ai născut mântuirea oamenilor], prin carea de la pământ la nălțâme ne-am rădicat, bucură-te, întru tot[ul] blagoslovitâ, acoperemânt și tărie, păreate și vărtute, cărora [celor care] strigâ, Curatâ: pre Domnul cântaț[i], faptele, și-L rădicaț[i] preste toț[i] veacii!

Tot peminteanul să gioace cu duhul străluminat și să rădice hoarbâ [horă/ adunare] firea cugetelor ce nu-s din lucru [firea minților nemateriale], cinstind svințitul bulci [sfânta petrecere/ prăznuire/ sărbătoare] a Născătoarei lui Dumnădzău. Și ca să-i strige ei: bucură-te, prea blagoslovitâ Născătoarea lui Dumnădzău, Curatâ, pururea Ficioarâ!

Ca noi ție, credincioșii, bucură-te să-ț[i] strigăm, carii cu Svinția ta bucurie[i] ne-am făcut partnici, ceiea ce [celei ce] iaste de pururea, ferâște-ne de năpaste și [de] pradâ păgânească și de altâ de toatâ rana [de toate alte răni, care ni se înâmplă] pentru mulțâme de păcate [ale noastre], Ficiorâ, ce vine asupra oamenilor ce greșesc.

Arătași-te, strălucoarea noastrâ și adeverința, pentr-aceaea strigâm ție: bucură-te steaoa cea nescăpătatâ, carea aduci în lume marele Soare! Bucură-te, c-ai descuiat Edemul cel încuiat! Bucură-

te, st[â]lpul cel de foc ce duci în viața cea de sus rodul [neamul] omenesc!

Să stăm cu bunâ sâialâ [sfială] în casa Dumnădzăului nostru și să strigăm: bucură-te, lumii Despuitoară, bucură-te, Marie, Doamnâ preste toț[i], preste noi! Bucură-te, sângurâ fără prihanâ în[tre] fămei și frumoasâ! Bucură-te, vasul Mirului celui neadevăsât [nestricat/ neîmpuținat], pre tine vărsat, ce [pe care] L-ai priimit!

Porumbițâ ce-ai Milostivul născut [care ai născut pe Milostivul], bucură-te de pururea, Ficioarâ, tuturor preacuvioșilor [bucurie], bucură-te dumnădzăiasca frâmseațe, și noaâ [nouă], credincioșilor, spăsenie!

Cruțâ, Doamne, ocina [moștenirea] Ta, greșealele noastre toate acmu uitându-le, spre-aceasta având rugătoare ce Te roagâ pre Svinția Ta, [pe] Svinția sa, carea [, fiind] pământ fără sămănăturâ, Te-au născut pentru mila cea mare ce vruseș[i] a Te închipui [a lua chip/ a Te întrupa] întru cel strein [de firea Ta dumnezeiască].

Săltaț[i] de giucaț[i], cu bucurie cântaț[i], că Gavriil, la Ficioarâ bucurie aducând, dvoreaște, acmu cetatâ de Nazaret, vești bune de bucurie: bucură-te, Curatâ și nevinovatâ, pentru lume dvorbitoare! Bucură-te, scaunul ceriului!

Acea din veac tainâ astădzi să-nțăleage a lui Dumnădzău Cuvânt, Dumnădzău făt [fiu] Ficioarei Mariei, pentr-a Sa milâ să face și bucuriea veștilor

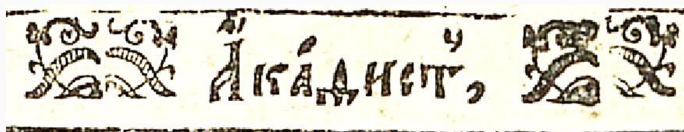
celor bune Gavriil Arhanghel spune. Deci cu dânsul să strigăm Svinții sale: bucură-te, Maica Domnului!

Ascunsâ tainâ și Îngerilor neștiutâ, lui Gavriil fu credzutâ, Arhanghelului, și pre Svinția ta acmu va veni la sângur neputredâ și bunâ porumbițâ și rodului nostru înnoitoare și va striga ție, Preasvântă: bucură-te, găteadzâ-te, din cuvânt pre Dumnădzău Cuvântul cu zgăul tău să priimești!

Luminat îmbrăcatâ polatâ [cămară] gătatu-Țî-s-au, Despuitoriule [Stăpâne], pântecele cel curat de dumnădzăiascâ fiicâ. Vin la dânsâ de te pogor[i], miluind zidirea Ta ce-i bătutâ cu război de răhna [râvna] pizmașului și opritâ-n robia necuratului și cu frămseațea cea dintăi pierdutâ, și a Ta mântuitornicâ așteptând pugorâre.

Gavriil Arhanghelul cătră Svinția ta, ce ești fără prighanâ [prihană], în vedeare va veni de va striga ție: bucură-te dezlegarea blăstămului, scularea cădzuțâlor, bucură-te, sângurâ aleasâ lui Dumnădzău ce fuseș[i]! Bucură-te, însufletat nuor Soarelui, priimeaște pre Cel ne-ncăput în zgăul tău, [pe Cel] ce iubi a să sălășlui!

Limba ceaea ce nu o știia o audzî Născătoarea lui Dumnădzău, că[ci] grăiia cătră Svinția sa Arhanghelul cuvintele ceale de bunâ veaste. De unde, priimind sărutarea, Te zemisli pre Svinția Ta, Preaveacinicul Dumnădzău: pace lumii dăruiaște și sufletelor noastre mila cea mare!

Lectura *Acatistului*, așa cum l-a tradus Sfântul Dosoftei, ne îngăduie să observăm, foarte ușor, că varianta pe care o folosim acum în cult este una care a trecut prin mai multe *actualizări/ diortosiri*, dar care are la bază tocmai această traducere.

Se observă, de asemenea (remarcă ce s-a făcut și de către alții, în trecut), că autorul a fost sedus de *poezia* originalului și că, în măsura timpului pe care l-a avut la dispoziție (nu foarte mult), a încercat să redea, în românește, dacă nu *rima* originalului (pe care s-a străduit să o păstreze, unde s-a putut), măcar *ritmul/ cadența* acestei cântări.

Verbe ale facerii la Sfântul Dosoftei

Parcurgând[86] traducerile din *Scriptură* ale Sfântului Dosoftei, ne-am oprit la verbe ale *facerii*, care denumesc modul în care Dumnezeu *a creat* una sau alta dintre făpturi.

Ne-a uimit *diversitatea* acestor verbe, diversitate care aparține *Scripturii*, dar pentru care Dosoftei a găsit *echivalente* excepționale în limba română.

În *Paremiile preste an*, găsim: „Aceasta-i cartea faptului ceriului și pământului când să *feace*”...[87].

„Și *plăzmui* Dumnădzău pre omul, țărnă luând din pământ”[88].

„Și răsădi Dumnădzău raiu în Edem spre răsărite și pusă acolo pre omul ce *plăzmui*. [...] Și luă Domnul Dumnădzău pre omul ce *plăzmui* și l-au pusu-l în raiul desfătării, să-l lucreadze și să-l ferească”[89].

„Și *plămădi* Dumnădzău încă din pământ toate pasările ceriului și fierile câmpului și le adusă către Adam, să vadză cum le va striga”[90].

---

[86] Articolul acesta a fost scris și publicat online pe 7 februarie 2015. A se vedea:

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/02/07/verbe-ale-facerii-la-sfantul-dosoftei/.

[87] Dosoftei, *Paremiile preste an (Iași 1683)*, ediție critică, studiu introductiv, notă asupra ediției, note și glosar de Mădălina Ungureanu, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2012, p. 112.

[88] Ibidem.

[89] Idem, p. 113.

[90] Ibidem.

„Și *zidi* Domnul Dumnădzău coasta carea luă din Adam de o feace femeaie și o aducă cătră Adam”[91].

În *Psaltirea de-nțăles*[92]:

„Voiu vedea ceriurile, lucrurile deagitelor Tale, luna și stealele carele Tu le-ai *întemeiat*” (Ps. 8, 4).

„Dumnădzău-i Cel ce mă încinse cu puteare [...], Carele *săvârșează* picioarele ca a cerbului” (Ps. 17, 36).

„A Domnului iaste pământul și împlutura [umplerea] lui, lumea și toț carii lăcuesc într-însă. Acela pre mări *l-au urdzâtu-l* și pre părao *l-au gătatu-l* (Ps. 23, 1-2).

„Gasul Domnului ce *tocmească* cerbii”... (Ps. 28, 8).

„Din ceriu căută Domnul, vădzu pre toț[i] fii omenești. [...] Cela ce-au *plăzmuit* pre sângurătate inemile lor, Cela ce înțăleage toate lucrurile lor” (Ps. 32. 13, 15).

„A Ta iaste dzua și a Ta iaste noaptea, Tu dintreg *feceș* [făcuși] zorea [zorile] și soarele. Tu *feceș* toate hotarăl[e] pământului, vara și primăvara Tu *plăzmuitu-le-ai* (Ps. 73, 17-18).

„Cela ce-au *împlântat* urechea, au doară n-aude? Sau Cela ce-au *plămădit* ochiul, au doară nu socotește?” (Ps. 93, 9).

„Că a Lui iaste marea și Însuși *au făcut* pre însa și uscatul, mânule Lui *plămădiră*” (Ps. 94, 5).

„Cât să măriră lucrurile Tale, Doamne, toate cu-nțălepciune le *feceș*” (Ps. 103. 25).

---

[91] Idem, p. 115.

[92] *Cf.* Dosoftei, *Psaltirea de-nțăles*, text stabilit și studiu lingvistic de Mihaela Cobzaru, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2007.

„Zmăul acesta cel [pe care l-ai] *formuit*”... (Ps. 103, 28).

„Celuia ce *feace* ceriurile cu ințălepciunea”... (Ps. 135, 5).

„Mânule Tale mă *feaceră* și mă *plăzmuiră*[93]” (Ps. 118, 73).

Așadar, Dumnezeu *a făcut* cerurile, a *urzit* pământul, a *întemeiat* luna și stelele, i-a *plăsmuit* pe oameni, a *zidit* femeia din coasta bărbatului, a *plămădit* păsările cerului și animalele pământului.

De asemenea, a *plăsmuit* inima în lăuntrul omului, i-a *plămădit* ochiul și *i-a împlântat* urechea.

A *făcut* zorii de ziuă și soarele, marea și uscatul și întinderea pământului, și a *plăsmuit* vara și primăvara.

Însă pe om *l-a făcut* și *l-a plăsmuit* cu mâinile Sale.

Pe Satana l-a *formuit*.

Glasul Domnului a *tocmit* cerbii și Dumnezeu a *săvârșit* oamenilor Sfinți picioare ca ale cerbului, alergătoare spre izvoarele adevărului și ale harului.

În *Psaltirea* versificată alegerea verbelor a depins și de rațiuni *poetice* și *prozodice*.

Totuși, adăugăm un verb din *Psaltirea în versuri,* și anume *a închega* (pe care nu l-am întâlnit anterior și pe care l-am remarcat a fi fost utilizat și

---

[93] Va spune și Dimitrie Cantemir, mai întâi despre lume: „Tu ești *plazma* și zidirea a vecinicului Împărat”. Apoi, traducând un verset scriptural: „Pentru aceasta adu-ți aminte (dzice Ecclisiastul) de *Plăzmuitoriul* tău în dzilele tinerețelor tale” (gl. 12, sh. 1)”, *cf. Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea sau Giudețul sufletului cu trupul,* ediție critică de Virgil Cândea, postfață și bibliografie de Alexandru Duțu, Ed. Minerva, 1990, p. 50 și 111.

de Eminescu pentru a desemna *metamorfoza* Luceafărului[94]):

„Din maică-mea din mătrice/ M-ai *închegat*, și Ț-voi zâce/ Cântare nepărăsâtă” (Ps. 70, 19-21);

„Tu ai *închegat* marea-n vârtute/ Când o ai despărțit cu vânt iute” (Ps. 73, 47-48);

Dumnezeu „au *închegat* pământul/ Dintr-apă cu cuvântul” (Ps. 135, 21-22)[95].

---

[94] A se vedea:

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/11/23/luceafarul-5/.

Comentariul acesta a intrat în cartea mea, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 2, ediția a doua, Teologie pentru azi, București, 2015, p. 142. *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/05/16/epilog-la-lumea-veche-i-2-editia-a-doua/.

[95] *Cf.* Dosoftei, *Opere 1. Versuri*, ediție critică de N. A. Ursu, studiu introductiv de Al. Andriescu, Ed. Minerva, București, 1978.

Terminologia creaționistă...

...are[96] continuitate, în literatura noastră veche, pentru că observăm *împrumuturile* de la Dosoftei la Cantemir.

Mai sus, am vorbit despre „verbe ale facerii la Sfântul Dosoftei” și am remarcat termenii cu conotație creaționistă, utilizați de acesta, între care și *a plăsmui*.

Va spune și Dimitrie Cantemir, mai întâi despre lume:

> „Tu ești *plazma* și zidirea a vecinicului Împărat”[97].

Apoi, traducând un verset scriptural:

> „Pentru aceasta adu-ți aminte (dzice Ecclisiastul) de *Plăzmuitoriul* tău în dzilele tinerețelor tale” (gl. 12, sh. 1)”[98].

În vechime, pentru *Creator/ Făcător/ Ziditor* se folosea un termen de origine slavă: Dvoreț/ Tvoreț.

Plăzmuitorul este un cuvânt de origine greacă, al cărui etimon l-a găsit Dosoftei în *Psalmi* (în *Scriptură*, în general), dar care nu există în LXX la Eccl. 12, 1, citat de Cantemir, unde avem un participiu aorist activ care se traduce la noi printr-

---

[96] Articol publicat online pe 30 martie 2015, aici: http://www.teologiepentruazi.ro/2015/03/30/terminologia-creationista/.

[97] *Divanul*, ed. cit., p. 50.

[98] Idem, p. 111.

o sintagmă: *Cel ce te-a făcut* (așa traduce și *Biblia 1688*: „Cel ce te-au zidit").

În VUL există însă: „memento *Creatoris* tui". Și pe acest *Creatoris* îl traduce Cantemir cu *Plăzmuitoriul*, la care a ajuns urmărind traducerile lui Dosoftei.

Verbul *a plăsmui* (gr. πλάσσω) există însă, în LXX, spre exemplu la Iov 10, 8 și Ps. 118, 73 (la forma de aorist: ἔπλασάν): „Mâinile Tale m-au *plăsmuit* și m-au făcut" și, respectiv, „Mâinile Tale m-au făcut și m-au *plăsmuit*".

În *Biblia 1688*, Iov 10, 8 este: „Mânile Tale *m-au zidit* și m-au făcut". Iar Ps. 118, 73: „Mâinile Tale făcură-mă și *mă zidiră*" – se observă că traduce pe πλάσσω prin *a zidi*.

Dosoftei, în *Psaltirea de-nțăles*, tradusese însă Ps. 118, 73 astfel: „Mânule Tale mă feaceră și mă *plăzmuiră*".

Din aceste versete, coroborând și traducerile anterioare, Cantemir a *dedus* parafraza pe care am citat-o mai sus: „Tu ești *plazma* și zidirea a vecinicului Împărat".

Cantemir a preluat însă și un alt verb, cu sens creaționist, de la Dosoftei: *a închega*. Ca mai târziu Eminescu...

În *Istoria ieroglifică*[99], el descrie la un moment dat întruparea *fantastică* a unei femei din lapte descântat:

Laptele, după descântec,
îndată *a să închega*
și mădularele unul de altul a să lega
începură.
După aceia vinele preste oase întindzându-să,

[99] Ed. cit., p. 280.

toate părțile trupului a să clăti
și supțirea peste dânsele pelicioară a să lipi
vădzum.

La Dosoftei: *„Din maică-mea din mătrice/ M-ai* ***închegat****”*... (Ps. 70, 19, *Psaltirea în versuri*).

În *Psaltirea* versificată, în care a avut mai multă libertate *poetică*, lui Dosoftei i s-a părut *închegarea* mai corespunzătoare felului în care Dumnezeu *a creat* pe om, pământul sau marea, decât *plămădirea* sau *zidirea*.

Putem invoca, e drept, și rațiuni prozodice, însă e sigur că *poetul* ar fi găsit o soluție, dacă ar fi dorit să folosească alt termen.

Verbul exprimă o activitate concretă, pe care tot el a remarcat-o prin traducerea psalmilor: *„Închegatu-s-au* ca laptele inema lor” (Ps. 118, 70, *Psaltirea de-nțăles*). Aici are sensul de *a se strânge/ a se întări*, în sens negativ, de a se învârtoșa. Însă e traducerea fidelă după LXX și VUL.

Și e adevărat că, în locul lui *a închega* din *Psaltirea în versuri*, Dosoftei folosise, în traducerea *neversificată*, verbele: *a se rezema* (cu sensul de *a se întări/ a lua ființă*), *a învârtoșa* și a *întări*:

„Pre Tine m-am *rădzimat* din zgău”... (Ps. 70, 7).

„Tu *învătoșeaș[i]* cu putearea Ta marea” Ps. 73, 14).

„Celuia ce *întări* pământul pre ape” (Ps. 135, 6).

În aceste situații, *întărirea* are sens pozitiv, arătând felul în care Dumnezeu *a coagulat* materia fiecărei făpturi/ creații în parte, pentru ca ele să

existe în mod individual, fie că e vorba de *pământ*, de *mare* sau de *om*.

„Pre Tine m-am *rădzimat* din zgău"... (Ps. 70, 7, traducere păstrată în *Biblia 1688*) este, în varianta versificată: *„Din maică-mea din mătrice/ M-ai* ***închegat****"*. De aceea cred că se referă la faptul că *temelia* ființei omului este *în Dumnezeu*. Adică: *prin Tine m-am întărit/ am luat ființă în pântece*.

În *varianta poetică*, așadar, Dosoftei aseamănă acest lucru cu *coagularea* ființială/ cu *închegarea*.

Harul dumnezeiesc e *cheagul* care a strâns pământul la un loc și marea la un loc, și care face ca făptura omului să se *închege* în pântecele matern.

O ironie biblică

Unul[100] dintre avantajele unei traduceri *corecte* a *Scripturii* și nu *adaptate* pentru înțelegerea contemporanilor este și acela că scoate la iveală anumite *reflexe literare*, în literatura cultă, care altfel ar putea rămâne dificil, dacă nu imposibil de depistat.

În traducerea Evangheliei Sfântului Marcos/ Marcu, pe care a publicat-o Părintele Dorin, m-am oprit la următorul verset: Mc. 7, 9.

El sună astfel[101]:

> 9. Și [Iisus] le zise lor: „Bine lepădați porunca lui Dumnezeu, ca să țineți tradiția voastră [καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν στήσητε]!

În *Biblia 1688* se tradusese, de asemenea: „Și zicea lor că «*Bine lepădați* porunca lui Dumnezău, ca rânduiala voastră să păziți»".

Și mi-am adus aminte de existența unor formulări asemănătoare, în *Letopisețul* lui Ion Neculce, care sunt puse exclusiv pe seama influențelor populare. Neculce povestește cum Constantin Cantemir „și Cupăreștii s-au mai apucat și de alt

---

[100] Articolul a fost publicat online pe 23 martie 2015, aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/03/23/o-ironie-biblica/.

[101] A se vedea: *Evanghelia după Marcos*, traducere și comentarii de Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș, Teologie pentru azi, București, 2015, p. 48,

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/03/22/evanghelia-dupa-marcos/.

danțu asupra muntenilor”, încercând să-l scoată din scaun pe Brâncoveanu și să ia tronul Țării Românești.

Însă nu le-a ieșit deloc socoteala, pentru că Brâncoveanu a aflat de ce se punea la cale, a dat turcilor „1.000 de pungi” de bani și i-a prins pe boierii complotiști, pe care i-a pedepsit public cu severitate, iar Constantin Cantemir a scăpat de mazilire fiindcă...a murit.

Iar Neculce exclamă:

> „Dece [deci] știu c-***au isprăvit Cantemir-vodă bine***!”[102].

În altă parte, relatează cum Constantin Duca vodă a trimis pe un anume „Moisăiu sărdarul” cu „trei, patru sute de joimiri” să-i omoare pe turcii veniți în Iași „pentru banii birului și pentru alte pricini”, de frică să nu fie mazilit.

Acela a făcut cum i se poruncise, doar că, după împlinirea lucrului, „cum au sosât în Neamțu, cum au și împlut locul că l-au chemat Duca-vodă să facacea faptă”.

Iar Neculce comentează astfel:

> „Căutați de vedeți ce sfat și lucru de nemic! [...] Trei, patru sute de oameni, ce taină va să fie? Că un om nu poate ținè taina, dar atâțe! ***Au stânsu bine focul cu paie!***”[103].

---

[102] Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită și glosar de Iorgu Iordan, Ed. Minerva, București, 1980, p. 102.

[103] Idem, p. 113.

După cum se poate observa, nu este vorba de *ironie populară*, ci formula ironică aparține *Scripturii*.

Versuri populare inspirate din Triod

Izgonirea[104] lui Adam din Rai – despre care s-a făcut pomenire în Biserică săptămâna trecută – a fost transpusă și în *versuri populare*.

E posibil ca un îndemn la versificare trebui să-l fi constituit existența imnelor din *Triod*[105], la *Duminica izgonirii lui Adam din Rai* – despre *poezia Triodului* am mai scris și altădată[106].

Să vedem însă versurile populare pe acest subiect – aproape jumătate din poezia care se numește *Verșu lui Adam*:

Veniț toț cei din Adam,
Și cu fiii lui Avram,
Să cântăm verșuri cu jale

[104] Articol publicat online pe 3 martie 2015, aici:
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/03/03/versuri-populare-inspirate-din-triod/.

[105] Tipărit prima dată în românește la 1726. Anterior, avem numai edițiile slavo-române tipărite de Mitrofan la Buzău, în 1697 și 1700. A se vedea Maria Giosanu, *Aspecte lingvistice în Triodul de la 1726*, în *Text și discurs religios*, II, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010, p. 279-286, *cf.*
http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A72/pdf.

[106] A se vedea:
http://www.teologiepentruazi.ro/tag/poezia-triodului/.

Ulterior, am introdus această serie de articole în cartea mea, *Studii literare*, vol. I, Teologie pentru azi, București, 2014, p. 240-266, *cf.*
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/29/studii-literare-vol-1/.

Pentru a lui Adam greșale.
Și pentru a lui izgonire
Jelnica din Rai gonire.

Că îndată cât au greșit,
Domnu din Rai l-au gonit.
Și în poarta Raiului pusă
O pară de foc nestânsă.

Adam văzindu-să pă sine
Lepădat de atâtă bine
Tare începu a plânje
Și cătră Eva a zice:

O, amar, Evo, și ție!
Că tu îmi făcuși aceasta mie:
Că pre tine te ascultaș
Sfânta poruncă călcaș;

Care pentru o mâncare
Sânt pedepsit așa tare.
Că acum mă bucuram
Întru slava ce eram.

Pentru aceaea, Doamne sfinte!
Fie-Ț[i] de noi aminte,
Nu ne de tot lepăda,
Fiind noi zidirea Ta.

Și fie-(Ț[i]) de mine milă
De am și greșit de silă.
Doamne, eu am greșit Ție
Iar pentru a mea soție
Să nu fiu până în sfârșit
Așa tare părăsit.

Raiule! grădină dulce
De aici nu m-aș măi duce.
De dulceața poamelor,
De mirosul florilor,
Pentru dulceața din tine
O, amărâtul de mine!

Că unde îmi aduc aminte
De a tale și multe sfinte,
Lacrămile mă coprind iară
Aprinzându-mă cu pară.

Domnul cel prea Sfânt văzând
Prea Adam așa plângând,
Trimițând al său cuvânt
Pre un Înger al Său sfânt.

Și către Adam zicând:
„Taci, Adame! nu mai plânge
Măcar de ai și greșit
Nu te-am de tot părăsât.

Dar de-acum vei câștiga
Toate cu sudoarea ta.
Lucrând tu pământ cu trudă
Și cu osteneală crudă.

Murind cu amară moarte
Precum și fiearăle toate.
Tu, Evo, întăi ai greșit
Pre Adam l-ai prilostit [înșelat].

Și din toate ai luat,
Și și lui Adam i-ai dat:

Și tu când vei naște prunci
Atunci să ai grele munci.

Dar vei fi bărbatului
Săpt toată ascultarea lui”.
Evii încă i-au dat aminte
Cum să-ș facă îmbrăcăminte[107].

Reamintim câteva din imnele din *Triod*, din Duminica la care am făcut referire:

Făcătorul meu, Domnul, luând țărână din pământ
și însuflețindu-mă cu suflare de viață,
m-a înviat și m-a cinstit a fi stăpânitor pe pământ
tuturor celor văzute, și locuitor împreună cu îngerii.
Iar Satana înșelătorul, lucrând cu șarpele
ca printr-o unealtă, m-a amăgit prin mâncare
și de mărirea lui Dumnezeu m-a osebit
și m-a dat morții celei mai de dedesupt în pământ.
Ci Tu, ca un Stăpân și îndurat, iarăși mă cheamă.

De veșmântul cel de Dumnezeu țesut
m-am dezbrăcat eu, ticălosul,
prin sfatul vrăjmașului, neascultând
porunca Ta cea dumnezeiască, Doamne.
Și m-am îmbrăcat acum cu frunze de smochin
și cu haine de piele;
căci m-am osândit a mânca prin sudori

---

[107] A se vedea: M. Gaster, *Studii de folclor comparat*, ediție îngrijită, prefață și note de Petre Florea, Ed. Saeculum I. O., București, 2003, p. 123-124.

Poeziile populare le-a descoperit Gaster în două manuscrise pe care le avea de la Aron Densușianu.

pâine cu muncă;
pământul a fost blestemat
să-mi rodească spini și pălămidă.
Ci Tu, Cel ce Te-ai întrupat din Fecioară
în anii cei de apoi,
cheamă-mă, iarăși adu-mă în Rai.

Raiule preacinstite, podoaba cea frumoasă,
locașul cel de Dumnezeu zidit,
veselia cea nesfârșită și desfătarea,
mărirea Drepților, frumusețea Profeților
și sălășluirea Sfinților,
cu sunetul frunzelor tale roagă pe Ziditorul
tuturor,
să-mi deschidă ușile pe care
cu neascultarea le-am închis;
și să mă învrednicesc a mă împărtăși
de pomul vieții și al bucuriei,
cu care mai înainte întru tine m-am desfătat.

Adam a fost scos din Rai pentru neascultare
și de la desfătare a fost lepădat, amăgit fiind
de vorbele femeii, și gol a șezut în preajma locului,
tânguindu-se: vai mie! Deci să ne sârguim toți
să primim vremea Postului, supunându-ne
evangheliceștilor rânduieli; ca prin ele
făcându-ne plăcuți lui Hristos,
să dobândim iarăși sălășluirea Raiului.

Șezut-a Adam în preajma Raiului,
și de goliciunea sa plângând, se tânguia:
Vai mie, celui ce m-am supus
înșelăciunii celei viclene,
și am fost furat de ea și de mărire m-am depărtat.
Vai mie, celui dezbrăcat de nevinovăție

și lăsat în sărăcie.
Ci, o Raiule, de acum nu mă voi mai desfăta
întru dulceața ta.
Nu voi mai vedea pe Domnul și Dumnezeul
și Ziditorul meu;
căci în pământ voi merge, din care am și fost luat.
Milostive îndurate, strig către Tine:
Miluiește-mă pe mine, cel ce am căzut.

Scos a fost Adam din Rai pentru mâncare;
pentru aceasta și șezând în preajma lui,
plângea tânguindu-se
și cu glas de umilință zicea:
Vai mie, ce am pătimit eu ticălosul!
O poruncă am călcat, a Stăpânului meu,
și de tot binele m-am lipsit.
Raiule preasfinte, care ai fost sădit pentru mine
și prin Eva ai fost încuiat,
roagă pe Cel ce te-a făcut pe tine
și [Care și] pe mine m-a zidit,
ca să mă satur de florile tale.
Pentru aceasta și Mântuitorul către dânsul a zis:
Zidirea mea nu vreau să piară,
ci vreau să se mântuiască
și la cunoștința adevărului să vină.
Că pe cel ce vine la Mine nu-l voi goni afară.

Pentru bogăția bunătăților,
Tu ai sădit, Ziditorule și Doamne,
desfătarea Raiului în Eden,
poruncindu-mi să mă desfătez întru roadele
cele frumoase, veselitoare și nestricăcioase.

Vai mie, ticălosul meu suflet,
că ai luat învoire de la Dumnezeu

să te îndestulezi de cele ce sunt în Eden
și ți s-a poruncit să nu mănânci
din rodul cunoștinței [binelui și răului].
Pentru ce ai călcat legea lui Dumnezeu?

Șarpele cel viclean oarecând
pizmuind cinstea mea,
a șoptit în urechile Evei cu înșelăciune;
de care eu amăgindu-mă, vai mie,
m-am lepădat din adunarea vieții.

Plângeți-mă, cete îngerești,
frumusețile Raiului
și podoaba plantelor celor de acolo,
pe mine, cel înșelat rău
și de la Dumnezeu depărtat.

Livadă fericită, pomi sădiți
de Dumnezeu, frumuseți ale Raiului,
acum vărsați lacrimi din frunze
ca din niște ochi,
pentru mine cel golit și înstrăinat
de mărirea lui Dumnezeu.

Nu te voi mai vedea, nici mă voi mai bucura
de preadulcea și dumnezeiasca strălucire a ta,
preacinstite Raiule;
că gol la pământ am fost lepădat,
mâniind pe Făcătorul meu.

Șezut-a Adam atunci
în preajma desfătării Raiului și a plâns
și, cu mâinile bătându-și fața, zicea:
Îndurate, miluiește-mă pe mine cel căzut.

Simte durere, Raiule,
împreună cu lucrătorul care a sărăcit
și, cu sunetul frunzelor tale,
roagă pe Făcătorul să nu-ți încuie ușa.
Îndurate, miluiește-mă pe mine, cel căzut[108].

Iată și o altă variantă, intitulată *Verșul lui Adam*, din același manuscris studiat de Gaster:

Până n-au greșit Adam
În păcat nu eram
O, ticăloși[i] de noi!

Iar Adam dacă au greșit
Domnul din Rai l-au izgonit
Șezând la poartă și plângând
Și din gură așa grăind:

Că afară mă aflai
Dintru tine, dulce Rai!
O, vai, copaci roditori
Câmp împodobit cu flori!

O vai, curate izvoară
Și munți cu vânturi ușoare.
O, vai, lucruri de odihnă
Și zăpoade [văi] cu lumină[109].

---

[108] *Cf. Triodul*, Ed. IBMBOR, București, 2000, p. 99-104.

[109] Strofă inspirată, poate, din *Cazania* Sfântului Varlaam, în care se spune că în Rai, pentru Sfinți, „sâmt paturi de odihnă veacinică cu lumină așternute”. Și că „Raiul iaste zidit de Dumnădzău sus la răsărit pre munți înalți și frumoși, unde-s vânturi vesele, nice foarte calde, nice foarte răci, și văzduh luminat”. *Cf.* Varlaam, *Opere*,

O, vai, râuri de mult bine
Dumnezău cu voi rămâne.
O, grădină luminoasă
Cu lumină mângăoasă.

Iar Dumnezău așa grăind
Glas către dânsul zicând:
Adame, nu te jelui
Că Eu te voi milui

Și ce tu ai fost pierdut
Iar-ț va fi dăruit[:]
Acest loc de odihnă!
Din inimă el suspină [...]

Dânsul zice foarte tare
Cu plânjele fo[a]rte mare[:]
O, ticălosul, Doamne, de mine!
Cum să nu plâng eu cătră Tine?

Că eu porunca o am călcat
Care mi-o ai fost dat.
Că șarpele au învitat
Pre Eva o au înșălat,

Din pom străin am mâncat
Și-amândoi goli ne-am aflat;
Pentru a Evii neascultare
Ne-am lipsit din desfătare.

---

alcătuire, transcriere a textelor, note și comentarii, glosar și bibliografie de Manole Neagu, Ed. Hyperion, Chișinău, 1991, p. 95, 268.

Pentru o mâncare amară
Ne scoasă din Rai afară.
Pentru o rea sfătuire
Lipsiț[i] de atâta mărire!

Iar Raiu așa grăi.
Adame! nu te jelui.
Mai bine te du de la mine
Că n-ai slujit mie bine.

Adam din suflet jemând
Grăind cu jale plângând:
O, Raiule! polată frumoasă!
Cu lumină mângăoasă!

Raiule! grădină dulce
Eu nu mă îndur a mă duce,
De glasul Îngerilor,
De vorba păsărelor,

De mirosul florilor,
De zvonul albinelor,
De zgomotul Sfinților
De mărirea Dreptălor[110].

Iar dintr-un alt manuscris, care conține *cântece de stea*:

Iară Adam au răspuns lui [Raiului]:
– Am greșit Părintelui.
O Rai! Rai! prea sfânt
Pentru mine ai fost zidit.

---

[110] *Cf.* M. Gaster, *Studii de folclor comparat*, op. cit., p. 125-126.

Acum văz că sânt lipsit,
Cu urgie pedepsit!
Și cu glas de jali plânsă,
Apoi către Eva zisă:

Ah! amar, Evo, și ție!
Tu-mi făcuși aceasta mii.
De mă lipsiiu de viiați,
Și di a Raiului dulceați. [...]

Și au rămas Adam afară,
Cu rușine și cu ocară.
Și văzându-se cu piele,
Neavând nicio mângăere.

*

Oh! Vai de mine, Rai!
Cum de tine mă (di)spărțai.
Pre acest pământ blestemat
Din care am fost luat.

Că am fost îngrădit cu bine,
Acum mă dispart de tine.
Și voi ave multe durori
Mâncând pâine cu sudori.

Și grijă din toate părți
Întru ale lumii răutăț[i].
O, viiața me cea din Rai!
Eu spre moarte o scăpai.

Dacă nu m-am socotit,
Lui Dumnezău am greșit.

Puțină poruncă mi-au dat
Și curând o am scăpat.

Și foarte rău m-am înșelat
Pre Eva de-am ascultat.
La acest pom oprit
La dânsul dacă am venit

Dintr-însul dacă am gustat,
Eu gol m-am aflat.
Frunză de smochin luai
Și pre trup mă îmbrăcai.

Domnul afară mă scoasă,
În lume[a] cea păcătoasă [etc.][111].

[111] *Cf.* Idem, p. 148-149.

Despre un manuscris al lui Procopie Pătruț

Pe siteul[112] mănăstirii Stavropoleos[113] este disponibil un manuscris Procopie (Picu) Pătruț[114], atât în forma originală (cu litere chirilice), cât și în transliterare (cu unele erori, dar pentru publicul larg merge). Înțelegem că este vorba de ms. 35 de la Muntele Athos, *Viersuri la praznice și la Sfinți*.

Manuscrisul ne-a trezit interesul, legat de ceea ce am spus mai sus.

Versificările Părintelui Procopie urmăresc, în mare parte, cărțile de cult. Pentru mine este însă evident faptul că imboldul esențial pentru astfel de transformări *în versuri* (după tiparul epocii) ale materialului imnografic și hagiografic l-a oferit *experimentul reușit* al *Psaltirii în versuri* a lui Dosoftei.

De altfel, între poeziile din acest manuscris se află și Ps. 136 al lui Dosoftei, cu titlul *Viers la Duminica lăsatului de brânză* (alături de alte două poezii la aceeași zi, despre izgonirea lui Adam din

---

[112] Articol publicat online pe 14 mai 2015, aici: http://www.teologiepentruazi.ro/2015/05/14/despre-un-manuscris-al-lui-procopie-patrut/.

[113] A se vedea: http://www.stavropoleos.ro/.

[114] Despre autor, a se vedea: http://www.crispedia.ro/Picu_Patrut, https://ro.orthodoxwiki.org/Procopie_(Picu)_Pătruț, http://www.sfant.ro/sfinti-romani/cuviosul-procopie-picu-patrut-2.html, http://www.orthodoxphotos.com/Orthodox_Elders/Romanian/Others2/25.shtml.

Rai și, respectiv, despre necesitatea postirii), psalm pe care Pătruț l-a lăsat aproape identic cum l-a compus Dosoftei (l-a *diortosit* puțin și a sărit două versuri, probabil fără intenție):

La râul Vavilonului
jeliiu țara Domnului. Aliluia.
Acolo șezum și plânsem
la voroava ce ne strânsem. Aliluia.

Și cu inima amară
de Sion și pentru țară,
aducându-ne aminte
plângem cu lacrimi fierbinte

și bucine ferecate
lăsând prin sălci acățate,
că acolo ne-ntrebară
aceia ce ne prădară

să le cântăm viers din carte
într-acea străinătate.
Ci nu ne era-ndemână
a cânta-n țară străină.

De te-aș uita Țară Sfintă
atuncea să-mi fie smântă
și direapta mea să-ș[i] uite
a schimba viers în lăute!

Să mi se lipească limba
de grumazi de-oi uita scârba
și deaca te-aș fi uitate
Ierusalim cetate

și-nnainte nu te-aș pune
în pomană zile bune!
Să nu uiți, o, Doamne Sfinte
pe Edom ce-au zis cuvinte

sfintei cetăți împotrivă
că răul din gură zdrobi-vă [zlobivă[115]]:
„risipiți ziduri înalte,
Deșertați[-o] de bunătate!”

Și tu, fată vavilonească
răul va să te-ntâlnească!
Fi-va ș-acela ferice
ce va venii să te strice.

Că ți să va-ntoarce darul
cum ne-nchini tu cu paharul,
și coconii tăi de ziduri
s-or zdrobii ca neşte hârburi.

Dacă Dosoftei a versificat *Psaltirea*, având în vedere caracterul poetic și cantabil al acesteia, Procopie Pătruț s-a orientat spre imnografie, în mare măsură.

Manuscrisul amintit ascunde însă și surprize, cum ar fi poezia cu titlul *Cădearea dracilor*, cu prescripția psaltică: *glas 1, însăși podobiia*. Aici, Părintele Procopie a prelucrat fragmente din *Anatolida sau Omul și forțele*, poemul lui Heliade, mai precis prima parte a poemului, intitulată *Empi-*

[115] *Zlobivă* = *rea, nebună*, în psalmul lui Dosoftei. Pătruț n-a cunoscut sensul acestui regionalism. Versul sună astfel la Dosoftei: *„Cu rău din gură zlobivă”*.

reul și Tohu-Bohu, transformând-o totodată în *muzică psaltică*, în imn bisericesc.

În prelucrarea sa – lipsesc, din păcate, câteva foi (adică 10 strofe) din acest manuscris –, el a amendat exagerările neologice ale lui Heliade și a adus poemul în matca lingvistică tradițională, fără să altereze semnificațiile.

Am comentat *Anatolida*[116] și ne bucură faptul că Procopie Pătruț, personalitate ecleziastică și artistică totodată, cultivată atât în privința teologiei cât și a poeziei, ne dă astfel dreptate pentru modul în care am interpretat o bună parte a acestei creații heliadești, care nu numai că nu contravine concepției ortodoxe, ci dimpotrivă, folosește din plin surse ortodoxe, în așa măsură încât îndreptățește chiar transformarea ei în imn bisericesc.

---

[116] Comentaiul l-am publicat online în 7 părți, prima parte fiind postată pe 15 august 2011, aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/08/15/anatolida-sau-rasaritul-lumii/. Iar ultima pe 28 septembrie:

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/09/28/anatolida-sau-rasaritul-lumii-7/.

Acesta comentariu a fost inserat ulterior în cartea mea, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 1.

A se vedea Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 1, ediția a doua, Teologie pentru azi, București, p. 648-701, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/01/11/epilog-la-lumea-veche-i-1-editia-a-doua/.

Cântarea Cântărilor și poezia modernă

Părintele Dorin[117] îmi vorbea ieri despre „arhaismul modern al *Scripturii*", pe care l-a constatat în urma traducerilor sale din LXX. Înțelegând prin aceasta faptul că limbajul scriptural este *foarte vechi/ arhaic*, în exprimarea sa profetic-eliptică și adesea în formule greu de înțeles și derutante. Fiind, în același timp, în mod paradoxal, *foarte modern* pentru cineva care cunoaște și prețuiește arta modernă.

De fapt, dacă ar trebui să revedem foarte succint pașii străbătuți de aceasta, am remarca faptul că *romantismul* a promovat întoarcerea la Creștinism și la valorile Evului Mediu, iar *simbolismul și modernismul* (mă gândesc mai mult la poezie) au pus accentul pe semnul lingvistic înțeles ca *simbol* tainic, profund, uneori polisemantic (dar nu neapărat *polisemantic-hazardat* ceea ce e cu totul altceva, însă la noi s-a pus accentul pe teoria din urmă) și pe destructurarea limbajului *uzual* și totodată *uzat*, lesne de înțeles, comod și banal. Acesta era vehicul pentru un mesaj *empiric*, dar nu și pentru a exprima realități *transempirice*.

În discuția despre poeticile moderniste, cu toate acestea, n-am prea văzut să fie implicată *Biblia*. Însă intuiția noastră e aceea că tocmai ea este

---

[117] Articolul a fost publicat online pe 8 octombrie 2015, aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/10/08/cantarea-cantarilor-si-poezia-moderna/.

cea care a determinat această cotitură esențială în poezia modernă.

Când Părintele Dorin a tradus *Cântarea Cântărilor*[118], am rămas uluită de *calitatea poetic-modernă* a limbajului arhaic, mai mult decât atunci când, cu mai mulți ani în urmă, am citit traducerea lui Ioan Alexandru[119].

Și nu este numai cazul acestei cărți a canonului biblic, dar mă opresc totuși, deocamdată, la ea. Am selectat câteva pasaje spre exemplificare, numai din capitolul al patrulea al cărții:

Iată, ești frumoasă, apropiata mea!
Iată, ești frumoasă!
Ochii tăi [sunt] porumbițe
[ieșite] afară [din] tăcerea ta.
Părul tău [este] ca turmele caprelor
care s-au descoperit din Galaad.

Dinții tăi [sunt] ca turmele cele tunse,
care s-au suit din baie.
Toate purtând-gemeni
și fără-fiu nu este în[tre] ele.
Ca funia stacojie/ roșie [sunt] buzele tale
și vorbirea ta [este] frumoasă.
Precum coaja rodiei [este] mărul tău,
[ieșit] afară din tăcerea ta.

---

[118] A se vedea:
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/02/18/cantarea-cantarilor/.

[119] Se poate downloada de aici:
https://issuu.com/raducom/docs/ioan_alexandru__zoe_dumitrescu-busu.

Ca turnul lui David [este] gâtul tău,
cel zidit întru Talpiot.
O mie de scuturi spânzuratu-s-au pe el
[și] toate săgețile celor puternici.
Cei doi sâni ai tăi [sunt] ca doi pui gemeni ai
gazelei,
care pasc în crini.

[Am mers] până unde a respirat ziua
și s-au mutat umbrele.
Voi merge eu însumi către muntele smirnei
și către dealul Libanosului.
Toată ești frumoasă, apropiata mea,
și prihană nu este în tine.

Vino din Libanos, mireasă!
Vino din Libanos!
Vei veni și vei trece
din începutul credinței.
De la capul Sanirului și Ermonului,
de la stânile leilor,
de la munții leoparzilor.
Încurajatu-ne-ai inima, sora mea, mireasă /.../

Grădină închisă [este] sora mea, mireasa.
Grădină închisă [și] izvor pecetluit.
Trimiterile tale: paradis al rodiilor.
Cu rod [din] poame, chiprii cu nardii,
nard și șofran,
trestie și scorțișoară,
cu toți copacii Libanosului,
smirnă [și] aloe,
cu toate cele dintâi miruri.

[În el este] izvorul grădinilor
[și] fântâna apei vii
și [se aude] șuierând din Libanos.
Ridică-te, [vântule de] miazănoapte!
Și vino, [vântule de] miazăzi!
Suflă grădina mea!
Să curgă aromatele mele! [etc.]

Dacă aceasta nu este *poezie modernă*, nu știu *ce mai este* poezie modernă.

Și acum să ne uităm la un poem al unuia dintre pionierii simbolismului, Baudelaire:

Mon enfant, ma sœur,
Songe à la douceur
D'aller là-bas vivre ensemble!
Aimer à loisir,
Aimer et mourir
Au pays qui te ressemble! /.../

Des meubles luisants,
Polis par les ans,
Décoreraient notre chambre;
Les plus rares fleurs
Mêlant leurs odeurs
Aux vagues senteurs de l'ambre,
Les riches plafonds,
Les miroirs profonds,
La splendeur orientale,
Tout y parlerait
À l'âme en secret
Sa douce langue natale. /.../

Vois sur ces canaux
Dormir ces vaisseaux
Dont l'humeur est vagabonde; /…/
— Les soleils couchants
Revêtent les champs,
Les canaux, la ville entière,
D'hyacinthe et d'or;
Le monde s'endort
Dans une chaude lumière.

(*L'invitation au voyage*)

Am sentimentul că dorința de evaziune, nostalgia *„luminii calde”* și a *„splendorii orientale”*, dorul după arome și parfumuri exotice (*„cele mai rare flori”*, *„ambră”* și *„iacint”*), ca și după *„dulcea limbă natală”* și după însăși *„țara care îți seamănă”*, reprezintă tot atâtea elemente care *descompun* nu numai realitatea, ci și limbajul/ expresia, recompunându-le după o altă logică, care se învecinează foarte mult cu cea biblică.

Chiar adresarea, *„Copilul meu, sora mea”*, seamănă mult cu *„sora mea, mireasă”*, din *Cântarea Cântărilor*.

Dacă iubita are *o țară care îi seamănă*, atunci păruta voluptate ascunde, de fapt, un sentiment *mistic*.

Îmi pare chiar că Baudelaire a sugerat aici ceva fundamental: *limba natală* a poeziei este, de fapt, limba profetică a *Scripturii*.

L' invitation au voyage nu e o poezie erotică. Baudelaire are destule, dar aceasta nu este una dintre ele. Ea, iubita, *seamănă cu o țară*, pentru că este o țară: *țara făgăduinței*.

Belșugul *aparent terestru* și patriarhal din *Cântarea Cântărilor*, indica, de fapt, același lucru. Mireasa cu părul *ca turmele caprelor* și cu ochii *ca două porumbițe*, cu sânii *ca puii de gazelă* (etc.) întrupează imaginea unei *țări iubite*, care este *„Paradis al rodiilor”* cu mii de aromate/ miresme. Este *„grădină închisă [și] izvor pecetluit”* după care tânjim: Grădina Raiului.

Exegeza românească amintește mereu de *nostalgia simbolistă* după ceva *nedefinit*, numai că acest *vag* sau *nedefinit* este cât se poate de *definit* în conștiința poeților. *Nedefinit* este numai pentru cine nu înțelege exprimarea într-adins *obscură*/ *tainică* a poeților.

Și la Baudelaire, decorul interior, de la început, *se deschide* spre câmpii și mări pe care umblă corăbiile dorului după Infinit. După transcenderea acestei lumi și ajungerea în *„țara care îți seamănă”*.

Împreună-răspunsuri și corespondențe

Am scris[120] mai sus despre *L'invitation au voyage*, căutând a înțelege mai bine începuturile modernismului în poezia europeană.

Aș vrea să continuăm discuția cu binecunoscutul poem *Correspondances*[121], pe care eu nu l-aș traduce prin *Corespunderi* sau *Corespondențe*, ci prin *Împreună-răspunsuri*, pentru sensul mai clar decât cel al termenului neologic prin care s-a tradus până acum.

Și nu numai traducerea titlului nu îmi place, dar nici traducerile care au fost oferite poemului în întregime, pentru că, toate, intuiesc și exprimă bine anumite idei, dar pe altele le ratează fatal, alterând grav înțelesurile sonetului baudelaireian.

Am observat, de asemenea, că traducerile noastre *poetizează excesiv* conținutul sonetului (prin prețiozitatea termenilor aleși), obturând franchețea și chiar *elementaritatea* expresiei poetului francez.

Desigur, e greu să traduci respectând configurația prozodică a poemului. Pe mine mă interesează însă, în primul rând, *sensurile* lui, de aceea voi încerca o traducere cât mai acurată, pentru cine nu știe franceză, lăsând la o parte prozodia:

---

[120] Am publicat online acest articol în 3 părți, pe 10, 14 și 16 aprilie 2016, aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2016/04/10/impreuna-raspunsuri-si-corespondente-1/,

http://www.teologiepentruazi.ro/2016/04/14/impreuna-raspunsuri-si-corespondente-2/,

http://www.teologiepentruazi.ro/2016/04/16/impreuna-raspunsuri-si-corespondente-3/.

[121] A se vedea: http://fleursdumal.org/poem/103.

Natura e un *templu* în care piloni vii
Lasă câteodată să iasă *cuvinte ne-nțelese*;
Omul trece prin ea, prin *păduri de simboluri*
Care îl urmăresc cu priviri familiare.

Ca niște lungi ecouri care de departe se amestecă
Într-o întunecoasă și adâncă unire,
Largă ca noaptea și ca lumina,
Miresmele, culorile și sunetele își răspund.

Sunt miresme proaspete ca trupuri de copii,
Dulci ca oboaiele, verzi ca luncile,
– Și altele, alterate[122], bogate și biruitoare,

Având întinderea lucrurilor nesfârșite,
Ca ambra, moscul, smirna și tămâia,
Care cântă transfigurările[123] duhului și ale simțurilor.

Nu pot să nu observ că una dintre cele mai importante arte poetice (pre)simboliste este un poem întru totul *creștin*.

Faptul că *„miresmele, culorile și sunetele își răspund”* nu reprezintă o descoperire a unui curent literar modern, recte simbolismul.

---

[122] Cu sensul: *amestecate*. Adjectivul folosit de poet este *„corrompus”*, însă el nu indică deloc *corupția*. Baudelaire vorbește despre miresme *simple* și miresme *uluitor de bogate*, a căror *încărcătură* sau *intensitate* nu știe cum să o denumească, pentru că par *amestecate*, par *mai multe la un loc* într-o singură mireasmă (*„riches”*: *bogate/ încărcate*). De aceea a spus: *„corrompus”*, *alterate*, care se schimbă unele în altele și se amestecă, transformate în ceva *năucitor* pentru simțurile omenești.

[123] Literal: *mutările* (*„les transports”*).

În paranteză fie spus, Arghezi susținea, într-un articol din 1904, *Vers și poezie*, că *simbolismul* există de când lumea.

Răspunsurile sau *împreună-răspunsurile* (în limbajul liturgic al Bisericii se numesc *antifoane*) pe care le *„cântă”* împreună toate lucrurile din univers, prin *miresmele, culorile și sunetele/ glasurile* lor, reprezintă o realitate remarcată de multă vreme, inclusiv în poezie, dar care cel mult n-a fost formulată în acest fel. Poeții romantici – Lamartine, Victor Hugo, Eminescu – s-au referit, e adevărat, mai mult la *glasuri cosmice* sau la un *melos cosmic*, prin aceasta negândindu-se propriu-zis numai la *sunete*.

De asemenea, în poezia lui Bolintineanu și Eminescu, la noi, bogăția și intensitatea miresmelor *„transportă”* duhul în pridvorul Edenului.

În *Anatolida* sa[124], Heliade al nostru exprimă ceva asemănător cu ceea ce spunea Baudelaire, deși Heliade nu dă semne că i-ar fi înțeles sau i-ar anticipa pe simboliști:

„S-aude-al picăturii încântătorul timbru/ Ca- ***adamantine coarde de vânt*** *înfiorate;/ Fântâne, sorginți vergini, uniți susurul vostru/ Cu-a râului murmură, cu uietul cascadei,/ Cu spumegosul gemet fugoaselor torente,/ Cu gravul flisv al mării ș-al valurilor muget,/* ***Pangosmie-armonie****!*[125] /…/

Pe creștetul tău [al pământului] *pune a munților coroană,/ Plini d-aur, de rubine, smeralde,*

---

[124] A se vedea: https://ro.wikisource.org/wiki/Anatolida_sau_Omul_și_forțele.

[125] A se vedea comentariul meu: http://www.teologiepentruazi.ro/2011/08/28/anatolida-sau-rasaritul-lumii-3/.

iacinte,/ Safire, adamante, de-ntregile-ți ***tezauri****./ Ai munților nalți cedri,* ***dumbravele-ebenine*** */.../* ***Aromele*** *lor toate — cosmeticele tale./ Dezvolte-se-orice floare, răsfire-se mirosul /.../* ***Cântați, flori****, bucuria și lăudați pe Domnul/ Pe* ***idioma*** *voastră,* ***vă exalați profumul****/ Spre ceruri* ***ca tămâie****. Formați* ***sublime-acorduri****,/* ***Armonie d-arome****. /.../ Glorificați pe Domnul, c-****aroma vă e imnul****”...*[126].

Pangosmia de sunete acvatice, tonurile *adamantine* ale harfei/ viorii codrilor, tezaurele de culori *prețioase* ale munților, aromele *cosmetice* ale *dumbrăvilor*/ pădurilor, *idiomurile* nenumărate de mirosuri florale, care se înalță ca o *tămâie* spre cer, toate formează, împreună, *„sublime-acorduri”*. Care, desigur...*își răspund*.

Apropo: de la Heliade a luat Eminescu *„văzduhul tămâiet”*, în *Călin...*, *tămâia* fiind, la Heliade și Eminescu, o *chintesență* a tuturor miresmelor, în vreme ce, la Baudelaire, a cincea esență rezultă din *alterarea*/ *încărcarea* celor patru: *„ambra, moscul, smirna și tămâia,/ Care* ***cântă*** *transfigurările duhului și ale simțurilor”*

În mod evident, *„Natura e un templu”* cu *„piloni vii”* (am putea spune: *„Ca-adamantine coarde de vânt înfiorate”*), din care ies *„cuvinte ne-nțelese”*, în *idiomuri* necunoscute omului, dar care *îi transportă*/ *îi transfigurează duhul și simțurile*.

---

[126] Idem:

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/08/29/anatolida-sau-rasaritul-lumii-4/.

Sau: Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 1, ediția a doua, Teologie pentru azi, București, 2014, p. 648-701, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/01/11/epilog-la-lumea-veche-i-1-editia-a-doua/.

Heliade a avut mai puțin talent poetic...dar Baudelaire n-a făcut decât să exprime „simbolist” o credință de veacuri, cu o altă sensibilitate și în alt context.

Căci

> „totalitatea lucrurilor aduse de Dumnezeu la existență prin creație se împarte în *cosmosul inteligibil*, alcătuit din ființe spirituale și netrupești, și în *cosmosul* acesta *sensibil și corporal*, țesut grandios din multe forme și naturi. Prin aceasta[, universul întreg] e ca un fel de altă *biserică* a lui Dumnezeu, nefăcută de mână [omenească], arătată cu înțelepciune de aceasta [Biserica văzută], care e făcută de mână. [...]
>
> Întreg cosmosul inteligibil se arată în întreg cosmosul sensibil în chip tainic prin *formele simbolice*, celor ce pot să vadă; și întreg cel sensibil există în cel inteligibil, simplificat în sensurile minții. În acela [inteligibil] se află acesta [sensibil], prin înțelesuri; iar în acesta acela, prin *figuri* [simboluri]”[127].

Baudelaire a spus „ceva nou” pentru cei care *au uitat* teologia Bisericii sau n-au știut-o niciodată. Pentru că li se pare că e „sub demnitatea lor” de *critici* sau *oameni de cultură* să pună mâna pe *Filocalii* sau să-i citească pe Sfinții Părinți...

---

[127] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Mystagogia. Cosmosul și sufletul, chipuri ale Bisericii*, introducere, traducere, note și două studii de Preotul Profesor Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 2000, p. 16-17.

În introducerea sa la *Mystagogia* Sfântului Maxim Mărturisitorul, din care am citat mai devreme, Părintele Dumitru Stăniloae atrăgea atenția

> „asupra *caracterului bisericesc al cosmosului*, în concepția Sfântului Maxim, concepție care, pătrunzând în sufletul poporului român, a primit o formă atât de plastică în *Miorița*”[128].

Această concepție, Mircea Scarlat o considera transferată, apoi, poeziei lui Alecsandri, *Miezul iernei*[129]:

> „în cazul în care Alecsandri n-a modificat substanțial textul folcloric al *Mioriței*, sugestia imaginării naturii ca biserică vine din finalul celebrei balade: «*C-am avut nuntași,/ Brazi și păltinași,/ Preoți, munții mari/ Păsări lăutari/ Păsărele mii/ Și stele făclii*»”[130].

Despre problema *cine pe cine a influențat*, în asemenea situații, ne-am pronunțat altădată. Opinia noastră este, în acest caz, că nu Alecsandri a impus baladei această concepție, considerând însă, în același timp, că nici el nu și-a însușit-o exclusiv din lectura acestei balade sau din folclor.

---

[128] Idem, p. 7.

[129] A se vedea: https://ro.wikisource.org/wiki/Mezul_iernei.

[130] Mircea Scarlat, *George Bacovia. Nuanțări*, Ed. Cartea Românească, București, 1982, p. 11.

După cum am arătat cu alte ocazii, în cărțile noastre, imaginea cosmosului ca o biserică este *vechi-tradițională*, ortodoxă, ca și cea a cosmosului *participativ* sau *compătimitor* cu omul. În acest sens, tot Mircea Scarlat consideră că

> „nu este deloc întâmplătoare imaginarea de către cel mai ilustru contemporan al lui Alecsandri (Charles Baudelaire) a naturii drept templu: «*La Nature este un temple où de vivants piliers...*» (*Correspondances*)"[131].

Dacă „nu este deloc întâmplătoare" similitudinea acestor imagini, înseamnă că ele au o sursă comună. Și sursa lor comună nu poate fi decât *însăși Biserica*, mai precis comentariile patristice, actualizate, de-a lungul secolelor, în omiliile scrise și/ sau rostite în Răsărit și Apus, de către predicatori mai mult sau mai puțin vestiți, mai mari sau mai mici.

Însă, observând că *templul* ordonează imaginarul eminescian[132], în *Memento mori* (poem pe care el îl considera *esențial* în economia liricii eminesciene), Scarlat conchide:

> „La poeții din secolul al XIX-lea, frecvența apariției templului în imagistică indică prezența unei stabilități, a unui echilibru ce n-a fost încă alterat"[133].

Afirmație cu care suntem de acord. Însă el continuă și consideră că

---

[131] Idem, p. 9.
[132] *Cf.* Idem, p. 8-10.
[133] Idem, p. 10.

> „versurile lui Bacovia vor marca nu numai o altă vârstă a poeziei românești, ci și o altă situare a omului în Univers. Echilibrul rupându-se, teama [...] se instaurează. Imaginii templului i se substituie cea a deșertului”[134].

Cu alte cuvinte, liricii moderne a secolului al XX-lea i-ar fi caracteristică *absența templului* din centrul poeziei. Însă nu m-aș grăbi spre această concluzie. În comentariile noastre, pe care le-am elaborat până în prezent, asupra liricii moderne de la începutul secolului al XX-lea[135], trecând prin *marii clasici* ai perioadei interbelice[136] și până la Nichita Stănescu[137], *templul/ biserica* (și Biserica) nu este deloc absentă din poezie.

Scarlat îl ia drept reper pe Bacovia. Însă *biserica/ arhitectura eclesială* nu este absentă nici la Bacovia. A exprimat-o Nichita, în mod fericit, considerând lirica acestuia „o catedrală a melancoliei”[138]. Și nu este o simplă caracterizare *metafo-*

---

[134] Ibidem.

[135] A se vedea cartea noastră, *Trei poeți și-un început de secol*, Teologie pentru azi, București, 2014, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/13/trei-poeti-si-un-inceput-de-secol/.

[136] A se vedea o altă carte a noastră, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 3, Teologie pentru azi, București, 2011, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2011/01/08/epilog-la-lumea-veche-i-3/.

[137] Idem: http://www.teologiepentruazi.ro/tag/reintoarcere-la-nichita/.

[138] Nichita Stănescu, *Antimetafizica*, ediția a II-a, Ed. Allfa, București, 1998, p. 269.

rică. Pentru că, într-adevăr, construcția lirică bacoviană este una foarte solidă, în ciuda părutului caracter șubred sau maladiv, care nu aparține însă edificiului său liric-spiritual, ci lumii *bolnave* căreia el îi dezvăluie dedesubturile.

Și pentru că am vorbit de Nichita, acesta a dus mai departe preocuparea poeziei simbolist-moderniste în ceea ce privește *limba poeziei*, care trebuie să întrevadă taina *întunecoasă și adâncă* a Scripturii și a *scripturii cosmice*, care vorbesc în *„cuvinte ne-nțelese”*, rostite pentru conștiința celor care învață să le pătrundă semnificația.

În acest sens, poemul *Evocare* al lui Nichita – pe care l-am comentat altădată[139] – poate fi înțeles și ca un *răspuns* la poezia lui Baudelaire, *Correspondances*. Poemul nichitian e un *sonet imperfect*[140], dar un indiciu mai clar pentru ceea ce bănuim este chiar versul al doilea: *„a piele de copil mirosea spinarea ei”*. Acesta ne amintește tocmai versul baudelaireian: *„II est des parfums frais comme des chairs d'enfants/ Sunt miresme proaspete ca trupuri de copii”*.

Dacă identificarea noastră este corectă, atunci poemul lui Nichita s-ar putea înțelege astfel:

Natura/ lumea era frumoasă ca umbra unei idei, –
a piele de copil mirosea spinarea ei,

[139] A se vedea:
http://www.teologiepentruazi.ro/2008/10/04/frumoasa-ca-umbra-unui-gand/.

[140] Nichita avea o uriașă dexteritate de a compune sonete și poezii cu formă fixă (a se vedea *Antimetafizica*, op. cit., p. 278), însă nu s-a folosit de acest dar al său, pentru că a ajuns la concluzia că „spiritul conținut” este „mai important decât forma perfectă” (Idem, p. 279).

a piatră proaspăt spartă
a strigăt dintr-o limbă moartă.

Ea nu avea greutate, ca respirarea.
Râzândă și plângândă cu lacrimi mari
era sărată ca sarea
slăvită la ospețe de barbari.

Ea era frumoasă ca umbra unui gând.
Între ape, numai ea era pământ.

De altfel, și în comentariul nostru anterior (la care am făcut trimitere mai devreme) sugeram faptul că poemul s-ar putea referi la *lumea întreagă*.

„Între ape, numai ea era pământ”, pentru că din ape a ieșit (*cf*. Fac. 1, 9-10).

Atunci am putea înțelege mai bine de ce *„Ea era frumoasă ca umbra unei idei /…/ Ea era frumoasă ca umbra unui gând”*, pe urmele…lui Eminescu: *„O, Adonai!* ***al cărui gând e lumea****/ Și pentru care toate sunt de față, /…/ Deși te-adoră stele, mări în spume,/ Un univers cu vocea îndrăzneață,/ Toate ce-au fost, ce sunt, ce-ți nasc în cale/ N-ajung nici* ***umbra*** *măreției tale”* (*Fata-n grădina de aur*).

Și înțelegem și de ce *miroase „a strigăt dintr-o limbă moartă”*: dintr-o limbă *cosmică* ne-maiînțeleasă[141] (*„cuvinte tulburi/ ne-nțelese”*, zice Baudelaire) de oamenii epocii moderne, care *desa-cralizează* lumea, cosmosul.

---

[141] A se vedea și comentariul nostru la *A cincea elegie*: http://www.teologiepentruazi.ro/2016/03/13/reintoarcere-la-nichita-18/.

De aceea, poezia este, pentru simboliști, despre descifrarea unor *simboluri* ale lumii transcendente/ inteligibile, ascunse în lumea sensibilă, și despre *transportarea dincolo*, prin înțelesurile și simțirile tainice sugerate în versuri, iar pentru Nichita poezia e un *organ nevăzut*, care să perceapă cele nevăzute și de nedefinit[142].

El spunea:

> „De la 300.000 km/sec dacă degenerăm sau degradăm viteza luminii, între viteza *a* și viteza *b*, receptăm prin ochi *spectrul*. Scăzând în continuare viteza luminii, nu mai receptăm nimic. Într-o oarecare viteză mult scăzută, între baremul *f* și baremul *g*, receptăm *mirosurile*; scăzând în continuare viteza luminii urmează un hiatus după care, între limita *p* și limita *o*, receptăm *gustul*. Scăzând în continuare viteza, în lungime de undă lentă, după o pauză, avem *senzația sonoră*, apoi pauză, iarăși *vibrație*, pauză și în fine ondula oprită, antilumina absolută: *pipăitul*. Evident senzația de căldură se intercalează undeva, în această scară de degradare a luminii. [...]
>
> Baudelaire mai întâi, apoi simboliștii au resimțit acut, în pragul sentimentelor, absența unor organe structurate care să acopere hiatusul neînregistrat din degradarea luminii de la 300.000 km/sec la 0 km/sec. Ei au încercat să stabilească așa-numitele corespondențe între auz și văz, miros și gust etc.

---

[142] A se vedea comentariul nostru la *Elegia a zecea*: http://www.teologiepentruazi.ro/tag/reintoarcere-la-nichita/.

Intuiția lor a fost genială, dar expresia primitivă. Evident că a existat metafora (de la începutul literaturii) dar acum, pentru prima oară [prin simboliști], s-a încercat transmutarea ei într-o idee de fond. În numitul *sunet alb*, cum ar spune tehnicienii electricității”[143].

Obscuritatea poeziei moderne nu se datorează, însă, unui deziderat *ermetic-elitist* al poeților (deși în cazul unora, ca Ion Barbu, cred că s-ar putea vorbi de un exces în acest sens), ci alinierii lor la o concepție foarte veche, *biblic-creștină*, în conformitate cu care mintea umană are nevoie de *contemplație* și *aprofundare* a lucrurilor pentru a se apropia și a-L cunoaște pe Dumnezeu și cele de taină ale Lui și ale lumii veșnice.

Vectorul neschimbat către *transcendență* și *transfigurare* al poeziei moderne este inechivoc, în acest sens.

Simbolismul și *o bună parte* din modernismul poetic nu au făcut decât să continue și chiar să accentueze idealul romantic al *întoarcerii la Creștinism.* Simbolismul este, de altfel, considerat de mulți interpreți atenți ca făcând parte din *romantism* sau ca un romantism pe o altă treaptă.

Scriitura biblică este, din acest punct de vedere, un *model* (inclusiv *estetic*) pentru poeți. Toate elementele de modernitate ale poeziei se găsesc din plin în *Psalmi* și în toate textele *poetico-profetice* ale Sfintei Scripturi (Profeți, Pilde, Înțelepciunea lui Salomon, Înțelepciunea lui Iisus Sirah, Ecclesiast, Iov etc.): logica nelogică (pentru

---

[143] Nichita Stănescu, *Amintiri din prezent*, Ed. Sport-turism, București, 1985, p. 274-275.

rațiunea banală/ comună a oamenilor), simbolul, sugestia, încriptarea metaforică, alegoria, obscuritatea intenționată, dislocarea sintactică, punctuația aleatorie/ indefinită sau inexistentă, discursul sincopat sau fracturat, versul liber (în măsura în care textul e tradus) etc. Noile traduceri scripturale ale Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș sunt foarte folositoare pentru a observa toate acestea[144].

Din această perspectivă, faptul că *Psaltirea în versuri* a Sfântului Dosoftei este *fundamentul poeziei românești*[145] reprezintă o „întâmplare" fericită, pentru că ea fundamentează, de la bun început, o perspectivă *modernă* în poezia noastră.

De asemenea, în cazul textului cu virtuți poetice incontestabile al *Istoriei ieroglifice*, opera lui Dimitrie Cantemir – altă carte fundamentală a începuturilor literare românești –, influența *literar-poetică* a Sfintei Scripturi este, după cum am demonstrat[146], uriașă.

---

[144] A se vedea:

http://www.teologiepentruazi.ro/category/traduceri/.

Cărțile din canonul *Sfintei Scripturi*, editate până acum de Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș, le puteți găsi și downloada de aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/category/cartile-online-ale-familiei-piciorus/.

[145] A se vedea cartea mea, *Creatori de limbă și de viziune poetică în literatura română. Dosoftei* (vol. 1), Teologie pentru azi, București, 2013, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2013/06/15/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-in-literatura-romana-vol-1/.

[146] A se vedea cele două volume ale cărții mele: *Creatori de limbă și de viziune poetică în literatura română. Dimitrie Cantemir* (vol. 2. 1 și 2. 2), Teologie pentru azi, București, 2015, *cf.*

Poeți ca Eminescu, Arghezi, Blaga sau Nichita Stănescu n-au *căutat* niciodată să-și *înstrăineze* opera poetică de înțelegerea omului de rând. Nu acesta a fost scopul lor, atunci când au scris poezie *obscură/ tainică/ grea*. Ci au vrut *să-l înalțe*, cel mai adesea – desigur, au fost și cazuri în care poeții au fost nevoiți să-și încifreze mesajul din cauza unui public nepregătit sau chiar ostil față de anumite lucruri.

Dar nici Dumnezeu, vorbind prin gura Sfinților Profeți sau El Însuși întrupându-Se și vorbind în *pilde*, nu a vrut să îndepărteze prin acestea pe nimeni de El, ci, cu totul dimpotrivă, a vrut să-i facă pe oameni să *se înalțe* la înțelegerea profețiilor și a cuvintelor Sale.

Când I s-a cerut *semn* ca să dovedească Cine este (In. 2, 18), Hristos i-a trimis pe evrei la *semnul* templului: „Stricați templul acesta și în trei zile îl voi ridica pe el" (In. 2, 19). Iar Evanghelistul ne lămurește: „Dar Acesta zicea [acestea] despre *templul* trupului Său" (In. 2, 21)[147]. Legătura dintre templul de la Ierusalim și trupul Domnului am aflat-o explicată de către Sfântul Augustin, în cap. V din cartea a patra a tratatului său, *Despre Sfânta Treime*[148].

---

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/01/08/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-vol-2-1/ și

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/07/07/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-vol-2-2/.

[147] A se vedea traducerea Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș:

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/10/23/ioannis-cap-2-12-25-cf-byz/.

[148] A se vedea traducerea mea:

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/12/28/sfantul-augustin-al-hipponei-despre-sfanta-treime-50/.

Iar Hristos le-a indicat acest *semn*, precum și *semnul lui Ionas* (Mt. 12, 39-40; 16, 1-4; Lc. 11, 29-30), cel al *degetului lui Dumnezeu* (Lc. 11, 16, 20) și cel al *pâinii din cer* (In 6, 30-35), tocmai pentru că ei pretindeau că știu *să contemple* Scripturile și să înțeleagă profețiile, așa cum pretind mulți și în ziua de astăzi – și mai ales protestanții și neoprotestanții (dar nu numai ei), care au inventat teoria înțelegerii *Bibliei* de către oricine o citește.

Căci „cuvântul [profetic] este prin firea sa ușor de înțeles, însă devine anevoios dacă ne referim la *nedeprinderea ascultătorilor*"[149], zice Sfântul Ioan Gură de Aur.

Și ne explică Sfântul Ioan:

> „Căci profețiile se asemănă unor ghicituri. Întâmpinăm multe neputință de înțelegere în Vechiul Testament [...]. Prin urmare, din ce pricină profețiile sunt nelimpezi? [Pentru că] acestea le prezic iudeilor multe nenorociri: că vor fi izgoniți, iar noi [neamurile încreștinate] vom fi primiți, că templul va fi dărâmat și nu va mai fi înălțat mai târziu, iar Ierusalimul va cădea și va fi la îndemâna tuturor. [Etc.] [...]
>
> Deci [Sfinții Profeți] și-au ascuns prezicerile în *neputința tâlcuirii*, ca nu cumva să-i

---

Sau: *Traduceri patristice*, vol. 5, traduceri și comentarii de Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș și Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș, Teologie pentru azi, București, 2015, p. 84-85, *cf*.

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/12/06/traduceri-patristice-vol-5/.

[149] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre obscuritatea profețiilor*, traducere, studiu introductiv și note de Radu Mustață, Ed. IBMO, București, 2013, p. 65.

> ucidă – fiindcă le grăiau asemenea lucruri – iudeii, care îi auzeau de la început în chip limpede. Și au turnat peste fapte *nedeslușire* din plin, pentru ca ei, prezicătorii, să se pună la adăpost de primejdie prin nelimpezimea spuselor lor. [...]
>
> Căci și noi trebuie să-l luăm în seamă [acest lucru], chiar dacă vorbim între prieteni, fiindcă, în aceeași măsură, sunt de față mulți dintre cei care nu ne sunt prieteni – ei bine, să-l înțeleagă și aceia, ca să devină ei înșiși *prieteni*!"[150].

Adică, spune Sfântul Ioan, *obscuritatea* textuală evită comunicarea limpede și directă în fața unora care ar putea manifesta *aversiune* fățișă, dar, totodată, pentru cei care sunt cu adevărat interesați de *adevăr*, ea reprezintă un motiv de aprofundare a lucrurilor și înălțare spirituală, prin contemplare adâncă, care îi face să părăsească deopotrivă ostilitatea și frivolitatea cugetării.

Din acest punct de vedere, modernitatea poetică este, prin excelență, *creștină* și *ortodoxă*, în felul în care consideră că obscuritatea expresiei poetice trebuie să motiveze oamenii să se deprindă cu *contemplarea altitudinilor* spirituale.

Convingerea mea – pe care am căpătat-o în timp – este că *marii poeți* (nu numai români, ci ai întregii lumii), și-au ascuns adevărata personalitate, într-o lume rapace, de ochii unui public sau ai unor confrați avizi de a călca în copite sensibilitatea lor, și, în același timp, au vrut să lase *putința descoperirii* lor celor care vor să parcurgă, mai mult

---

[150] Idem, p. 73.

sau mai puțin, același drum al escaladării înălțimilor înțelegerii.

Am acest sentiment, foarte puternic, mai ales în privința lui Eminescu, Arghezi și Nichita, poeții pe care îi consider piscurile cele mai înalte și mai greu de atins cu înțelegerea ale poeziei române. Reverberațiile tainice ale versurilor lor (deși niciunul nu a apelat, propriu-zis, la *ermetism de limbaj*) au rămas necunoscute multora din cauza sensibilității lor abisale, care a dus și la ascuțirea gândirii, *dincolo* (cu mult) față de orice înțelegere *comună*.

Completări la comentariul poeziei lui Bacovia

În poemele[151] lui George Bacovia predomină frica de *elementaritate* și de *sărăcia spirituală*. Pare că lumea *nu a evoluat* deloc și că civilizația modernă exhibă mai mult o atracție spre barbarie sau spre cruzime stupidă, decât un *sens de evoluție superior*. Între cavernele primitivilor din *„lunga teorie"* (*Nervi de primăvară*), care susține că omul *a evoluat* și orașul contemporan în care *„flașneta plângea cavernos"* (*Panoramă*), poetul nu vede o mare diferență.

Ploaia amenință să înece lumea ca pe vremea *locuințelor lacustre* (*Lacustră*).

Are oroare de ploaie și de umezeală, de *igrasia zidurilor*, de boală și de sărăcie. Mulți dintre poeții simboliști români au murit tineri, de tuberculoză.

---

[151] Articolul a fost publicat online pe 14 martie 2014, aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/03/14/completari-la-comentariul-poeziei-lui-bacovia/.

Comentariul la care mă refer în titlu a fost publicat online mai întâi aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2007/05/19/bacovia-sau-despre-o-frumusete-isterica/.

Apoi aici:

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/12/07/bacovia-sau-despre-o-frumusete-isterica-actualizat/.

După care l-am inserat în cartea mea, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 3, Teologie pentru azi, București, 2011, p. 51-66, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/01/08/epilog-la-lumea-veche-i-3/.

Timpul e mai degrabă *„un gol istoric”* (*Lacustră*).

Apar în poeziile lui aluzii la epoci antice sau medievale, la epoci primitive ori la vremuri ancestrale. Însă Bacovia le menționează numai pentru a le *egaliza*: toate sunt caracterizate de același primitivism și barbarie umană, inclusiv epoca *modernă*.

Mecanizarea modernă i se pare un teatru de fantome medieval (*Panoramă*).

Lumea modernă *„cochetă”* e la fel de *„violetă”* ca și *voievozii cu plete*, în poemul *Amurg violet*.

Violetul indică *învinețirea* acestei lumi, starea ei crepusculară, cadaverică, necrozarea pe care narcoza provocată de parfumuri nu o mai poate masca sau împiedica (precum la Bolintineanu sau Eminescu).

Nebunii și tinerele sărmane, oamenii bolnavi și săraci sunt tratați cu aceeași indiferență și barbarie și în societatea contemporană, ca și în vremurile *mai primitive*.

Omul modern e un *„barbar”* cu pretenții de om civilizat (*Seară tristă*).

Orașul nu este, de altfel, decât imaginea unei *„cetăți blestemate”* antice (*Panoramă*).

Lumea pe care o blamează Bacovia nu are apetență pentru *transcendență*, pentru depășirea unor *limite concrete* care îi reduc universul extrem de mult. Umanitatea își perpetuează viciile, răutatea și nepăsarea și lumea e înveninată de același *blestem vechi*.

Răul își are sorgintea undeva, în vechime. Lumea se destructurează, se descompune (ploaia, ninsoarea, canicula etc. sunt agenți ai destructurării ei organice), pentru că e pătrunsă de *morbul păcatului* și al *viciului*.

Virusul uman a contaminat întreg universul: *„La geam tușește-o fată/ În bolnavul amurg;/ Și s-a făcut batista/ Ca frunzele ce curg”* (*Amurg*);

„Acum, stă parcul devastat, fatal,/ Mâncat de cancer și ftizie,/ Pătat de roșu carne-vie –/ Acum, se-nșiră scene de spital. /…/ Acum, cad foi de sânge-n parcul gol /…/ Acum, se-nșiră scene de viol”… (*În parc*).

Civilizația e doar o altă față a unei lumi *străvechi* și *repetitive/ tautologice*. Răul e *tautologic*, se întinde ca o epidemie în timp și spațiu și la nivel cosmic. Aici putem spune că „îl regăsim” pe Eminescu.

Poemul *Tablou de iarnă*, în care ninge peste abator și corbii se plimbă prin sânge până apar *„lupii licărind”* demonstrează *oroarea de instinctualitate* a poetului, repulsia lui față de cruzimea animalică, de prostia ucigașă.

Orașul nu e sediul *civilizației*, ci e locul unde se desfășoară *scene sinistre*, în care domină *instinctul feroce*.

Iar felul în care sunt tratați cei neputincioși și sensibili pe lumea aceasta nu e decât o dovadă a manifestărilor *instinctuale, primitive, inumane* ale unei majorități umane *indiferente*.

Bacovia își exprimă spaima de a constata *involuția* umanității. Sau *decadența* ei neoprită de timp.

Poezia lui pare a fi, la prima vedere, înregistrarea unor sentimente *fruste*. Dar, în realitate, e foarte bine construită.

Poetul *mimează* numai dezarticularea limbajului sau simplitatea lui, pentru că *limbajul crizat* se vrea oglinda unei *conștiințe în criză*.

Dezarticularea limbii poetice, paralizia glosică e o consecință a *alienării spirituale*. Însă nu el este cel *alienat*, ci lumea în care trăiește.

Dar el, constructorul unei poezii compuse din multe elemente livrești, simplificate, este de fapt poetul care nu mai acceptă *niciun artificiu poetic*, nici romantic, nici simbolist, care să *cosmetizeze* tristețea și urâtul lumii.

De aceea, nici clar-obscurul, nici sugestia, nici simbolul, nici muzicalitatea versurilor, nici contemplarea naturii cosmice sau voluptatea parfumurilor nu mai au la el capacitatea de *a metamorfoza* o lume care nu se vrea schimbată, îndreptată, *înfrumusețată* spiritual.

Dimpotrivă, toate motivele poetice romantice (eminesciene în speță) și simboliste *sunt desfigurate* în poezia lui Bacovia, până la a nu mai reprezenta decât o *parodie*, o imagine jalnică a lor.

Poezia nu e capabilă să transfigureze lumea, în viziunea lui. Dar nici nu mai poate să o *cosmetizeze*. Dimpotrivă, încercând să o cosmetizeze, rezultatul este *sinistru*.

Poezia e o *mască impură*, care nu poate ascunde ridurile și bubele de pe fața lumii.

Estetica lui Bacovia e un *protest* la adresa *estetizării lumii*.

Poemele lui Bacovia – adunate într-un prim volum, *Plumb*, în 1916 – reprezintă primul manifest *anti-poetic* din literatura română, de un radicalism nemaiîntâlnit. Avangardiștii nu ating intensitatea unei asemenea contestări.

Nu e o anticipare a postmodernismului. Bacovia poate fi, eventual, precursorul unui curent care nu s-a născut încă, dar s-ar putea să apară cândva.

Eminescu...

Nu cred[152] că ziua de naștere a lui Eminescu e 15 ianuarie 1850, ci cred că s-a născut când a spus el (și cei din familia lui) că s-a născut, adică pe 20 decembrie 1849. Certificatul de naștere e una, și ce știe omul însuși despre sine, cu certitudine, e altceva...Și n-ar trebui să fie cuvântul lui Maiorescu și al lui Călinescu împotriva a ceea ce Eminescu a spus despre sine însuși. Dar la noi e ca la nimeni. Așa încât toată lumea serbează ziua lui Eminescu și a culturii naționale azi, pe 15 ianuarie.

Eminescu *este* Eminescu datorită *poetului de geniu* care a fost. El *a vrut să fie* și *este* în primul rând *poet*, nu filosof, nu ziarist, nu pamfletar.

Iar poet de geniu l-au făcut, pe lângă *simțirea poetică*, multe alte calități ale personalității sale, rar de găsit între oameni.

Nichita zicea:

> „*Mari poeți* sunt poeții de mâna a doua. [...] *Cel mai mare poet* sunt cincisprezece, *mari poeți* vreo zece și *poet* numai Eminescu”[153].

Și încă:

> „*Eminescu este un poet foarte greu accesibil* [...] încât, până i-ai atinge piscul

---

[152] Publicat online aici: http://www.teologiepentruazi.ro/2016/01/15/eminescu/.

[153] Nichita Stănescu, *Fiziologia poeziei*, Ed. Eminescu, București, 1990, p. 466.

înțelegerii lui, treci prin spaima spectacolului și frumusețea șerpașului spre piscul Himalaiei”[154].

Dar

„Mihail Eminescu [este] cel care ne-a pus în conștiință sămânța limbii românești și *de la care toți ne tragem*”[155].

De aceea mă bucur de a fi putut finaliza anul trecut reeditarea a două volume de exegeză personală asupra operei eminesciene – în care am lămurit multe lucruri pe care *inaccesibilitatea* poeziei lui le-a făcut să rămână multă vreme neclare – și anume: *Epilog la lumea veche*, vol. I. 2[156] și *Eminescu între modernitate și tradiție*[157].

În prima carte enunțată am făcut comentariul integral al unor poeme fundamentale, ca *Luceafărul* și *Scrisoarea I*, dar ne-am oprit cu analiza noastră și asupra altor poeme, despre care am considerat că ridică probleme ce necesită dezbatere și clarificare: *Memento mori*, *O,-nțelepciune, ai aripi de ceară!*, *Rugăciunea unui dac*, *Mortua est!*, *Strigoii*, *Dintre sute de catarge* etc.

---

[154] Idem, *Antimetafizica*, Ed. Allfa, București, 1998, p. 280.

[155] Nichita Stănescu, *Fiziologia poeziei*, op. cit., p. 548. Asemenea se exprimase și Blaga, înaintea lui Nichita.

[156] A se vedea:

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/05/16/epilog-la-lumea-veche-i-2-editia-a-doua/.

[157] Idem:

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/11/16/eminescu-intre-modernitate-si-traditie/.

Am discutat, așadar, probleme esențiale legate de așa-zisul *nihilism* al poetului, de concepția lui despre iubire și despre creația poetică și despre raportarea lui la frumusețea cosmică. Am vorbit despre întoarcerea lui la literatura română veche și la tradiția spirituală ortodoxă, despre interesul acordat *Scripturii* și cărților vechi religioase – un capitol cuprinde numai apropierile pe care le-am făcut de opera Sfântului Antim Ivireanul.

Ba chiar a citit și *Scriptura* în greacă (sau fragmente din ea), pentru că, vorbind despre om ca *„icoana Ta”* (*Memento mori*), *translitera* de fapt termenul grecesc: „Să facem om după *icoana Noastră*”... (Fac. 1, 26 etc., *cf*. LXX).

Am arătat faptul că, descoperind cărțile filocalic-isihaste și citindu-le cu nesaț din copilărie, Eminescu a privit inițial cu scepticism experiența erotică, ba chiar cu ostilitate, mai înainte de a se lăsa convins că femeia din viața lui trebuie să fie un vicar al *îngerului păzitor* sau o *fecioară preacurată*.

Dar și că toate celelalte experiențe *filosofice* n-au făcut decât să se *adauge* la această experiență primară fundamentală, prin care și-a însușit *filosofia ortodoxă*, aceea că lumea e *deșertăciune* și viața e *vis*.

Am demonstrat că *demonismul* nu e nici pe departe o *soluție* existențială pentru Eminescu, că *demonul* în care se metamorfozează la un moment dat Luceafărul poartă *trăsăturile* unui Sfânt (din *Viețile Sfinților*) care cunoscuse experiența căderii în păcat datorită unei *ispite erotice*, că Luceafărul dialoghează cu Dumnezeu-Cuvântul și că lui nu i se poate atribui, în niciun caz, o natură necreată.

Parabola *îngerului-Hyperion* ascunde în sine credința poetului că geniul este *un fiu al lui*

Dumnezeu, un *intim* al Său, căruia Acesta îi revelează înțelepciunea Sa, descoperindu-i deșertăciunea celor pământești.

La Hristos, *„izvorul de vieți”* (*Luceafărul*, *Învierea*), *„moartea morții și învierea vieții”* (*Rugăciunea unui dac*), *„împăratul în hlamidă de lumină”* (*Memento mori*) se raportează Eminescu adesea.

Am afirmat că *peisajul lunar* este, în opera lui Eminescu, un *echivalent* al peisajului lumii în epoca romantică, al înnoptării conștiințelor umane, unde *luna* este simbolul *Înțelepciunii* care a creat lumea și Care luminează mințile înțelepților.

Cosmogeneza și eshatologia din *Scrisoarea I* nu contravin *Scripturii*, dacă simbolurile poetice sunt înțelese corect. *„Raza, care tot mai ține încă”* (*Scrisoarea I*) este *„raza de gândire”* care *„ține lumi ca să nu zboare”* (*Memento mori*), fiind *Raza Tatălui* sau *Gândirea* care a creat lumea.

„Vis al neființii” este *„universul cel himeric”*, adică: *universul* patimilor omenești. Căci „viața aceasta este o scenă de teatru și vis” a spus Sfântul Ioan Gură de Aur (și alți Sfinți Părinți asemenea), urmând *Scripturii*.

Simbolismul *aștrilor cerești* este preluat de Eminescu din literatura veche patristică, ca și cel al *iernii*, ca anotimp spiritual.

Ne-a devenit evident apelul poetului la *Hexaimera*, care a generat o concepție ortodoxă despre cosmogeneză și viziuni poetice ebluisante.

Poetul contempla universul *inseminat* de Dumnezeu cu semințele *rațiunilor cosmice*, ca pe un *partener de dialog* care poate comunica, folosind limbajul cosmic al codrilor și izvoarelor, cu rațiunea umană.

Codrii atârnă *„arfe îngerești pe vânturi”* (*O,-nțelepciune, ai aripi de ceară!*), încriptând această cântare dumnezeiască pentru urechile celor surzi. Iar Eminescu își *enigmatizează* poezia în mod conștient, voit, după modelul *logosului biblic* sau al *logosului cosmic*, care nu sunt inteligibile decât celor care au *„urechi de auzit”* (*Memento mori*).

Am vorbit, de asemenea, despre *visele extatice* din nuvele – întrebându-ne dacă nu cumva putem *citi*, în versurile sale, o mărturie tainică despre experiențe duhovnicești și ieșiri din sine extatice, în care să fi văzut pe Maica Domnului și un Înger (*cf. Răsai asupra mea*, *Rugăciune* și *Înger de pază*) – și despre multe alte lucruri...

În cea de-a doua carte amintită, după o introducere generoasă în care am revăzut *ideile principale* ale criticii despre Eminescu, am analizat *temele fundamentale* ale operei eminesciene, urmărind, din nou, legătura esențială cu literatura, gândirea și spiritualitatea românească tradiționale.

Am plecat de la felul în care poetul s-a văzut pe sine însuși, ca *geniu* întruchipat poetic sub masca Luceafărului sau a Magului. Deghizări poetice care au legătură cu credința sa în faptul că geniul este un om în care Dumnezeu a pus harul Său creator, cu *aspirația sa celestă* și cu modul în care se vorbește, în literatura noastră veche, despre *lectura semnelor cerești* (ceea ce noi am numit: *protobiblia cosmică*).

Mărturii esențiale în acest sens conțin cronografele românești (traduse după cele bizantine) și mai ales cronograful Sfântului Dimitrie al Rostovului, pe care Eminescu l-a deținut și în manuscris și din care am reținut în carte un pasaj foarte important, despre Sfântul Sit. La care am adăugat

lecturi din *Filocalia lui Origen*, de la Sfântul Chiril al Alexandriei și de la alți Sfinți Părinți.

Tradiția *lecturii celeste* este foarte veche, provenind de la Sfântul Sit și trecând prin Avraam, Valaam, Moisis până la cei trei magi persani care au venit la Bitleem. Și scopul acestei lecturi este: *de a conduce către Dumnezeu*.

În urma cercetărilor noastre *amănunțite*, în toată opera eminesciană, am ajuns la concluzia certă că Eminescu nu era nici nihilist, nici agnostic, ci că se închina la Cel care *seamănă stele* în cer, *„sfânt și mare”* (*Memento mori*), *Kalocagatonul* pe care l-au căutat înțelepții păgâni, dar pe Care L-au aflat magii în iesle, *Adevărul* născut *„în tavernă”* și *„în umilință”* (*Dumnezeu și om*), *Părintele* Care i-a dăruit poetului *geniul* și asemănarea cu El, prin care și el creează *lumi ale gândirii*, după cum Dumnezeu a creat lumea *cu gândul/ cu cuvântul* (*Luceafărul*, *În vremi de mult trecute* etc.).

Poetul ajunge a se costuma poetic, ca într-o scenă de Vicleim[158], în *păstor* și *mag*, care *„turma visurilor* [gândirilor] *mele eu le pasc ca oi de aur”* (*Memento mori*) și care *„aveam gândiri de preot și-aveam puteri de regi”* (*Cum universu-n stele...*).

Eminescu a apelat la Rig-Veda, în poetizarea cosmogenezei, nu din cauza credinței sale „indiene” (așa cum, în mod cu totul eronat, au susținut și susțin încă foarte mulți „exegeți”), ci mai degrabă pentru că – între alții – Miron Costin a afirmat (în *De neamul moldovenilor...*) că *dacii* au migrat pe teritoriul țării noastre venind din India. Și, întrucât se spune că nu există o *literatură* a dacilor (sau nu s-a descoperit încă), poetul a făcut apel la ceea ce

---

[158] A se vedea: https://dexonline.ro/definitie/Vicleim.

considera a fi o rădăcină etnică comună, ale cărei poeme cosmogonice erau descoperite atunci cu admirație în Europa.

Însă Eminescu a putut afla, fără îndoială, nenumărate *nuclee poetice,* care să-l îndemne la poetizarea cosmogenezei, și în multe din cărțile *Sfintei Scripturi*, precum și în cronograful Sfântului Dimitrie al Rostovului (fragmentele din acest cronograf, care l-au influențat pe Eminescu în privința cosmogenezei, au fost remarcate de Paul Cernovodeanu, dar „marii exegeți" nu s-au sesizat).

Cert este că împrumuturile poetice din Rig-Veda sau admirația pentru Buddha nu i-au schimbat credința ortodoxă.

Într-o variantă a *Luceafărului*, Dumnezeu răspunde cererii acestuia de a-l dezlega de nemurire prin cuvintele: *„Tu poți muri numai atunci/ Când pierzi credința-n Mine. // Și n-o poți pierde căci tu vezi/ Cum toate-n vremi se leagă/ Și dacă tu n-ai înțeles/ Au cine să-nțeleagă[?]".*

Versuri pe care nu le-a remarcat niciun critic...

Creația lumii îi apare poetului ca o *umplere a unui gol*, sugestie pe care a preluat-o de la Mihail Moxa (care spune că Dumnezeu „dentâiu făcu *ceriul fără stele*") și Dosoftei (*„A Ta este, Doamne, lumea și pământul,/ Ce le-ai împlut sângur dintâi cu cuvântul"*, Ps. 23, 1-2). De aceea, și la Eminescu *„Stele împlu tot seninul lin și gol"* (*Călin Nebunul*).

Am sesizat că Eminescu are o *concepție ierarhică* asupra lumii, foarte bine definită, fapt care ne-a condus să credem că l-a citit pe Sfântul Dionisie Areopagitul.

Dar...ca să nu lungim foarte mult acest articol...am arătat că *toate marile teme* ale poeziei lui Eminescu au fost abordate și tratate prin valo-

rificarea cu dragoste și cu pasiune a concepțiilor și *viziunilor* (înțelese inclusiv din punct de vedere *poetic*) tradițional-ortodoxe.

Mai adăugăm doar că, în capitolul *Timpul* am făcut comentariul integral al poemului *Memento mori*, din perspectiva unor semnificații foarte importante legate de viziunea lui Eminescu asupra timpului și a istoriei umane. Făcând apel și la cărțile lui Mircea Eliade, dar și la filosofia despre *timp* a lui Blaga, am remarcat aspecte esențiale, nesesizate până la noi.

Cărțile noastre, dedicate lui Mihail Eminescu, sunt *singurele* în care se demonstrează, *printr-un comentariu aplicat și amănunțit pe text*, faptul că poetul nu a fost *nici budist*, *nici nihilist*, ci un creștin-ortodox care și-a găsit calea înapoi *acasă* mergând pe drumul cel mai dificil, al cunoașterii universale.

Adversarii *ortodoxiei* lui Eminescu (ca și ai altor poeți) au jubilat decenii la rând pentru faptul că nu a existat *nimeni* care să le demonteze teoriile printr-un *comentariu al operei* acestuia. Pentru că partizanii *creștinismului* lui Eminescu au adus mereu în discuție numai câteva afirmații din articolele poetului, fără să se poată întemeia *cu crezământ* pe analiza operei. Chiar și studiul Zoei Dumitrescu-Bușulenga are mai mult un caracter eseistic și, oricum, nu insistă, în decriptarea operei, pe *ortodoxia* poetului.

De aceea, în *istoria noastră literară*, pe care am intitulat-o *Epilog la lumea veche*, ne-am axat pe *interpretarea textelor poetice*, cu seriozitate și acrivie, printr-o metodă care nu poate fi acuzată de *devieri intenționate* de la semnificațiile operelor lirice sau de o *hermeneutică hazardată*...

Așadar, lupta *pentru* și *împotriva* lui Eminescu nu este deloc nouă. S-a dus și cât a trăit poetul (cei *împotrivă* fiind *cu mult mai mulți* și mai puternici decât cei care au dorit să-l apere) și, mai departe, din clipa în care a murit și până astăzi.

Nu i-a construit cineva *mitul* într-o anumită epocă. *Declamatori* fără substanță au existat întotdeauna, însă...toți marii poeți ai României l-au admirat și l-au iubit fără rezerve și i-au recunoscut *întâietatea*. L-am citat mai sus pe Nichita, dar se pot aduce *mărturii nenumărate* de la George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Ion Pillat, Emil Botta etc. etc. etc.

A vrea să-l *demolezi* pe Eminescu înseamnă a vrea să dărâmi *toată poezia română modernă*, care *s-a clădit* pe experiența lui poetică și ai cărei autori au recunoscut acest lucru (excepțiile sunt foarte puține și nesemnificative, pe lângă faptul că sunt determinate de o evidentă invidie).

În ciuda lui Macedonski, care, vorba lui Mihai Zamfir, *nu s-a putut simți bine cât a trăit Eminescu*...recunoașterea acestuia *în cuvinte mari* s-a făcut *de la bun început* printre marii poeți ai României. Fără să mai amintesc și critica literară...

Urmele lui Eminescu sunt *nenumărate* și *adânci* în lirica primilor noștri poeți moderni, fapt care se repercutează până târziu în poezia noastră.

Nu urmăresc acum să fac un excurs în acest sens, însă reamintesc faptul că, în *Transformarea liricei*, Ștefan Petică a fost primul care a introdus formula: *poeziile Eminescului*. L-am citat altădată și pe Traian Demetrescu[159]...însă acum aș vrea să

---

[159] A se vedea:

închei cu un poem dintr-un volum semnat de Ștefan Octavian Iosif și Dimitrie Anghel (*Caleidoscopul lui A. Mirea*), intitulat tot *Lui Eminescu*[160]:

O, Doamne, câtă vreme rămasă înapoi!
Unde ești tu acuma și unde suntem noi,
Nevârstnicii romantici, sentimentali de-ieri,
Care plângeam cu tine și-a tale mari dureri
Ni le-nsușeam, asemeni acelor neofiți,
Ce se visau aieve pe cruce răstigniți
Și resimțeau tot chinul, batjocora și-amarul,
Ce le-ndurase-odată și Christ urcând Calvarul? ...

Sunt ani de-atunci...și astăzi nevârstnicii de ieri
Au încercat ei înșiși cumplitele dureri,
Au suferit și dânșii și-au plâns cu-adevărat,
Ca tine, nopți de trudă adesea au vegheat,
Slujind plini de credință divinului tău cult,
Și cine știe dacă n-au suferit mai mult,
Lipsiți de-aripa largă a geniului tău...

Azi când plutești dincolo de bine și de rău,
Când nu mai simți pe frunte cununa grea de spini,
Pătrunși de pietate, ca niște pelerini,
Ți-aducem ție altă cunună mai bogată –
Căci sunt și flori pe lume ce nu mor niciodată!...

Ca pelerini cucernici, trudiți de lungul drum,
Ne ridicăm privirea spre tine și acum
Abia ne dăm noi seamă ce sfânt și mare ești:

---

https://ro.wikisource.org/wiki/Lui_Eminescu_(Demetrescu).

[160] Idem: https://ro.wikisource.org/wiki/Lui_Eminescu_(Iosif-Anghel).

Ce sus, tot mai puternic, mai mândru străjuiești
Umplând tot orizontul cu raza ta cea clară,
Întocmai cum în zare luceafărul de sară
Pe cerul gol de stele răsare timpuriu…
Ca-n zori tot el să steie aprins cel mai târziu…

E adevărat însă: cuvintele mari, în gura celor care *știu despre ce e vorba*, sună *altfel* decât atunci când le recită cu emfază epigonii…

Bibliografie

Antim Ivireanul, *Opere*, ediție critică de Gabriel Ștrempel, Ed. Minerva, București, 1972.

Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură, București, 1688, reeditare la Ed. IBMBOR, București, 1988. *Cf.* http://archive.org/details/Biblia1688.

Cantemir, Dimitrie, *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea sau giudețul sufletului cu trupul,* text stabilit, traducerea versiunii grecești, comentarii și glosar de Virgil Cândea, postfață și bibliografie de Alexandru Duțu, Ed. Minerva, București, 1990.

Idem, *Istoria ieroglifică*, ediție îngrijită de P. P. Panaitescu și I. Verdeș, studiu introductiv de Adriana Babeți, Ed. Minerva, București, 1997.

Cuviosul Nicodim Aghioritul, *Paza celor cinci simțuri*, diortosire a traducerii românești din 1826, Ed. Anastasia, 1999.

Dosoftei, *Viața și petreacerea Svinților*, Iași, 1682-1686, B.A.R., CRV 73. *Cf.* http://digibuc.ro/.

Idem, *Opere 1. Versuri*, ediție critică de N. A. Ursu, studiu introductiv de Al. Andriescu, Ed. Minerva, București, 1978.

Idem, *Paremiile preste an (Iași 1683)*, ediție critică, studiu introductiv, notă asupra ediției, note și glosar de Mădălina Ungureanu, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2012.

Idem, *Psaltirea de-nțăles*, text stabilit și studiu lingvistic de Mihaela Cobzaru, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2007.

Evanghelia după Marcos, traducere și comentarii d Pr. Dr. Dorin Ocravian Picioruș, Teologie pentru azi, București, 2015, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2015/03/22/evanghelia-dupa-marcos/.

Gaster, M., *Studii de folclor comparat*, ediție îngrijită, prefață și note de Petre Florea, Ed. Saeculum I. O., București, 2003.

Giosanu, Maria, *Aspecte lingvistice în Triodul de la 1726*, în *Text și discurs religios*, II, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010, *cf.* http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A72/pdf.

Ivașcu, George, *Istoria literaturii române*, vol. I, Ed. Științifică, București, 1969.

Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, text ales și stabilit de Florica Moisil și Dan Zamfirescu, Ed. Minerva, București, 1970.

Moldovanu, Dragoș, *Dimitrie Cantemir. Între Orient și Occident*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1997.

Neculce, Ion, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită și glosar de Iorgu Iordan, Ed. Minerva, București, 1980.

Negrici, Eugen, *Imanența literaturii*, Ed. Cartea Românească, București, 2009.

Idem, *Antim Ivireanul. Logos și personalitate*, Ed. Du Style, București, 1997, p. 27.

Piciorуș, Gianina, *Antim Ivireanul: avangarda literară a Paradisului. Viața și opera*, Teologie pentru azi, București, 2010, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2010/03/10/antim-ivireanul-avangarda-literara-a-paradisului-viata-si-opera-2010/.

Idem, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 1, ediția a doua, Teologie pentru azi, București, 2014, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2014/01/11/epilog-la-lumea-veche-i-1-editia-a-doua/.

Idem, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 2, ediția a doua, Teologie pentru azi, București, 2015, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2015/05/16/epilog-la-lumea-veche-i-2-editia-a-doua/.

Idem, *Epilog la lumea veche*, vol. I. 3, Teologie pentru azi, București, 2011, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2011/01/08/epilog-la-lumea-veche-i-3/.

Idem, *Studii literare*, vol. I, Teologie pentru azi, București, 2014, p. 104-114, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/29 /studii-literare-vol-1/.

Idem, *Creatori de limbă și de viziune poetică în literatura română. Dosoftei*, vol. 1, Teologie pentru azi, București, 2013, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2013/06/15/ creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-in-literatura-romana-vol-1/.

Idem, *Creatori de limbă și de viziune poetică în literatura română. Dimitrie Cantemir*, vol. 2. 1, Teologie pentru azi, București, 2015, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2015/01/08/ creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-vol-2-1/.

Idem, *Creatori de limbă și de viziune poetică în literatura română. Dimitrie Cantemir*, vol. 2. 2, Teologie pentru azi, București, 2015, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2015/07/07 /creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-vol-2-2/.

Idem, *Eminescu: între modernitate și tradiție*, Teologie pentru azi, București, 2015, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2015/11/16/ eminescu-intre-modernitate-si-traditie/.

Idem, *Studiu despre „Viața Sfântului Macarie Romanul”*, Teologie pentru azi, București, 2014, p. 43-47, *cf.* http://www.teologiepentruazi.ro/2014/10/31/ studiu-despre-viata-sfantului-macarie-romanul/.

Idem, *Trei poeți și-un început de secol*, Teologie pentru azi, București, 2014, *cf.*

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/13 /trei-poeti-si-un-inceput-de-secol/.

Piru, Al., *Literatura română veche*, EPL, București, 1961.

Sadoveanu, Mihail, *Limba povestirilor istorice*, comunicare făcută la Academia R.P.R., publicată în rev. *Contemporanul*, nr. 6/ 346 din 11 februarie 1955.

Sancti Amphilochii, Iconensis Episcopi, *Scripta quae supersunt*, Patrologia graeca, vol. 39, Paris, 1863, *cf.*
https://books.google.ro/books?id=TIyxc01IN RoC&redir_esc=y.

Sancti Aurelii Augustini, Hipponensis Episcopi, *Opera omnia*, tomus quintus, Patrologia latina, vol. 38, Paris, 1865, *cf.*
https://archive.org/details/patrologiaecurso 9goog.

Idem, tomus quintus (pars altera), vol. 39, *cf.*
https://archive.org/details/patrologiaecurs50 unkngoog.

Sancti Patris nostri Basilii, Caesarae Cappadociae Archiepiscopi, *Opera omnia quae existant*, tomus primus, Patrologia graeca, vol. 29, Paris, 1857, *cf.*
https://books.google.ro/books?id=OQ8RAA AAYAAJ&redir_esc=y.

Sancti Patris nostri Gregorii Theologi, Archiepiscopi Constantinopolitani, *Opera quae existant omnia*, tomus secundus, Patrologia graeca, vol. 36, Paris, 1858, *cf.*
https://archive.org/details/patrologiaecursu36mignuoft.

Sancti Hieronymi Presbyteri, *Tractatus sive homiliae in Psalmos, in Marci Evangelium aliaque varia argumenta*, Oxoniae, 1897, *cf.*
https://archive.org/details/p3tractatussiveho3jero.

Scarlat, Mircea, *George Bacovia. Nuanțări*, Ed. Cartea Românească, București, 1982.

Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre obscuritatea profețiilor*, traducere, studiu introductiv și note de Radu Mustață, Ed. IBMO, București, 2013.

Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Mystagogia. Cosmosul și sufletul, chipuri ale Bisericii*, introducere, traducere, note și două studii de Preotul Profesor Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 2000.

Sfântul Profet Salomon, *Cântarea Cântărilor*, traducere și note de Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș, Teologie pentru azi, București, 2015, *cf.*
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/02/18/cantarea-cantarilor/.

Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron. Omilii la Psalmi. Omilii și cuvântări*, traducere,

introducere, note și indici de Pr. D.[umitru] Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1986.

Stănescu, Nichita, *Antimetafizica*, ediția a II-a, Ed. Allfa, București, 1998.

Idem, *Amintiri din prezent*, Ed. Sport-Turism, București, 1985.

Idem, *Fiziologia poeziei*, Ed. Eminescu, București, 1990.

Traduceri patristice, vol. 5, traduceri și comentarii de Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș și Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș, Teologie pentru azi, București, 2015, *cf*. http://www.teologiepentruazi.ro/2015/12/06/traduceri-patristice-vol-5/.

Triodul, Ed. IBMBOR, București, 2000.

Varlaam, *Opere*, alcătuire, transcriere a textelor, note și comentarii, glosar și bibliografie de Manole Neagu, Ed. Hyperion, Chișinău, 1991.

*

Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș, traduceri editate online:

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/10/23/ioannis-cap-2-12-25-cf-byz/

http://www.teologiepentruazi.ro/category/traduceri/

Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș, articole editate online:

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/11/23/luceafarul-5/

http://www.teologiepentruazi.ro/tag/poezia-triodului/

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/08/15/anatolida-sau-rasaritul-lumii/

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/08/28/anatolida-sau-rasaritul-lumii-3/

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/08/29/anatolida-sau-rasaritul-lumii-4/

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/09/28/anatolida-sau-rasaritul-lumii-7/

http://www.teologiepentruazi.ro/tag/reintoarcere-la-nichita/

http://www.teologiepentruazi.ro/2016/03/13/reintoarcere-la-nichita-18/

http://www.teologiepentruazi.ro/tag/reintoarcere-la-nichita/

http://www.teologiepentruazi.ro/2008/10/04/frumoasa-ca-umbra-unui-gand/

http://www.teologiepentruazi.ro/2007/05/19/bacovia-sau-despre-o-frumusete-isterica/

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/12/07/bacovia-sau-despre-o-frumusete-isterica-actualizat/

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/12/28/sfantul-augustin-al-hipponei-despre-sfanta-treime-50/

Alte surse online:

http://www.stavropoleos.ro/

http://www.crispedia.ro/Picu_Patrut

https://ro.orthodoxwiki.org/Procopie_(Picu)_Pătruț

http://www.sfant.ro/sfinti-romani/cuviosul-procopie-picu-patrut-2.html

http://www.orthodoxphotos.com/Orthodox_Elders/Romanian/Others2/25.shtml

https://issuu.com/raducom/docs/ioan_alexandru__zoe_dumitrescu-busu

http://fleursdumal.org/poem/103

https://ro.wikisource.org/wiki/Anatolida_sau_Omul_și_forțele

https://ro.wikisource.org/wiki/Mezul_iernei

https://dexonline.ro/definitie/Vicleim

https://ro.wikisource.org/wiki/Lui_Eminescu_(Demetrescu)

https://ro.wikisource.org/wiki/Lui_Eminescu_(Iosif-Anghel)

Sumar

Biblioteca
Teologie pentru azi

1. *Acatistul Nunții* (35 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/01/acatistul-nuntii/

2. *Troparul, Condacul și Acatistul Fericitului Serafim Rose al Platinei* (20 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/01/troparulcondacul-si-acatistul-fericitului-serafim-rose-al-platinei/

3. *Lumea postmodernă și depersonalizarea omului* (335 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/01/lumea-postmoderna-si-depersonalizarea-omului/

4. *Viața lui Adam și a Evei* (27 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/03/viata-lui-adam-si-a-evei/

5. *Teologia îndumnezeirii* (202 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/03/teologia-indumnezeirii/

6. *Twitter pentru azi (vol. 1)* (32 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/04/twitter-pentru-azi-vol-1-2009/

7. *Bucuria comuniunii (vol. 1)* (280 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/06/bucuria-comuniunii-vol-1/

8. *Pelerina Egeria și Cultul ortodox* (60 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/07/pelerina-egeria-si-cultul-ortodox/

9. *Biblia Satanică* (157 pagini), ca text auxiliar al cărții: *Lumea postmodernă și depersonalizarea omului*.
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/12/biblia-satanica-editie-exclusiv-online-ro/

10. *Traduceri patristice (vol. 1)* (73 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/19/traduceri-patristice-vol-1-2009/

11. *Bucuria comuniunii (vol. 2)* (309 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/26/bucuria-comuniunii-vol-2/

12. *Fragmentarium (vol. 1)* (126 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/26/fragmentarium-vol-1/

13. *Nichita Stănescu. Fenomenul limbii poezești* (disertație de master) (155 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/10/26/nichita-stanescu-fenomenul-limbii-poezesti/

14. Sfântul Sfințit Mucenic Irineu al Lyonului, *Contra ereziilor (vol. 1)* (341 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2009/11/03/sfantul-sfintit-mucenic-irineu-al-lyonului-contra-ereziilor-vol-1/

15. *Bucuria comuniunii (vol. 3)* (248 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2009/11/07/bucuria-comuniunii-vol-3/

16. *Teologia vederii lui Dumnezeu* (252 pagini): introducere la teza doctorală:

http://www.teologiepentruazi.ro/2009/11/18/teologia-vederii-lui-dumnezeu/

17. *Vederea lui Dumnezeu în teologia Sfântului Simeon Noul Teolog* (teză doctorală) (287 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2009/11/18/vederea-lui-dumnezeu-in-teologia-sfantului-simeon-noul-teolog/

18. Sfântul Sfințit Mucenic Irineu al Lyonului, *Contra ereziilor (vol. 2)* (457 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2009/11/23/sfantul-sfintit-mucenic-irineu-al-lyonului-contra-ereziilor-vol-2/

19. *Bucuria comuniunii (vol. 4)* (449 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2009/12/12/bucuria-comuniunii-vol-4/

20. *Bucuria comuniunii (vol. 5)* (366 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/01/02/bucuria-comuniunii-vol-5/

21. *Fragmentarium (vol. 2)* (270 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/01/13/fragmentarium-vol-2/

22. *Cuvinte cu amândouă mâinile* (82 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/01/21/cuvinte-cu-amandoua-mainile-2010/

23. *Bucuria comuniunii (vol. 6)* (144 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2010/02/11/bucuria-comuniunii-vol-6/

24. *Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Opere complete (vol. 1)* (377 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2010/03/03/fericitul-ilie-vazatorul-de-dumnezeu-opere-complete-vol-1/

25. *Antim Ivireanul: avangarda literară a Paradisului. Viața și Opera (teză doctorală)* (561 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2010/03/10/antim-ivireanul-avangarda-literara-a-paradisului-viata-si-opera-2010/

26. *Aspecte dogmatice ale imnologiei ortodoxe. Săptămâna Patimilor și Săptămâna Luminată* (teză de licență) (212 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2010/03/23/saptamana-patimilor-si-saptamana-luminata-teza-de-licenta-2010/

27. *Bucuria comuniunii (vol. 7)* (315 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2010/04/01/bucuria-comuniunii-vol-7/

28. *Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Opere complete (vol. 2)* (128 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2010/04/12/fericitul-ilie-vazatorul-de-dumnezeu-opere-complete-vol-2/

29. *Bucuria comuniunii (vol. 8)* (382 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/04/29 /bucuria-comuniunii-vol-8/

30. *Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Opere complete (vol. 3)* (191 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/05/06 /fericitul-ilie-vazatorul-de-dumnezeu-opere-complete-vol-3/

31. *Epilog la lumea veche (I. 1)* (506 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/05/14/ epilog-la-lumea-veche-i-1/

32. *Twitter pentru azi (vol. 2)* (35 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/05/25 /twitter-pentru-azi-vol-2-2010/

33. *Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Opere complete (vol. 4)* (388 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/05/30 /fericitul-ilie-vazatorul-de-dumnezeu-opere-complete-vol-4/

34. *Epilog la lumea veche (I. 2)* (378 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/06/04 /epilog-la-lumea-veche-i-2/

35. *Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Opere complete (vol. 5)* (175 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/06/06 /fericitul-ilie-vazatorul-de-dumnezeu-opere-complete-vol-5/

36. *Teologia mântuirii la Sfântul Marcu Ascetul* (disertație de master) (154 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/06/09/teologia-mantuirii-la-sfantul-marcu-ascetul-2010/

37. *Bucuria comuniunii (vol. 9)* (188 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/06/20/bucuria-comuniunii-vol-9/

38. *Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Opere complete (vol. 6)* (130 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/06/27/fericitul-ilie-vazatorul-de-dumnezeu-opere-complete-vol-6/

39. *Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Opere complete (vol. 7)* (76 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/06/30/fericitul-ilie-vazatorul-de-dumnezeu-opere-complete-vol-7/

40. Sfântul Epifanie al Salaminei, *Despre măsuri și greutăți și numere și alte lucruri care sunt în Dumnezeieștile Scripturi* (100 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/07/16/sfantul-epifanie-al-salaminei-despre-masuri-si-greutati-2010/

41. PS. Acad. Melchisedec Ștefănescu, *Viața și Scrierile lui Grigorie Țamblac* (adaptare a textului ed. din 1884) (138 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/08/21/ps-acad-melchisedec-stefanescu-viata-si-scrierile-lui-grigorie-tamblac-versiune-adaptata2010/

42. Sfântul Sfințit Mucenic Antim Ivireanul, *Sfătuiri creștine-politice* (text adaptat) (33 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/08/29/sfantul-antim-ivireanul-sfatuiri-crestine-politice-2010/

43. Sfântul Varlaam al Moldovei, *Răspunsul împotriva Catehismului calvin* (text adaptat) (52 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/09/22/sfantul-varlaam-al-moldovei-raspunsul-impotriva-catehismului-calvin-2010/

44. *Traduceri patristice (vol. 2)* (347 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/10/06/traduceri-patristice-vol-2/

45. PS Damaschin Dascălul, *Învățături pentru șapte Taine* (text transliterat și adaptat) (27 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/10/26/ps-damaschin-dascalul-invataturi-pentru-sapte-taine-2010/

46. Dorin Streinu, *Opere alese, vol. I, Despre mine însumi (Jurnal de scriitor. Fragmente)* (526 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2010/12/12/dorin-streinu-opere-alese-vol-i-2010/

47. *Traduceri patristice (vol. 3)* (288 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/01/02/traduceri-patristice-vol-3/

48. Dorin Streinu, *Opere alese (vol. 2)* (160 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/01/07/dorin-streinu-opere-alese-vol-2/

49. *Epilog la lumea veche (I. 3)* (256 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/01/08/epilog-la-lumea-veche-i-3/

50. *Studii de Teologie Dogmatică Ortodoxă (vol. 1)* (237 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/01/31/studii-de-teologie-dogmatica-ortodoxa-vol-1/

51. *Cuvintele duhovnicești (vol. 1)* (390 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/02/12/cuvintele-duhovnicesti-vol-1/

52. *Bucuria vine de departe* (carte dialogică cu Prof. Otilia Kloos) (55 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/03/21/bucuria-vine-de-departe-2011/

53. *Cuvintele duhovnicești (vol. 2)* (558 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/03/26/cuvintele-duhovnicesti-vol-2/

54. *A vedea și a fi văzut (vol. 1)* (460 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/04/16/a-vedea-si-a-fi-vazut-vol-1/

55. *Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Opere complete (vol. 8)* (549 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/06/06/fericitul-ilie-vazatorul-de-dumnezeu-opere-complete-vol-8/

56. *Praedicationes (vol. 1)* (199 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/06/20/praedicationes-vol-1/

57. *Twitter pentru azi (vol. 3)* (26 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/07/31/twitter-pentru-azi-vol-3/

58. *Evanghelia după Matei* (112 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/08/11/evanghelia-dupa-matei/

59. Dorin Streinu, *Opere alese (vol. 3)* (214 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/10/30/dorin-streinu-opere-alese-vol-3/

60. Dorin Streinu, *Opere alese (vol. 4)* (129 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/11/05/dorin-streinu-opere-alese-vol-4/

61. Dorin Streinu, *Opere alese (vol. 5)* (283 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/11/21/dorin-streinu-opere-alese-vol-5/

62. *Studii de poezie pașoptistă* (82 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2011/11/28/studii-de-poezie-pasoptista-2011/

63. *Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Opere complete (vol. 9)* (225 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2011/12/16/fericitul-ilie-vazatorul-de-dumnezeu-opere-complete-vol-9/

64. Dorin Streinu, *Opere alese (vol. 6)* (209 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2012/01/14/dorin-streinu-opere-alese-vol-6/

65. *Statistici. Concluzii. Sublinieri. Lucruri văzute de-aproape* (121 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2012/02/18/statistici-concluzii-sublinieri-lucruri-vazute-de-aproape/

66. *Predicile din Săptămâna Mare* (25 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2012/04/13/predicile-din-saptamana-mare/

67. *Despre omul Împărăției* (190 pagini). Este al 10-lea volum și ultimul al *Operelor complete* ale Fericitului Ilie văzătorul de Dumnezeu.

http://www.teologiepentruazi.ro/2012/05/29/despre-omul-imparatiei/

68. *Țiganiada: tradiție și inovație. Aventura scriiturii și canonul literar românesc* (111 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2012/07/19/tiganiada-traditie-si-inovatie/

69. *Praedicationes (vol. 2)* (253 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2012/08/07/praedicationes-vol-2/

70. *Twitter pentru azi (vol. 4)* (30 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2012/10/10/twitter-pentru-azi-vol-4/

71. *Istoria începe de oriunde o privești (vol. 1)* (251 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2012/11/21/istoria-incepe-de-oriunde-o-privesti-vol-1/

72. *Praedicationes (vol. 3)* (337 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2012/12/10/praedicationes-vol-3/

73. *Epilog la lumea veche (I. 4)* (247 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2012/12/22/epilog-la-lumea-veche-i-4/

74. *Praedicationes (vol. 4)* (352 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2013/01/09/praedicationes-vol-4/

75. *Praedicationes (vol. 5)* (366 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2013/01/27/praedicationes-vol-5/

76. *Istoria începe de oriunde o privești (vol. 2)* (261 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2013/03/07/istoria-incepe-de-oriunde-o-privesti-vol-2/

77. *Praedicationes (vol. 6)* (308 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2013/03/29/praedicationes-vol-6/

78. *Creatori de limbă și de viziune poetică în literatura română (vol. 1)* (228 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2013/06/15/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-in-literatura-romana-vol-1/

79. *Istoria începe de oriunde o privești (vol. 3)* (308 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2013/07/31/istoria-incepe-de-oriunde-o-privesti-vol-3/

80. *Bucuria comuniunii (vol. 10)* (356 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2013/09/21/bucuria-comuniunii-vol-10/

81. Dorin Streinu, *Opere alese* (vol. 7) (241 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2013/09/23/dorin-streinu-opere-alese-vol-7/

82. *Vorbiri de Facebook (vol. 1)* (508 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2013/10/20/vorbiri-de-facebook-vol-1/

83. *Epilog la lumea veche I. 1 (ediția a doua)* (862 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/01/11/epilog-la-lumea-veche-i-1-editia-a-doua/

84. *Praedicationes (vol. 7)* (619 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/01/16/praedicationes-vol-7/

85. *Bucuria comuniunii (vol. 11)* (361 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/01/31/bucuria-comuniunii-vol-11/

86. *Atenție teologică* (216 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/03/04/atentie-teologica/

87. *Interviuri de conștiință [vol. 1]* (367 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/04/21/interviuri-de-constiinta-vol-1/

88. *Twitter pentru azi (vol. 5)* (59 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/05/21/twitter-pentru-azi-vol-5/

89. *Vezi ceea ce ești (vol. 1)* (80 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/05/24/vezi-ceea-ce-esti-vol-1/

90. *Fragmentarium (vol. 3)* (388 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/05/26/fragmentarium-vol-3/

91. *Vezi ceea ce ești (vol. 2)* (94 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/02/vezi-ceea-ce-esti-vol-2/

92. *Trei poeți și-un început de secol* (280 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/13/trei-poeti-si-un-inceput-de-secol/

93. *Vezi ceea ce ești (vol. 3)* (99 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/20/vezi-ceea-ce-esti-vol-3/

94. *Studii de Teologie Dogmatică Ortodoxă (vol. 2)* (305 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/25/studii-de-teologie-dogmatica-ortodoxa-vol-2/

95. *Studii literare (vol. 1)* (447 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/06/29/studii-literare-vol-1/

96. *Vezi ceea ce ești (vol. 4)* (101 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/07/05/vezi-ceea-ce-esti-vol-4/

97. *Traduceri patristice (vol. 4)* (427 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/07/10/traduceri-patristice-vol-4/

98. *Praedicationes (vol. 8)* (510 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/08/15/praedicationes-vol-8/

99. *The Sight of God in the Theology of Saint Symeon the New Theologian* (first book in english; my doctoral thesis) (499 pages)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/09/15/the-sight-of-god-in-the-theology-of-saint-symeon-the-new-theologian/

100. *Vorbiri de Facebook (vol. 2)* (393 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/10/07/vorbiri-de-facebook-vol-2/

101. *Istoria începe de oriunde o privești (vol. 4)* (441 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2014/10/20/istoria-incepe-de-oriunde-o-privesti-vol-4/

102. *Mâncăruri românești cu gust* (27 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/10/27/mancaruri-romanesti-cu-gust/

103. *Acatistul Sfinților pomeniți pe 31 octombrie* (27 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/10/29/acatistul-sfintilor-pomeniti-pe-31-octombrie/

104. *Studiu despre Viața Sfântului Macarie Romanul* (68 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/10/31/studiu-despre-viata-sfantului-macarie-romanul/

105. *Fragmentarium [vol. 4]* (502 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/11/29/fragmentarium-vol-4/

106. *Luceafărul. Comentariu literar* (156 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/12/18/luceafarul-comentariu-literar/

107. Dorin Streinu, *Opere alese (vol. 8)* (216 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2014/12/30/dorin-streinu-opere-alese-vol-8/

108. *Creatori de limbă și de viziune poetică [vol. 2. 1]* (283 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/01/08/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-vol-2-1/

109. Pr. Prof. Acad. Dr. Dumitru Popescu, *Dumnezeu e viu și prezent în lume prin slava Sa* (132 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/01/15/dumnezeu-e-viu-si-prezent-in-lume-prin-slava-sa/

110. Sfântul Apostol Pavel, *Epistola către Efeseni* (26 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/01/20/epistola-catre-efeseni/

111. *Cartea Sfântului Profet Ionas* (13 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/01/21/cartea-sfantului-profet-ionas/

112. *Cele 3 Epistole catolice ale Sfântului Apostol Ioannis* (25 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/01/23/cele-3-epistole-catolice-ale-sfantului-apostol-ioannis/

113. *Epistola catolică a Sfântului Apostol Iacovos, fratele Domnului* (20 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/01/30/epistola-catolica-a-sfantului-apostol-iacovos-fratele-domnului/

114. *Cartea Sfântului Profet Ioil* (17 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/02/04/cartea-sfantului-profet-ioil/

115. *Cărțile Sfinților Profeți Avdiu și Angheos* (16 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2015/02/10/cartile-sfintilor-profeti-avdiu-si-angheos/

116. *Epistola către Filippeni a Sfântului Apostol Pavlos* (19 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/02/13/epistola-catre-filippeni-a-sfantului-apostol-pavlos/

117. *Cântarea Cântărilor* (40 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/02/18/cantarea-cantarilor/

118. *Evanghelia după Marcos* (130 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/03/22/evanghelia-dupa-marcos/

119. *Epilog la lumea veche I. 2 (ediția a doua)* (952 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/05/16/epilog-la-lumea-veche-i-2-editia-a-doua/

120. *Teologia Dogmatică Ortodoxă (vol. 1)* (397 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/06/12/teologia-dogmatica-ortodoxa-vol-1/

121. *Praedicationes (vol. 9)* (675 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/06/29/praedicationes-vol-9/

122. *Creatori de limbă și de viziune poetică [vol. 2. 2]* (303 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/07/07/creatori-de-limba-si-de-viziune-poetica-vol-2-2/

123. *Cartea Sfântului Profet Naum* (14 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/09/09/cartea-sfantului-profet-naum/

124. *Epistola către Galatei* (25 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/10/10/epistola-catre-galatei/

125. *Cartea Sfântului Profet Amvacum* (14 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/10/21/cartea-sfantului-profet-amvacum/

126. *Epistola către Colossei* (20 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/11/08/epistola-catre-colossei/

127. *Eminescu: între modernitate și tradiție. Importanța tradiției literare și spirituale românești pentru viziunea romantică eminesciană* (teză post-doctorală) (884 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/11/16/eminescu-intre-modernitate-si-traditie/

128. *Traduceri patristice (vol. 5)* (455 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2015/12/06/traduceri-patristice-vol-5/

129. *Istoria începe de oriunde o privești (vol. 5)* (289 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/01/12/istoria-incepe-de-oriunde-o-privesti-vol-5/

130. *Praedicationes (vol. 10)* (627 de pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2016/01/23/praedicationes-vol-10/

131. *Twitter pentru azi (vol. 6)* (100 de pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/03/22/twitter-pentru-azi-vol-6/

132. *Vorbiri de Facebook (vol. 3)* (190 de pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/03/22/vorbiri-de-facebook-vol-3/

133. *Evanghelia după Ioannis* (129 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/05/10/evanghelia-dupa-ioannis/

134. *Cartea Sfântului Profet Sofonias* (32 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/05/10/cartea-sfantului-profet-sofonias/

135. *11 elegii (comentariu literar)* (157 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/06/15/11-elegii-comentariu-literar/

136. *Epistola întâia către Timoteos* (41 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/06/15/epistola-intaia-catre-timoteos/

137. *Epistola a doua către Timoteos* (37 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/06/15/epistola-a-doua-catre-timoteos/

138. *Despre nimic* (conferință online) (54 pagini)

http://www.teologiepentruazi.ro/2016/07/27 /despre-nimic-conferinta-online/

139. *Cântările* (57 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/08/12/ cantarile/

140. Sfântul Sfințit Mucenic Antim Ivireanul, *Didahiile* (prima ediție actualizată) (350 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/08/25 /sfantul-sfintit-mucenic-antim-ivireanul-didahiile-prima-editie-actualizata/

141. *Praedicationes (vol. 11)* (698 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/10/19/ praedicationes-vol-11/

142. *Parimiele lui Salomon* (117 pagini)
http://www.teologiepentruazi.ro/2016/10/29/ parimiele-lui-salomon/

Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș